हाम्रो गोदावरी

स्थानीय पाठ्यक्रम

आधारभूत तह (कक्षा ६-८)

२०८१

गोदावरी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा
बज्रबाराही, ललितपुर

हाम्रो गोदावरी
स्थानीय पाठ्यक्रम

आधारभूत तह (कक्षा ६-८)

२०८१

गोदावरी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा
बज्रबाराही, ललितपुर ।

सम्पर्क फोन: ०१५५७५९२, ०१५७२७९५
Email: godawari.nagarpalika@gmail.com
Website: www.godawarimun.gov.np

स्थानीय पाठ्यक्रम सल्लाहकार समिति

श्री गजेन्द्र महर्जन, नगरप्रमुख
श्री मुना अधिकारी, नगर उपप्रमुख
श्री मानबहादुर खड्का, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
श्री दीनानाथ पन्थी, प्रमुख, शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा
श्री सुनिता महर्जन, वरिष्ठ विद्यालय निरीक्षक

स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण कार्यदल

संयोजक : श्री शेखर न्यौपाने, वडा नं. १० अध्यक्ष तथा सामाजिक विकास समिति संयोजक
सदस्य : श्री सरोज कुमार के.सी., प्रधानाध्यापक, श्री किटिनी मा.वि. तथा पाठ्यक्रमविद्
सदस्य : श्री महेन्द्र विष्ट, प्रधानाध्यापक, श्री सरस्वती मा.वि. ठेचो तथा पाठ्यक्रमविद्
सदस्य : श्री नानीराम सञ्जेल, शिक्षक श्री सरस्वती मा.वि. लेले तथा पाठ्यक्रमविद्
सदस्य सचिव: श्री पदम कुँवर, शाखा अधिकृत शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा

भाषा सम्पादन

रत्नहरि सञ्जेल
रोशन दाहाल

हाम्रो भनाइ

राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप २०७६ ले आधारभूत तह (कक्षा १ - ८) को शिक्षामा स्थानीय पाठ्यक्रमको निर्माण गरी लागू गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय तहलाई प्रदान गरेको छ। राष्ट्रिय पाठ्यक्रमले स्थानीय ज्ञान, सिप, आवश्यकता तथा महत्त्वका विषयवस्तुहरूलाई समेट्न नसक्ने अवस्था रहन्छ। यसका लागि बालबालिकाहरूलाई स्थानीय ज्ञान, सिप, मूल्य, मान्यता, जीवनशैली, सम्भावना आदिको बारेमा सिकाउनु आवश्यक हुन्छ। स्थानीय भूगोल; भाषा; साहित्य; ज्ञान, सिप र प्रविधिः संस्कृति, पहिचान, आर्थिक सामाजिक जीवन तथा मूल्य मान्यताहरूको संवर्द्धन गर्न र नयाँ पुस्तामा ज्ञान सिपको हस्तान्तरण गर्नका लागि स्थानीय पाठ्यक्रमको विकास गरी लागू गर्ने व्यवस्था स्थानीय पाठ्यक्रममा रहेको छ। यसै सन्दर्भमा गोदावरी नगरपालिका शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखामार्फत् यो स्थानीय पाठ्यक्रम तयार पारिएको हो। यस पाठ्यक्रममार्फत् विद्यार्थीहरूले गोदावरी क्षेत्रको स्थानीय भूगोल, भाषा, साहित्य, ज्ञान सिप र प्रविधि, संस्कृति र भाषाको पहिचान, आर्थिक सामाजिक जीवन तथा मूल्य मान्यताहरूको बारेमा सिक्ने र आफ्नो जीवनलाई अगाडि बढाउन आवश्यक पर्ने ज्ञान सिपको विकास गर्ने छन्। यस क्षेत्रका सम्पदाहरूको राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा पहिचान स्थापित गर्ने काममा समेत यो पाठ्क्रमले सघाउ पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ।

यस पाठ्यक्रम कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने शिक्षक तालिम, विद्यार्थी कार्यपुस्तक तथा शिक्षक निर्देशिका जस्ता सामग्री तयार पारी कार्यान्वयन गरिने छ। स्थानीय पाठ्यक्रममा समावेश गर्नुपर्ने अनगिन्ती स्थानीय विषयवस्तु हुन्छन्। त्यसैले यस पाठ्यक्रममा धेरै विषयवस्तुहरू छुटेका हुन सक्छन्। अथक प्रयासबाट पनि यस पाठ्यक्रममा नसमेटिएका वा छुटेका र त्रुटि भएका विषयवस्तुहरूका सम्बन्धमा रचनात्मक सुझाव, सल्लाह दिएर सहयोग गरिदिनुहुन सबै सरोकारवालाहरूमा अनुरोध गरिन्छ। प्राप्त सुझाव र सल्लाहलाई यस पाठ्यक्रम अध्यावधिक गर्ने क्रममा समेटिने छ।

अन्त्यमा, यस पाठ्यक्रमको निर्माणमा सहभागी हुने स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण सल्लाहकार समिति, स्थनीय पाठ्यक्रम निर्माण कार्यदल तथा विषयविज्ञहरू, मस्यौदा परिमार्जन तथा लेखन कार्यदलका सदस्यहरू, स्थानीय विज्ञहरू, भाषा सम्पादनमा संलग्न विज्ञहरू, नगर शिक्षा समितिका पदाधिकारीहरू, शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखाका अधिकृत तथा कर्मचारीहरू, अभिभावकहरूलगायत प्रत्यक्ष अप्रत्यक्षरूपमा सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण महानुभावहरूप्रति हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछौँ।

शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा
गोदावरी नगर कार्यपालिका

भाग - १

स्थानीय पाठ्यक्रमको अवधारणा

भूमिका

स्थानीय सरोकारवालाहरूको सहभागीतामा स्थानीय आवश्यकतानुसारका विषयवस्तुहरू समावेश गरी निर्माण र कार्यान्वयन हुने पाठ्यक्रम नै स्थानीय पाठ्यक्रम हो । स्थानीय ज्ञान, सिप र प्रविधिलाई समेटी तयार पारिएको पाठ्यक्रमलाई स्थानीय विद्यालयहरूमा लागू गर्दा यहाँका बालबालिकाहरूले आफू र आफ्नो परिवेशसम्बन्धी शिक्षा पनि विद्यालयबाटै पाउँदा उनीहरू अझ स्थानीय विषयवस्तु र सम्भावनाका सम्बन्धमा जानकार भई सरल र सक्षम जीवनयापनमा टेवा पुग्ने देखिन्छ ।

राष्ट्रिय पाठ्यक्रमले राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय परिवेश र महत्त्वका विषयहरूलाई समेटेको हुन्छ तर यसले सबै स्थानीय विषयवस्तुहरूलाई समेट्न सकेको हुँदैन । शिक्षा प्रणालीमा स्थानीय विषयवस्तुलाई समेटिएन भने नागरिकहरूले आफ्नो स्थानीय परिवेश, ज्ञान, सिप, जीवनशैली, आर्थिक सम्भावना र अभ्यासहरूका बारेमा औपचारिक रूपमा सिक्न अवसर पाउँदैनन् । राष्ट्रिय पाठ्यक्रमले समेट्न नसकेका यस्ता स्थानीय भौगोलिक, सामाजिक, सास्कृतिक, आर्थिक पक्षहरू, जीवनोपयोगी सिपहरू, रोजगारी तथा उद्यमशीलता, मातृभाषिक पक्षहरू जस्ता विषयवस्तुहरू पनि विद्यालय शिक्षामा समावेश गर्नुपर्ने हुन्छ । यही आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी नेपाल सरकारले स्थानीय पाठ्यक्रमको अवधारणालाई कार्यान्वयनमा ल्याएको हो ।

स्थानीय पाठ्यक्रमको अवधारणाका केही सैद्धान्तिक आधारहरू पनि रहेका छन् । पहिलो आधार ः स्थानमा आधारित शिक्षाको सिद्धान्त (Place–Based Education Theory) हो । यस सिद्धान्तअनुसार स्थानीय समुदायलाई स्थानीय वातावरण तथा जनजीवनको संरक्षण र विकासको लागि स्थानीय पाठ्यक्रमको आवश्यकता हुन्छ । दोस्रो आधार ः सामजिक पुनर्संरचनावादी सिद्धान्त (Social Re-Constructivism Theory) हो । यस सिद्धान्तले स्थानीय सामाजिक आवश्यकता, सामाजिक मुद्दाहरू, समसामयिक विचार र भविष्यपरक आशाहरू पाठ्यक्रममा समावेश भएमा समाज विकासमा महत्त्वपूर्ण टेवा पुग्छ भन्ने कुरालाई जोड दिएको छ । तेस्रो आधार ः शैक्षिक विकेन्द्रीकरणको सिद्धान्त Educational Decentralization हो । यसअनुसार स्थानीय आवश्यकता समेट्ने गरी स्थानीय स्तरमा नै पाठ्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गरिन्छ । यसरी Think globally, act locally को मान्यताअनुसार विश्वव्यापी ज्ञानलाई केन्द्रीय पाठ्यक्रमले र स्थानीय ज्ञानलाई स्थानीय पाठ्यक्रमले समेट्ने गरिन्छ । स्थान विशेषको भौगोलिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, धार्मिक, भाषिक, पेसागत तथा आर्थिक क्रियाकलापहरूमा विविधता हाम्रो वास्तविकता हो । स्थान विशेषमा रहेका भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक र सामाजिक विशेषताहरूमा स्थानीय जनजीवन चलेको हुन्छ । स्थानीय पाठ्यक्रमले यिनै पक्षहरूलाई उजागर गर्दै स्थानीय ज्ञान र सिपलाई औपचारिक शिक्षामा समावेश गर्ने कार्य गर्दछ ।

यसै सिलसिलामा यस नगरपालिकाले पनि स्थानीय पाठ्यक्रम तयार गरेको छ । गोदावरी नगरपालिकाअन्तर्गतका विद्यालयमा अध्ययनरत बालबालिकाले गोदावरीकै व्यवसायिक सम्भावना र स्थानीय अभ्यासहरू बारेमा जानकारी पाउन सकुन् भन्ने उद्देश्यले यो स्थानीय पाठ्यक्रम तयार पारिएको हो ।

स्थानीय पाठ्यक्रमको उद्देश्य

यस पाठ्यक्रमको मूख्य उद्देश्य गोदावरी नगरपालिकाको विद्यालयहरूमा अध्ययन गर्ने बालबालिकाहरूलाई स्थानीय भूगोल, सामाजिक क्रियाकलाप, सांस्कृतिक र अन्य स्थानीय विषयहरू सम्बन्धमा जानकारी गराउने रहेको छ। स्थानीय पाठ्यक्रमका उद्देश्यहरू देहायअनुसार रहेका छन् ः

- स्थानीय कला, संस्कृति र मूल्य मान्यताको संरक्षण र संवबर्द्ध गर्न सहयोग गर्नु
- सामाजिक, सांस्कृतिक, प्राकृतिक विविधता र वातावरणको सचेतना अभिवृद्धि गर्नु
- बालबालिकाको शारीरिक, बौद्धिक, आध्यात्मिक र संस्कृतिक पक्षको विकास गर्दै उनीहरूलाई जिम्मेवारी बोध गर्ने अवसर सिर्जना गर्नु
- दैनिक जीवनमा आवश्यक पर्ने जीवनोपयोगी सिपहरूको विकास गर्नु
- स्थानीय क्षेत्रको व्यवसाय पेसा एवम् रोजगारीको जानकारी गर्दै जगेर्ना र विकास गर्न सहयोग गर्नु,

स्थानीय पाठ्यक्रमको विशेषता

स्थानीय पाठ्यक्रम प्रारूप २०७१ ले स्थानीय पाठ्यक्रमको विशेषता एवम् महत्त्वलाई लिखित निम्न बुँदाहरूमा समेटेको देखिन्छ ः

- स्थानीय पाठ्यक्रमले स्थानीय आवश्यकताको परिपूर्ति गर्छ।
- यो स्थानीय मागमा आधारित हुन्छ।
- यसले स्थानीय स्रोत, साधन र विज्ञताको उपयोग गर्छ।
- यसले स्थानीय स्तरमा नै सिक्ने र सिकाउनेको सहभागीताको सुनिश्चितता गर्छ।
- यसले अपनत्वको भावनाको विकास गराउँछ।
- यसले स्थानीय स्तरमा रहेका सरोकारवालाको क्षमता अभिवृद्धि गर्छ।
- यसले रोजगार तथा स्वरोजगारको सिर्जना गर्न मद्दत गर्छ।
- यसले सैद्धान्तिक भन्दा व्यावहारिक पक्षमा जोड दिन्छ।
- यसको शिक्षण सिकाइमा विद्यार्थी केन्द्रित प्रयोगात्मक र परियोजनात्मक विधिमा जोड दिइन्छ।

स्थानीय पाठ्यक्रम सम्बन्धमा भएको नीतिगत व्यवस्था

नेपालमा विद्यालय शिक्षाको आधारभूत तहमा स्थानीय पाठ्यक्रमको अवधारणालाई प्रोत्साहित गर्ने तथा लागू गर्ने सम्बधमा विभिन्न नीतिगत व्यवस्था रहेका छन्।

नेपालको संविधान २०७२ को भाग ३ मा मौलिक हकअन्तर्गत् धारा ३२ मा भाषा तथा संस्कृतिको हकको व्यवस्था गरिएको छ। धारा ३२ को उपधारा २ मा प्रत्येक व्यक्ति र समुदायलाई आफ्नो समुदायको सांस्कृतिक जीवनमा सहभागी हुन पाउने हकको व्यवस्था छ। त्यस्तै उपधारा ३ मा प्रत्येक नेपाली समुदायलाई आफ्नो भाषा, लिपि, संस्कृति, सांस्कृतिक सभ्यता र सम्पदाको सम्वर्द्धन तथा संरक्षण गर्ने हकको व्यवस्था रहेको छ। यस कारण यस व्यवस्थालाई कार्यान्वयन गर्नको लागि विद्यालय तहमा स्थानीय पाठ्यक्रम तर्जुमा गरी सोमार्फत् स्थानीय समुदायमा रहेका भाषा, लिपि, संस्कृति, सभ्यता र सम्पदाहरूलाई संरक्षण तथा सम्वर्धन गर्नको लागि नागरिकहरूमा ज्ञान, सिप प्रविधिको विकास गर्न जरूरी देखिन्छ। यसको लागि उक्त विषयवस्तु समावेश गरी विद्यालयमा स्थानीय पाठ्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयन एक महत्त्वपूर्ण माध्यमको रूपमा रहेको छ।

यस्तै नेपालको पन्ध्रौं आवधिक योजनाको अवधारणापत्र (२०७६/०७७ - २०७९/०८०) ले मानव संसाधन, पूर्वाधार र प्रविधि विकास र जीवनोपयोगी ज्ञान र सिपमा आधारित पाठ्यक्रम लागू गरी सबै तहको शिक्षामा गुणस्तर विकास गर्ने रणनीति लिएको छ। यसको लागि विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक समयानुकूल परिमार्जन गरी लागू गर्नुपर्ने सन्दर्भमा निर्देश गरेको छ। आधारभूत तहको कक्षा १ देखि ३ सम्म एकीकृत पाठ्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने र शिक्षण सिकाइका लागि आवश्यकतानुसार माध्यम भाषाको रूपमा मातृभाषा वा स्थानीय भाषा वा नेपाली भाषा प्रयोग गर्ने व्यवस्था मिलाउने भन्ने उल्लेख छ। तोकिएको मापदण्डअनुसार विद्यालय तहमा स्थानीय पाठ्यक्रम तथा पाठ्यसामग्री स्थानीय तहबाट विकास गरी लागू गर्ने सम्बन्धमा कार्यनीतिमा उल्लेख गरिएको छ।

त्यस्तै, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ११ (ज) (४) मा मातृभाषामा शिक्षा दिने विद्यालयको अनुमति, अनुगमन र नियमनसम्बन्धी व्यवस्था गरी स्थानीय पाठ्यक्रमको कार्यान्वयनलाई जोड दिएको छ। उक्त ऐनको दफा ११ (ज) (१८) मा स्थानीय स्तरको शैक्षिक ज्ञान, सिप, प्रविधिको संरक्षण, प्रवर्धन र स्तरीकरण गर्ने व्यवस्था गरेको छ।

राष्ट्रिय शिक्षा आयोगको प्रतिवेदन २०४९ ले शिक्षालाई स्थानीय आवश्यकता सान्दर्भिक र व्यावहारिक बनाउनुपर्ने आवश्यकता औंल्याउँदै विद्यालय वा समुदायलाई स्थानीय पाठ्यक्रम तयार गरी सोको स्थानीय पाठ्यसामग्री तयार गरी लागू गर्नुपर्ने सुझाव दिएको छ। त्यस्तै स्थानीय पाठ्यक्रम सम्बन्धमा राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप २०६२, प्राथमिक शिक्षा पाठ्यक्रम २०६२, आधारभूत तह (कक्षा ६-८) पाठ्यक्रम २०६९ ले मातृभाषा तथा स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्री आफैंले निर्माण गरी लागू गर्ने बारेमा निर्देश गरेको थियो।

राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप २०७६ मा स्थानीय पाठ्यक्रमको लागि कक्षा १-३ सम्म ५ पाठ्यघण्टा अर्थात् वार्षिक १६० घण्टा र कक्षा ४-८ को लागि ४ पाठ्यघण्टा अर्थात् वार्षिक १२८ घण्टा समय छुट्याएको छ। आधारभूत तह (कक्षा १-३) को पाठ्यक्रम २०७६ ले मातृभाषा तथा स्थानीय ज्ञान, सिप र प्रविधिमा आधारित स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्री विद्यालयले स्थानीय तहको सहयोग र समन्वयमा स्थानीय विज्ञ तथा अभिभावकको संलग्नतामा निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। कक्षा १-३ को कूल पाठ्यभार २६ पाठ्यघण्टामध्ये स्थानीय पाठ्यक्रमलाई ५ पाठ्यघण्टा अर्थात वार्षिक १६० कार्यघण्टा छुट्याएको छ। वि. सं. २०७७ सालदेखि कक्षा १ मा कार्यान्वयन प्रारम्भ भई ५ वर्षमा कक्षा १-८ का सबै कक्षाहरूमा कार्यान्वयन हुने व्यवस्था रहेको छ।

भाग - २

गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय पाठ्यक्रम

नगरपालिकाभित्रका सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयमा अध्ययनरत बालबालिकाहरूलाई नगरपालिकाअन्तर्गतका सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक र एवम् मौलिक विशेषताहरूका सम्बन्धमा सुसूचित गराई तिनको संरक्षण र संवर्धनमा सरिक गराउनका लागि 'हाम्रो गोदावरी' नामक स्थानीय पाठ्यक्रम तयार पारिएको छ। यो पाठ्यक्रम गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रका आधारभूत तहमा कक्षा १ देखि ८ सम्मको लागि तयार गरिएको भएता पनि पहिलो चरणमा कक्षा १ देखि ३ सम्म, दोस्रो चरणमा कक्षा ४ र ५ का लागि र तेस्रो चरणमा कक्षा ६ देखि ८ सम्मका लागि तयार पारिएको छ। यस पाठ्यक्रममा राष्ट्रिय पाठ्यक्रमले समेट्न नसकेका स्थानीय विषयवस्तुहरूलाई समेट्ने प्रयास गरिएको छ।

यो स्थानीय पाठ्यक्रम सामुदायिक तथा संस्थागत दुवै किसिमका विद्यालयहरूमा तोकिएका कक्षामा लागू हुनेछ। यस पाठ्यक्रमको शिक्षण सिकाइमा सामान्यतया नेपाली भाषा प्रयोग गर्नुपर्ने छ। तथापि विद्यालयले आफ्नो अनुकूलतामा स्थानीय समुदायको मातृ भाषामा पनि शिक्षण गर्न सकिने छ। विद्यार्थी कार्यपुस्तक तथा पाठ्यपुस्तक विकास भइनसकेको अवस्थामा पनि विद्यालयले यस पाठ्यक्रम लागू गर्न सहज हुन सकोस् भनेर अनुसूची, शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप तथा मूल्याङ्कनको ढाँचा समेत व्यवस्था गरिएको छ। यो पाठ्यक्रम सफल कार्यान्वयनको लागि नगरपालिकाले शिक्षक तालिमको व्यवस्था एवम् विद्यार्थी कार्यपुस्तक र पाठ्यपुस्तकको प्रबन्धगरिँदै लगिनेछ।

पाठ्यक्रमलाई समय सापेक्ष ज्ञान, सिप र प्रविधिसँग जोडेर लैजानको लागि आवश्यकतानुसार परिमार्जन र परिष्कृत गरिने छ। नगरपालिकाभित्रका विद्यालयहरूमा कार्यान्वयनको क्रममा देखिएका समस्या तथा विषयवस्तुहरू छुटेको पाइएमा अगामी समयमा अध्यावधिक गर्दै लगिने छ। पाठ्यक्रममा भएका कमीकमजोरीहरूलाई हटाउँदै जाने कार्य निरन्तर चलिरहने छ। पाठ्यक्रमलाई स्थानीय ज्ञान, सिप र प्रविधिको प्रवर्धन गर्दै, खोजमूलक र आधुनिक एवम् सूचना प्रविधिमैत्री सिकाइतर्फ उन्मुख बनाउँदै लगिने छ।

आधारभूत तह कक्षा ६-८ को तहगत सक्षमता

स्थानीय पाठ्यक्रमको कार्यान्वयनपछि आधारभूत तह (कक्षा ६-८) को अन्त्यमा विद्यार्थीहरूमा निम्नलिखित सक्षमताहरू हासिल हुने छन् :

१. गोदावरी नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय, नक्साङ्कन र इतिहासको जानकारी,

२. गोदावरी नगरपालिकाको प्राकृतिक सम्पदाको पहिचान, परिचय, महत्त्व र संरक्षणमा सहभागीता,

३. गोदावरी नगरपालिकाको धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदाको खोज, पहिचान र संरक्षणमा तत्परता,

४. गोदावरी नगरपालिकाको सांस्कृतिक सम्पदा, रीतिरिवाज, संस्कार र संस्कृतिको खोजी, पहिचान, उपयोग र संरक्षण,

५. गोदावरी नगरपालिकाको भाषा, साहित्य र कलाको बोध, प्रस्तुति र जर्गेनामा अग्रसरता,

६. स्थानीय परम्परागत आयआर्जनका क्रियाकलापमा परम्परागत ज्ञान, सिप र प्रविधिको परिचय, महत्त्व, सम्भावना र सिपको अभ्यास,

७. सन्तुलित आहार, खाद्य सुरक्षा र सङ्क्रामक रोगप्रति सजग र सचेतना प्रवाह,

८. विपद् व्यवस्थापनमा सहभागीता र सुरक्षित सफा तथा हरियाली विद्यालय निर्माणमा योगदान,

९. व्यावहारिक लेखन सिपका आधारभूत पक्षहरूको जानकारी र लेखन सिपको विकास,

१०. आफ्नो स्थानीय स्तरमा क्रियाशील सामाजिक सङ्घ संस्थाको परिचय, महत्त्व र भूमिकाको बोध,

११. स्थानीय असल संस्कार, सभ्यता र मानव मूल्यमान्यताको आत्मसात,

विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

आधारभूत तह कक्षा ६, ७ र ८ को कक्षागत र एकाइगत विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम यस प्रकार रहेको छ :

विषय क्षेत्र	विषयवस्तु		
	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
१.गोदावरी नगरपालिकाको परिचय	• गोदावरी नगरपालिकाको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि (घोषणा मितिसहित विविध घटनाक्रम) • नगरपालिकाको नामकरण पृष्ठभूमि • नेपालको नक्सामा ललितपुर जिल्ला र गोदावरी नगरपालिकाको पहिचान • ललितपुर जिल्लाका ६ वटा स्थानीय तहको नाम र गोदावरीसँगको विशेषतागत तुलना • भौगोलिक स्वरूप (जिल्ला सदरमुकाम तथा प्रदेश राजधानीदेखिको दुरी आदि) • आफू बसोबास गरेको टोल र वडाको सफा नक्सा निर्माण र महत्त्वपूर्ण स्थलहरूको सङ्केतन • नगरपालिकाको क्षेत्रफल • नगरपालिकाको कूल जनसङ्ख्या • लिङ्ग र जातिगत जनसङ्ख्या • वडागत जनसङ्ख्या प्रतिशतमा • लैङ्गिक जनसङ्ख्या प्रतिशतमा • गोदावरी नगरपालिकाको प्रशासनिक संरचना र प्रवाह गर्ने सेवाहरू	• वडाको काम कर्तव्य र अधिकार • नगरपालिकाद्वारा जारी गरिएको ऐन कानुनको सामान्य जानकारी • भौगोलिक स्वरूप (समुद्र सतह देखिको उचाइ, सामान्य हावापानी, देशको राजधानी देखिको दुरी) • नगरपालिकाको नक्सामा यसका सम्पूर्ण वडासमेत स्पष्ट देखिने गरी नामाङ्कित नक्सा निर्माण • नगरपालिकाको क्षेत्रफल • वन क्षेत्रले ओगटेको जम्मा क्षेत्र • खेतीयोग्य जमिनको जम्मा क्षेत्रफल • पानीका स्रोत रहेका क्षेत्र • नगरको कूल जनसङ्ख्या सहित लैङ्गिक, भाषिक, जातिगत, धार्मिक जनसङ्ख्या • स्थानीय प्रशासनिक तथा शैक्षिक संरचना र सेवा प्रवाहको सामान्य जानकारी • नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधा	• नगरपालिकाद्वारा जारी गरिएको शिक्षा ऐन तथा मूख्य कार्यविधिहरू र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को मूख्य विशेषताहरू • विद्यालयमा गठन भएका वा हुने विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक अभिभावक सङ्घ तथा नगरपालिकामा गठन हुने सबै विषयगत समितिहरूको जानकारी र मूख्य कार्यहरू • न्यायिक समितिको गठन प्रक्रिया, काम, कर्तव्य र अधिकार • नगर कार्यपालिका, नगरसभाको गठन प्रक्रिया, काम कर्तव्य र अधिकार • भौगोलिक स्वरूपः अक्षांश तथा देशान्तरीय अवस्थिति, हावापानी • नगरपालिकाका सम्पूर्ण वडाहरू सहितको नक्सा निर्माण गरी नक्सामा मूख्य मूख्य स्थलहरूको सङ्केतन (धार्मिक, सास्कृतिक पर्यटकीय तथा व्यापारिक स्थलहरू) • नगरपालिकाको क्षेत्रफल • नगरपालिकाको जनसाङ्ख्यिक अवस्था (महिला, पुरूष, बालबालिका, युवा, जेष्ठ नागरिक) र साक्षरता प्रतिशत • पूर्वाधारको विकासमा नगरपालिकाको भूमिका र नगरपालिकाको विकासका लागि आवश्यक पूर्वाधारको पहिचान

विषय क्षेत्र	विषयवस्तु		
	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
२.गोदावरीको प्राकृतिक सम्पदा	• वडा भित्रका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको चिनारी र महत्त्व • स्थानीय क्षेत्रमा रहेका खनिजको परिचय र उपयोगीता : फुलचोकीको फलामखानी, गोदावरीको मार्बलखानी • नदीजन्य पदार्थको परिचय र उपयोगीता : ढुङ्गा, बालुवा • नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराको परिचय र महत्त्व • रैथाने वनस्पतिको पहिचान • जडीबुटी खेतीको परिचय र महत्त्व • स्थानीय स्तरमा प्राप्त हुने जडीबुटीको विषेशता र उपयोग • विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीहरूको पहिचान र नमुना सङ्कलन • रैथाने जडीबुटीजन्य वनस्पतिको संरक्षण • वडा भित्रका पानीका स्रोतहरूको पहिचान, प्रयोग, संरक्षण र उपयोगीता	• छिमेकी वडाका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको चिनारी र महत्त्व • गोदावरी वनस्पति उद्यानको परिचय र महत्त्व • नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने औषधिजन्य वनस्पतिहरूको उपयोग र महत्त्व • रैथाने वन्यजन्तुको संरक्षणमा अग्रसरता • वन्यजन्तु र मानव जीवनको अन्तरवस्तु पहिचान • विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीको वैज्ञानिक प्रयोग • विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीहरूको नर्सरी निर्माण र बिक्री वितरण • रैथाने जडीबुटीजन्य वनस्पतिको संरक्षण • छिमेकी वडाका पानीका स्रोतहरूको पहिचान, प्रयोग, संरक्षण र उपयोगीता	• नगरपालिका भित्रका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको चिनारी र महत्त्व • स्थानीय वन्यजन्तु चराचुरूङ्गी एवम वनस्पतिको परिचय र महत्त्व • वन्यजन्तुको सरंक्षणका उपायहरू • वन्यजन्तु र मानव बिचको समन्र्ध सकारात्मक तवरले व्यवस्थापन • जडीबुटी खेतीको परिचय • विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीहरूको वैज्ञानिक प्रयोग • जडीबुटी खेती, बजारीकरण र आर्थिक लाभ • रैथाने जडीबुटीजन्य वनस्पतिको संरक्षण • आर्युवेदिक स्वस्थ्य उपचारमा प्रयोगको अबधारणा स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको उपयोग • बोटानिकल गार्डेन मार्फत् रैथाने वनस्पतिको प्रचार प्रसार गरि पर्यटन प्रवर्दनमा सहयोग • नगरपालिकाभित्रका पानीका स्रोतहरूको पहिचान, सम्भावना, प्रयोग, संरक्षण र उपयोगीता
३.गोदावरीको धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदा	• गोदावरी नगरपालिमा धार्मिक पर्यटनका लागि स्थापित नवनिर्मित धार्मिक स्थलहरूको परिचय, ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र संरक्षणका प्रयासहरू • धार्मिक स्थलहरूलाई पर्यटनसँग जोडी स्थानीय स्तरमा पर्यटन वृद्धि गर्ने उयायहरूको खोजी • गोदावरीको ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक सम्पदा संरक्षणमा विद्यार्थीको भूमिका	• गोदावरी नगरपालिमा अवस्थित ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक स्थलहरूको परिचय, ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र संरक्षणका प्रयासहरू • ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक स्थलहरूलाई पर्यटनसँग जोडी स्थानीय स्तरमा पर्यटन वृद्धि गर्ने उयायहरूको खोजी • ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक सम्पदाको संरक्षणमा स्थानीय समुदाय र स्थानीय सरकारको पहल	• गोदावरी नगरपालिकामा अवस्थित ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक स्थलहरूको परिचय, ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र संरक्षणका प्रयासहरू • गोदावरी नगरपालिकाको धार्मिक इतिहास र यहाँका धार्मिक व्यक्तित्वहरूको योगदान • धार्मिक सद्भाव राखी सोही अनुसारको व्यवहार प्रदर्शन • धर्म र जीवनलाई एकीकृत रुपमा बुझाई

विषय क्षेत्र	विषयवस्तु		
	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
४.गोदावरीको सांस्कृतिक सम्पदा	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा र संस्कृतिको परिचय, महत्त्व र प्रवर्धनका उपायहरू	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा र संस्कृतिको परिचय, महत्त्व र प्रवर्धनका उपायहरू	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा र संस्कृतिको परिचय, महत्त्व र प्रवर्धनका उपायहरू
	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायको परम्परागत लोक बाजा, नृत्य, गीत	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायको परम्परागत लोक बाजा, नृत्य, गीत	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायको परम्परागत लोक बाजा, नृत्य, गीत
	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा, स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले तिनको महत्त्व र तयार गर्ने तरिका	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा, स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले तिनको महत्त्व र तयार गर्ने तरिका	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा, स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले तिनको महत्त्व र तयार गर्ने तरिका
	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरन र तिनको महत्त्व	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरन र तिनको महत्त्व	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरन र तिनको महत्त्व
	• गोदावरीको स्थानीय सांस्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा विद्यार्थीको भूमिका	• गोदावरीको स्थानीय सास्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा समुदाय र समुदायमा आधारित सङ्घ सङ्गठनको भूमिका	• गोदावरीको स्थानीय सास्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा स्थानीय सरकारको भूमिका
५.गोदावरीको भाषा साहित्य, कला	• गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय भाषा, साहित्य, र कलाको महत्त्व र संरक्षण • स्थानीय स्तरमा परम्परागत रुपमा चलिआएका कलाको आदर, सम्मान र संरक्षण • रैथाने कला र संस्कृतिप्रति श्रद्धाभाव राखी व्यावहारिक जीवनमा सोको अनुशरण • स्थानीय कला र संस्कृतिलाई जीवन र जगतसँग जोडी त्यसको जगेर्ना र प्रवर्धन	• गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय भाषा, साहित्य, र कला सम्बन्धि पर्यटन प्रवर्धन • संस्कृतिलाई मानव मूल्य र जगतसँग जोड्ने अवधारणा • स्थानीय कला र संस्कृति जगेर्नाका लागि टोल वा गाँउ स्तरका समूह, गुठी वा क्लवको भूमिका • संस्कृति र कलाको मर्मानुसार त्यसलाई प्रविधिकरण	• गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय भाषा, साहित्य र कला सम्बन्धि पर्यटन प्रवर्धनका क्रियाकलापहरू • गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय (लोपोन्मुख समेत) भाषा, साहित्य, र कलाको जगेर्ना र प्रवर्धन • संस्कृतिलाई जीवनसँग समञ्जस्यता • कला र सँस्कृतिलाई एकीकृत गरी त्यसलाई पर्यटनसँग जोड्ने आयआर्जनका आयामहरू • कला र संस्कृतिप्रति सद्भाव र सदाचार व्यक्त गर्ने असल नागरिकको योगदान

विषय क्षेत्र	विषयवस्तु		
	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
३.हाम्रा व्यवसायहरू	• गोदावरी नगरपालिकामा पर्यटन व्यवसायको सम्भावना र प्रवर्धनका उपाय • कृषि र पशुपालनको परिचय • परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको स्थानीय उत्पादन • नगरपालिका क्षेत्र भित्रका उद्योग, वाणिज्य र व्यवसायहरू • खानी खनिजको प्रयोग • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको परिचय र महत्त्व • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको संरक्षण • माटोबाट परम्परागत सामानहरूको निर्माण • वृत्ति विकास (Career Counselling) को परिचय	• गोदावरी नगरपालिका भित्रका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको परिचय • स्थानीय कृषि उत्पादन गर्ने विधि • स्थानीय बीउ बिजन संरक्षण गर्ने तरिका • स्थानीय बीउबिजन भण्डारणका परम्परागत शैलीको पहिचान र अवलम्बन • परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको स्थानीय उत्पादन • नगरपालिका क्षेत्र भित्रका उद्योग, वाणिज्य र व्यवसायहरू • खानी खनिजको अवस्थिति • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको प्रवर्द्धन र विकास • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको विकास र संरक्षणमा भएका प्रयासहरू • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूलाई उत्पादनसँग जोड्ने कार्य • काठबाट परम्परागत सामानहरूको निर्माण	• गोदावरी नगरपालिका भित्रका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको परिचय • नगरपालिकामा पर्यटन व्यवसाय विकासका अवसर र चुनौती पहिचान • पर्यटन व्यवसाय प्रवर्धन र व्यवसाय विस्तार • कृषिको आधुनिकीकरणका लागि नगरको योजना • परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको स्थानीय उत्पादन • नगरपालिका क्षेत्रभित्रका उद्योग, वाणिज्य र व्यवसायहरू • खानी खनिजको सम्भावना र प्रयोग • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको विकास • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको आधुनिकीकरण र वैज्ञानिक अवधारणा • बाँस, निगालो लगायत स्थानीय कच्चा पदार्थबाट परम्परागत सामानहरूको निर्माण • विभिन्न पेसा र व्यवसायका लागि आवश्यक पर्ने पेसागत ज्ञान, सिप प्राप्त गर्न अध्ययन गर्नुपर्ने विषयहरू र पेसागत अवसरको परिचय

विषय क्षेत्र	विषयवस्तु		
	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
७.स्वस्थ जीवनशैली	• नगरपालिकाले प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवा सुविधाहरू • योग ध्यान, व्यायाम तथा मुद्रा चिकित्सा • खुट्टा, घुँडा र खुट्टाको औँलाको व्यायाम • सरस्वती वन्दना मन्त्र • अनुलोम विलोम प्रणायाम • सुप्रभात ध्यान विधि तथा अभ्यास • व्यस्त जीवनशैलीलाई सामान्य योगका माध्यमबाट सरलीकरण • व्यक्तिगत, सामुदायिक र विद्यालयको वरिपरि सरसफाइ • स्वच्छ पिउने पानी, व्यवस्थित र सुरक्षित चर्पीको प्रयोग • स्वच्छताका असल अभ्यासहरू • सन्तुलित आहारको वर्गीकरण (शक्ति दिने, सुरक्षा गर्ने र वृद्धि गर्ने खाना)	• नगरपालिकाको स्वास्थ्य सेवा सुविधाहरू प्रदान गर्ने निकायहरू • योग, ध्यान, व्यायाम तथा मुद्रा चिकित्सा • भस्त्रीका प्रणायाम • बिपस्यना ध्यान विधी तथा अभ्यास • योगअभ्यासका सामान्य योगासनको परिचय • स्वास्थ्य जीवनका लागि योगको महत्त्व • स्वस्थ रहनका लागि सरसफाईको महत्त्व • ठोस फोहोर मैला सङ्कलन तथा वर्गीकरण • सन्तुलित आहारको महत्त्व (शक्ति दिने, सुरक्षा गर्ने र वृद्धि गर्ने खाना)	• नगरपालिकाले नागरिकहरूलाई प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवा सुविधाहरू • स्वास्थ्य रहनका लागि शारीरिक, मानसिक र सामाजिक पक्षहरूको महत्त्व • भ्रामरी प्रणायाम • राजयोगको विधि तथा अभ्यास • घरबाट निष्कने फोहलाई कुहिने र नकुहिने भाँडामा छुट्याई कुहिने वस्तुबाट प्राङ्गारिक मल निर्माण • करेसाबारीमा प्राङ्गारिक मल राखी स्वस्थ अर्गानिक खाद्यपदार्थ उत्पादन • खाद्यसुरक्षा र पोषक तत्वको संरक्षण • सुरक्षित मातृत्व

विषय क्षेत्र	विषयवस्तु		
	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
८.विपद् व्यवस्थापन र सुरक्षित हरित विद्यालय	• प्रकोप तथा विपद्को पहिचान र सामान्य जानकारी • प्रकोप तथा विपद्को भिन्नता तथा प्रकोपलाई विपद्मा परिवर्तन हुन नदिनका लागि अवलम्बन गरिने प्रयासहरू • विपद्पूर्वको तयारीका लागि चाहिने सामग्रीको सूची • विद्यार्थीहरूको अगुवाइमा सचेतना कार्यक्रम • गोदावरी नगपालिकाभित्र हुने प्रमुख प्रकोपहरूबाट हुने जोखिम र यसबाट बच्ने उपायहरू • ट्राफिक नियम • स्थानीय विपद्हरूः डढेलो, आधिहुरी, आगलागी, विद्युतीय झड्का बाढीपहिरो जस्ता विपद्का कारणहरू, असरहरू र बच्ने उपायहरू • विपद् व्यवस्थापनका उपायहरूः विपद् हुनु अघि, विपद्का समय र विपद् पछिको अवस्थामा गर्नुपर्ने व्यवस्थापकीय पक्षहरू • विद्यालयको भवन, कक्षाकोठा, खेल मैदन, धारा, शौचालय, चमेना गृह, आफ्नो घर, शौचालय, भान्साकोठा, साथै छिमेकीको घर आदिलाई सुरक्षित बनाउने उपायहरू • हरित घर तथा विद्यालयको अवधारणा • विद्यालयमा करेसावारीको निर्माण (स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरूको खेती) • बालमैत्री अवधारणा	• विपद्जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनबारे सामान्य परिचय • विपद्जोाखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका चरणहरू (विपद्पूर्व, विपद्को्समयमा र विपद्पश्चात) र यी चरणहरूमा गरिने कार्यहरू • गोदावरी नगरपालिकाभित्रका जोखिमयुक्त वडाहरूको पहिचान र न्यूनीकरण गर्ने उपायहरू • सडक सुरक्षा • स्थानीय विपद्हरूः आगलागी, विद्युतीय झड्का जस्ता विपद्का कारणहरू, असरहरू र बच्ने उपायहरू • विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने स्थानीय सरोकारवारहरूको पहिचान तथा सम्पर्क नं सहित सूचीकृत गर्न जस्तैः नेपाल रेडक्रस, अस्पताल, दमकल • हरित घर तथा विद्यालयको आवश्यकता तथा महत्त्व • घर र विद्यालयमा करेसाबारी र पुष्प बगैँचाको निर्माण, उत्पादन, बजारीकरण र आर्थिक फाइदा (स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरू र स्थानीय फूलहरूको खेती, नर्सरी) • दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध • बालमैत्री विद्यालयको अवधारणा र सूचकहरू	• विपद् जोाीखम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका चक्रहरू • स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि प्रमुख प्रावधानहरू (कानुनी र संस्थागत) • नेपालमा हुने मूख्य मूख्य महामारीहरूलाई सूचीकृत गर्ने र यसका कारण, असर तथा प्रभाव र रोकथामका उपायहरू • विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने स्थानीय सरोकारवारहरूको पहिचान तथा सूचीकृत गर्ने, जस्तै नेपाल रेडक्रस, अस्पताल दमकल • सडक सुरक्षाका उपायहरू • स्थानीय विपद्हरूः चटयाङ, बाढीपहिरो, रोगव्याधी, भुकम्प जस्ता विपद्का कारणहरू, असरहरू र बच्ने उपायहरू • विपद्को समयमा सवैभन्दा जोखिममा परेका वर्गहरू जस्तैः बालबालिका, महिला, दलित तथा विपन्न वर्गहरूको पहिचान • विपद् न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका लागि स्वास्थ्य र सुरक्षाका उपायहरूको अवलम्बन • कोरोना, अन्य महामारी तथा विभिन्न खालका विपद् व्यवस्थापनमा ध्यान दिनुपर्ने पक्षहरू • हरित विद्यालय निर्माणमा विद्यार्थी इको क्लवको भूमिका • हरित घर तथा विद्यालय निर्माणका लागि आवश्यक आधारभूत पक्षहरू र हरित विद्यालय निर्माण योजना • दिगो विकास र हरित विद्यालयको अवधारणा प्रवर्धन • बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा

विषय क्षेत्र	विषयवस्तु		
	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
९.व्यावहारिक लेखन	● जन्मदर्ता, स्थानान्तरण प्रमाणपत्र, ग्रेडसिट, बिदा, छात्रवृत्ति, शैक्षिक भ्रमण आदिका लागि लेखिने निवेदनको ढाँचा एवम् ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू ● भरपाईका ढाँचा र यसमा उल्लेख गर्नुपर्ने कुराहरू ● विभिन्न सङ्घसंस्थामा बुझाउने निवेदनको ढाँचा	● धारा, टेलिफोन, इन्टरनेट, विद्युत जडान आदिका लागि लेखिने निवेदनको ढाँचा र ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू ● श्रद्धाञ्जली तथा समवेदनाका ढाँचा र ध्यान दिनुपर्ने कुरा ● विभिन्न सङ्घसंस्थामा बुझाउने निवेदनको ढाँचा ● बिल वा नगदी रसिदको ढाँचा र यसको प्रयोग	● निमन्त्रणा पत्रहरूः विवाह, पूजा, व्रतबन्ध, शुद्धशान्ति आदिको ढाँचा र ध्यान दिनुपर्ने कुरा ● कार्यक्रम सञ्चालन (उद्घोषण) गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुरा र नमुना ढाँचा निर्माण र कार्यक्रम सञ्चालन ● विभिन्न सङ्घसंस्थामा बुझाउने निवेदनको ढाँचा ● बैंक खाता, बैंक चेक, ए.टि.एम. तथा भौचरको प्रयोग ● व्यक्तिगत विवरण/बायोडाटा निर्माण
१०.स्थानीय सङ्घ संस्था	● विद्यालयमा क्रियाशील सङ्घ संस्था (सदन, बाल क्लब, स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र अन्य सहयोगी गैरसरकारी संस्थाहरू) को परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, उद्धेश्य, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था ● विद्यालयमा क्रियाशील सङ्घ संस्था (सदन, बाल क्लब, स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र अन्य सहयोगी गैरसरकारी संस्थाहरू) योगदान, सेवा क्षेत्र, सङ्घ संस्थाले गरेको सामाजिक परिवर्तनहरू ● विद्यालयमा क्रियाशील सङ्घ संस्था (सदन, बाल क्लब, स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र अन्य सहयोगी गैरसरकारी संस्थाहरू) ले विद्यालयमा पुऱ्याएको योगदान	● आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक, र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाहरू युवा क्लब, गुठी, आमा समूह, महिला समूहको परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था ● आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक, र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाका, योगदान, सेवा क्षेत्र, सङ्घ संस्थाले गरेको सामाजिक परिवर्तनहरू ● आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाले सेवा प्रवाहमा खेलेको भूमिका	● गोदावरी नगरपालिकामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाको परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था ● गोदावरी नगरपालिकामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाका, योगदान, सेवा क्षेत्र, सङ्घ संस्थाले गरेको सामाजिक परिवर्तनहरू ● गोदावरी नगरपालिकामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाले सेवा प्रवाहमा खेलेको भूमिका
११.मानवीय मूल्य र शिक्षा	● सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता ● समय परिस्थिति अनुसारको अभिवादन ● आत्मानुशासन ● सामूहिकता तथा मेलमिलाप ● स्थानीय रूपमा प्रचलित असल संस्कार, मूल्यमान्यता र सभ्यता ● ठुलाको सम्मान र सानालाई माया ● नैतिक आचरण र अभ्यास	● सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता ● सामाजिक व्यक्तित्वको पहिचान र अभिवादन ● आत्मानुशासनमा पर्ने गुणहरू ● असल परिवार र समाज निर्माण ● समावेशी व्यवहार ● सामाजिक व्यत्तित्व र योगदान ● सामाजिक विकृति, प्रभाव र न्यूनीकरण ● नैतिक आचरण र अभ्यास	● सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता ● विभिन्न धर्म र संस्कारमा अपनाईने अभिवादनका प्रकार ● स्थानीय व्यक्तित्वका असल व्यवहारको अभ्यास र अनुशरण ● सामाजिक विकृति विरूद्धको आवाज ● भाइचारा र अपनत्वको भावना ● नैतिक आचरण र अभ्यास

सिकाइ उपलब्धि

आधारभूत तह कक्षा ६, ७ र ८ को एकाइगत र कक्षागत सिकाइ उपलब्धि यस प्रकार रहेको छ :

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि			पाठ्य घण्टी
	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८	
१.गोदावरी नगरपालिकाको परिचय	• गोदावरी नगरपालिकाको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि (घोषणा मितिसहित विविध घटनाक्रम) बताउन • नगरपालिकाको नामकरण पृष्ठभूमि बताउन • नेपालको नक्सामा ललितपुर जिल्ला र गोदावरी नगरपालिकाको सङ्केतन गर्न • ललितपुर जिल्लाका ६ वटा स्थानीय तहको नाम बताउन र ती स्थानीय तहहरूको गोदावरीसँगको विशेषतागत तुलना गर्न • गोदावरी नगरपालिकाको भौगोलिक स्वरूप (जिल्ला सदरमुकाम तथा प्रदेश राजधानीदेखिको दुरी आदि) बताउन • आफू बसोबास गरेको टोल र वडाको सफा नक्सा निर्माण र महत्त्वपूर्ण स्थलहरूको सङ्केतन गर्न • नगरपालिकाको क्षेत्रफल बताउन • नगरपालिकाको कूल जनसङ्ख्या बताउन • नगरपालिकाको लिङ्ग र जातिगत जनसङ्ख्या तुलना गर्न • नगरपालिकाको वडागत जनसङ्ख्या प्रतिशतमा निकाल्न • नगरपालिकाको लैङ्गिक जनसङ्ख्या प्रतिशतमा निकाल्न • गोदावरी नगरपालिकाको प्रशासनिक संरचना र प्रवाह गर्ने सेवाहरूको उपयोग गर्न	• वडाको काम कर्तव्य र अधिकार बताउन • गोदावरी नगरपालिकाद्वारा जारी गरिएको ऐन कानुनको सामान्य जानकारी दिन • गोदावरी नगरपालिकाको भौगोलिक स्वरूप (समुद्र सतह देखिको उचाइ, सामान्य हावापानी, देशको राजधानी देखिको दुरी) बताउन • गोदावरी नगरपालिकाको नक्सामा यसका सम्पूर्ण वडासमेत स्पष्ट देखिने गरी नामाङ्कित नक्सा निर्माण गर्न • नगरपालिकाको क्षेत्रफल बताउन • नगरपालिकाको वनले ओगटेको क्षेत्रफल बताउन • नगरपालिकाको खेतीयोग्य जमिनको क्षेत्रफल बताउन • नगरपालिकाको पानीका स्रोतहरू रहेको बताउन • नगरपालिकाको कूल जनसङ्ख्या सहित लैङ्गिक, भाषिक, जातिगत, धार्मिक जनसङ्ख्या तुलना गर्न • स्थानीय प्रशासनिक तथा शैक्षिक संरचना र सेवा प्रवाहको सामान्य जानकारी लिई उपयोग गर्न • नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधा उपयोग गर्न	• नगरपालिकाद्वारा जारी गरिएको शिक्षा ऐन तथा मूख्य कार्यविधिहरू र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को मूख्य विशेषताहरू बताउन • विद्यालयमा गठन भएका वा हुने विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक अभिभावक सङ्घ तथा नगरपालिकामा गठन हुने सबै विषयगत समिति हरूको जानकारी र मूख्य कार्यहरू बताउन • न्यायिक समितिको गठन प्रक्रिया, काम कर्तव्य र अधिकार बताउन • नगर कार्यपालिका, नगरसभाको गठन प्रक्रिया, काम कर्तव्य र अधिकार बताउन • गोदावरी नगरपालिकाको भौगोलिक स्वरूप अक्षांश तथा देशान्तरीय अवस्थिति, हावापानी बताउन • नगरपालिकाका सम्पूर्ण वडाहरू सहितको नक्सा निर्माण गरी नक्सामा मूख्य मूख्य स्थलहरूको (धार्मिक, सास्कृतिक पर्यटकीय तथा व्यापारिक स्थलहरू) सङ्केतन गर्न • नगरपालिकाको क्षेत्रफल बताउन • नगरपालिकाको जनसाङ्ख्यिक अवस्था र साक्षरता (महिला, पुरूष, बालबालिका, युवा, जेष्ठ नागरिक) तुलना गर्न • पूर्वाधारको विकासमा नगरपालिकाको भूमिका र नगरपालिकाको विकासका लागि आवश्यक पूर्वाधारको पहिचान गर्न	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि			पाठ्य घण्टी
	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८	
२.गोदावरीको प्राकृतिक सम्पदा	● वडा भित्रका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको चिनारी र महत्त्व बोध गर्न ● स्थानीय क्षेत्रमा रहेका फुलचोकीको फलामखानी, गोदावरीको मार्बलखानीबाट उत्पादित खनिजको परिचय र उपयोगीता बताउन ● नदीजन्य पदार्थहरू ढुङ्गा, बालुवाको परिचय र उपयोगीता बताउन ● नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराको परिचय र महत्त्व बोध गर्न ● रैथाने वनस्पतिको पहिचान गर्न ● जडीबुटी खेतीको परिचय र महत्त्व बताउन ● स्थानीय स्तरमा प्राप्त हुने जडीबुटीको विषेशताहरू पहिचान र उपयोग गर्न ● विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीहरूको पहिचान र सङ्कलन गर्न ● रैथाने जडीबुटीजन्य वनस्पतिको संरक्षण गर्न ● वडा भित्रका पानीका स्रोतहरूको पहिचान, प्रयोग, संरक्षण र उपयोगीता बताउन	● छिमेकी वडाका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको चिनारी र महत्त्व बोध गर्न ● गोदावरी वनस्पति उद्यानको परिचय र महत्त्व बताउन ● नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने औषधिजन्य वनस्पतिहरूको उपयोग गर्न ● रैथाने वन्यजन्तुको संरक्षणमा अग्रसरता देखाउन ● वन्यजन्तु र मानव जीवनको अन्तर वस्तु पहिचान गर्न ● विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीको वैज्ञानिक प्रयोग गर्न ● जडीबुटी खेतीको परिचय दिन ● विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीहरूको नर्सरी निर्माण र बिक्री वितरण गर्न ● रैथाने जडीबुटीजन्य वनस्पतिको संरक्षण गर्न ● छिमेकी वडाका पानीका स्रोतहरूको पहिचान, प्रयोग, संरक्षण र उपयोगीता बताउन	● नगरपालिका भित्रका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको चिनारी र महत्त्व बोध गर्न ● स्थानीय वन्यजन्तु चराचुरूङ्गी एवम वनस्पतिको परिचय र महत्त्व बताउन ● वन्यजन्तुको सरंक्षणका उपायहरू अवलम्बन गर्न ● वन्यजन्तु र मानव बिचको द्वन्दलाई सकारात्मक तवरले व्यवस्थापन गर्न ● जडीबुटी खेतीको परिचय दिन ● विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीहरूको वैज्ञानिक प्रयोग गर्न ● जडीबुटी खेती, बजारीकरण र आर्थिक लाभ लिन ● रैथाने जडीबुटीजन्य वनस्पतिको संरक्षण गर्न ● आर्युबेदिक स्वस्थ्य उपचारमा प्रयोगको अबधारणा स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको उपयोग गर्न ● बोटानिकल गार्डेन मार्फत् रैथाने वनस्पतिको प्रचार प्रसार गरि पर्यटन प्रवर्द्धनमा सहयोग गर्न ● नगरपालिकाभित्रका पानीका स्रोतहरूको पहिचान, सम्भावना, प्रयोग, संरक्षण र उपयोगीता बताउन	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि			पाठ्य घण्टी
	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८	
३. गोदावरीको धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदा	• गोदावरी नगरपालिमा धार्मिक पर्यटनका लागि स्थापित नवनिर्मित धार्मिक स्थलहरूको परिचय, ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र संरक्षणका प्रयासहरू बताउन • धार्मिक स्थलहरूलाई पर्यटनसँग जोडी स्थानीय स्तरमा पर्यटन वृद्धि गर्ने उयायहरूको खोजी गर्न • गोदावरीको ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक सम्पदा संरक्षणमा विद्यार्थीको भूमिका निर्वाह गर्न	• गोदावरी नगरपालिमा अवस्थित ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक स्थलहरूको परिचय, ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र संरक्षणका प्रयासहरू बताउन • ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक स्थलहरूलाई पर्यटनसँग जोडी स्थानीय स्तरमा पर्यटन वृद्धि गर्ने उयायहरूको खोजी गर्न • ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक सम्पदाको संरक्षणमा स्थानीय समुदाय र स्थानीय सरकारको पहल गर्न	• गोदावरी नगरपालिमा अवस्थित ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक स्थलहरूको परिचय, ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र संरक्षणका प्रयासहरू बताउन • गोदावरी नगरपालिकाको धार्मिक इतिहास र यहाँका धार्मिक व्यक्तित्वहरूको योगदान बताउन • धार्मिक सद्भाव राखी सोही अनुसारको व्यवहार प्रदर्शन गर्न • धर्म र जीवनलाई एकीकृत रुपमा बुझाइ प्रदर्शन गर्न	१५

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि			पाठ्य घण्टी
	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८	
४. गोदावरीको सांस्कृतिक सम्पदा	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको परिचित हुन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको महत्त्व बताउन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको प्रवर्धनका उपायहरू अपनाउन	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको परिचित हुन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको महत्त्व बताउन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको प्रवर्धनका उपायहरू अपनाउन	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको परिचित हुन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको महत्त्व बताउन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको प्रवर्धनका उपायहरू अपनाउन	१५
	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायको परम्परागत लोक बाजा बजाउन, नाच्न र गीत गाउन	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायको परम्परागत लोक बाजा बजाउन, नाच्न र गीत गाउन	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायको परम्परागत लोक बाजा बजाउन, नाच्न र गीत गाउन	
	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा पहिचान गर्न • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराको स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व बताउन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा तयार गर्न	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा पहिचान गर्न • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराको स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व बताउन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा तयार गर्न	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा पहिचान गर्न • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराको स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व बताउन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा तयार गर्न	
	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरन पहिचान गर्न • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरनको महत्त्व बताउन	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरन पहिचान गर्न • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरनको महत्त्व बताउन	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरन पहिचान गर्न • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरनको महत्त्व बताउन	
	• गोदावरीको स्थानीय सास्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा विद्यार्थीको भूमिका निर्वाह गर्न	• गोदावरीको स्थानीय सास्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा समुदाय र समुदायमा आधारित सङ्घ सङ्गठनको भूमिका बताउन	• गोदावरीको स्थानीय सास्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा स्थानीय सरकारको भूमिका बताउन	

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि			पाठ्य घण्टी
	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८	
५. गोदावरीको भाषा, साहित्य र कला	• गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय भाषा, साहित्य, र कलाको महत्त्व बोध गर्न • स्थानीय स्तरमा परम्परागत रुपमा चलिआएका कलाको आदर, सम्मान र संरक्षण गर्न • रैथाने कला र संस्कृतिप्रति श्रद्धाभाव राखी व्यावहारिक जीवनमा सोको अनुसरण गर्न • स्थानीय कला र संस्कृतिलाई जीवन र जगतसँग जोडी त्यसको जगेर्ना र प्रवर्धन गर्न	• गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय भाषा, साहित्य, र कला सम्बन्धि पर्यटन प्रवर्धनका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्न • संस्कृतिलाई मानव मूल्य र जगतसँग जोड्ने अवधारणा बताउन • स्थानीय कला र संस्कृति जगेर्नाका लागि टोल वा गाँउ स्तरका समूह, गुठी वा क्लवको भूमिका बताउन • संस्कृति र कलाको मर्मानुसार त्यसलाई प्रविधिकरण गर्न	• गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय भाषा, साहित्य, र कला सम्बन्धि पर्यटन प्रवर्धनका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्न • गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय (लोपोन्मुख समेत) भाषा, साहित्य, र कलाको जगेर्ना र प्रवर्धन गर्न • संस्कृतिलाई जीवनसँग समञ्जस्यता गर्न • कला र सँस्कृतिलाई एकीकृत गरी त्यसलाई पर्यटनसँग जोड्ने आयआर्जनका आयामहरू बताउन • कला र संस्कृतिप्रति सद्भाव र सदाचार व्यक्त गर्ने असल नागरिकको योगदान बताउन	१२
६. हाम्रा व्यवसायहरू	• गोदावरी नगरपालिकामा पर्यटन व्यवसायको सम्भावना र प्रवर्धनका उपायहरू खोजी गर्न • कृषि र पशुपालनको परिचय दिन • स्थानीय परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको स्थानीय उत्पादन गर्न • नगरपालिका क्षेत्र भित्र सञ्चालित उद्योग, वाणिज्य र व्यवसायहरू पहिचान गर्न • खानी खनिजको प्रयोगको अवस्था विश्लेषण गर्न • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको परिचय र महत्त्व बताउन • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको पहिचान र संरक्षण गर्न • माटोबाट परम्परागत सामानहरूको निर्माण गर्न • वृत्ति विकास (Career Counselling) को परिचय दिन	• गोदावरी नगरपालिका भित्रका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको परिचय दिन • स्थानीय कृषि उत्पादन गर्ने विधि प्रदर्शन गर्न • स्थानीय बीउ बिजन संरक्षण गर्ने तरिका अवलम्बन गर्न • स्थानीय बीउ बिजन भण्डारणका परम्पारागत शैलीको पहिचान र अवलम्बन गर्न • परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको स्थानीय उत्पादन गर्न • नगरपालिका क्षेत्र भित्र सञ्चालित उद्योग, वाणिज्य र व्यवसायहरू पहिचान गर्न • खानी खनिजको अवस्थिति बताउन • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको प्रवर्द्धन र विकासका कार्यहरूमा संलग्न हुन • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको विकास र संरक्षणमा भएका प्रयासहरू खोजी गर्न • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूलाई उत्पादनसँग जोड्ने कार्यहरूमा संलग्न हुन • काठबाट परम्परागत सामानहरूको निर्माण गर्न • वृत्ति विकासका अवसरहरूको पहिचान गर्न	• गोदावरी नगरपालिका भित्रका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको परिचय दिन • नगरपालिकामा पर्यटन व्यवसाय विकासका अवसर र चुनौती पहिचान गर्न • पर्यटन व्यवसाय प्रवर्धन र व्यवसाय विस्तार गर्ने उपायहरू बताउन • कृषिको आधुनिकीकरणका लागि नगरको योजना बताउन • परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको स्थानीय उत्पादन गर्न • नगरपालिका क्षेत्र क्षेत्र भित्र सञ्चालित उद्योग, वाणिज्य र व्यवसायहरू पहिचान गर्न • खानी खनिजको सम्भावना र प्रयोग खोजी गर्न • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको विकासका कार्यहरूमा संलग्न हुन • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको आधुनिकीकरण र वैज्ञानिक अवधारणा बताउन • बाँस, निगालोबाट परम्परागत सामानहरूको निर्माण गर्न • विभिन्न पेसा र व्यवसायका लागि आवश्यक पर्ने पेसागत ज्ञान, सिप प्राप्त गर्न अध्ययन गर्नुपर्ने विषयहरू र पेसागत अवसरको परिचय दिन	१५

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि			पाठ्य घण्टी
	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८	
७. स्वस्थ जीवन शैली	• नगरपालिकाले प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवा सुविधाहरू प्राप्त गर्न • योग ध्यान, व्यायाम तथा मुद्रा चिकित्साको परिचय र महत्त्वको बोध गर्न • खुट्टा, घुँडा र खुट्टाको औँलाको व्यायाम गर्न • सरस्वती वन्दना गाउन • अनुलोम विलोम प्रणायाम अभ्यास गर्न • सुप्रभात ध्यान विधि तथा अभ्यास गर्न • व्यस्त जीवनशैलीलाई सामान्य योगका माध्यमबाट सरलीकरण गर्न • व्यक्तिगत, सामुदायिक र विद्यालयको वरिपरि सरसफाइका उपायहरू अवलम्बन गर्न • स्वच्छ पिउने पानी, व्यवस्थित र सुरक्षित चर्पीको प्रयोग गर्न • स्वच्छताका असल अभ्यासहरू प्रयोग गर्न • सन्तुलित आहारको (शक्ति दिने, सुरक्षा गर्ने र वृद्धि गर्ने खाना) वर्गीकरण गर्न	• नगरपालिकाको स्वास्थ्य सेवा सुविधाहरू प्रदान गर्ने निकायहरू पहिचान गर्न • योग, ध्यान, व्यायाम तथा मुद्रा चिकित्साको परिचय र महत्त्वको बोध गर्न • भस्त्रीका प्रणायाम अभ्यास गर्न • बिपस्यना ध्यान विधी तथा अभ्यास गर्न • योगअभ्यासका सामान्य योगासनको परिचय दिन • स्वस्य जीवनका लागि योगको महत्त्व बताउन • स्वस्थ रहनका लागि सरसफाईको महत्त्व बताउन • ठोस फोहोर मैला सङ्कलन तथा वर्गीकरण गर्न • सन्तुलित आहारको (शक्ति दिने, सुरक्षा गर्ने र वृद्धि गर्ने खाना) महत्त्व बताउन	• नगरपालिकाले नागरिकहरूलाई प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवा सुविधाहरू पहिचान गर्न • स्वास्थ्य रहनका लागि शारीरिक, मानसिक र सामाजिक पक्षहरूको महत्त्व बोध गर्न • भ्रामरी प्राणायाम अभ्यास गर्न • राजयोगको विधि तथा अभ्यास गर्न • घरबाट निष्कने फोहलाई कुहिने र नकुहिने भाँडामा छुट्याई कुहिने वस्तुबाट प्राङ्गारिक मल निर्माण गर्न • करेसाबारीमा प्राङ्गारिक मल राखी स्वस्थ अर्गानिक खाद्यपदार्थ उत्पादन गर्न • खाद्यसुरक्षा र पोषक तत्वको संरक्षण गर्न • सुरक्षित मातृत्वको परिचय दिन	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि			पाठ्य घण्टी
	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८	
८.विपद् व्यवस्थापन र सुरक्षित हरित विद्यालय	• प्रकोप तथा विपद्को पहिचान र सामान्य जानकारी दिन • प्रकोप तथा विपद्को भिन्नता तथा प्रकोपलाई विपद्मा परिवर्तन हुन नदिनका लागि प्रयासहरू अवलम्बन गर्न • विपद्पूर्व तयारीका लागि चाहिने सामगीको सूची तयार गर्न • विद्यार्थीहरूको अगुवाइमा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्न • गोदावरी नगपालिकाभित्र हुने प्रमुख प्रकोपहरूबाट हुने जोखिम र यसबाट बच्ने उपायहरू अवलम्बन गर्न • ट्राफिक नियम पालना गर्न • स्थानीय विपद्हरू डढेलो, आधिहुरी, आगलागी, विद्युतीय झड्का बाढीपहिरो जस्ता विपद्का कारणहरू पहिचान गर्न, असरहरू बताउन र बच्ने उपायहरू अवलम्बन गर्न • विपद् व्यवस्थापनका उपायहरू विपद् हुनु अघि, विपद्का समय र विपद् पछिको अवस्थामा गर्नुपर्ने व्यवस्थापकीय पक्षहरूको बोध गर्न • विद्यालयको भवन, कक्षाकोठा, खेल मैदन, धारा, शौचालय, चमेना गृह, आफ्नो घर, शौचालय, भान्साकोठा, साथै छिमेकीको घर आदिलाई सुरक्षित बनाउने उपायहरू अवलम्बन गर्न • हरित घर तथा विद्यालयको अवधारणा बताउन • विद्यालयमा करेसावारीको निर्माण (स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरूको खेती) • बालमैत्री अवधारणा बताउन	• विपद्जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनबारे सामान्य परिचय दिन • विपद्जोाखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका चरणहरू (विपद्पूर्व, विपद्कोसमयमा र विपद्पश्चात) र यी चरणहरूमा गरिने कार्यहरू पहिचान गर्न • गोदावरी नगरपालिकाभित्रका जोखिमयुक्त वडाहरूको पहिचान र न्यूनीकरण गर्ने उपायहरू बताउन • सडक सुरक्षाको अबधारणा बताउन • स्थानीय विपद्हरूः आगलागी, विद्युतीय झड्का जस्ता विपद्का कारणहरू, असरहरू र बच्ने उपायहरू अवलम्बन गर्न • विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने स्थानीय सरोकारवारहरूको पहिचान तथा सम्पर्क नं सहित नेपाल रेडक्रस, अस्पताल, दमकल आदि सूचीकृत गर्न • हरित घर तथा विद्यालयको आवश्यकता तथा महत्त्व बोध गर्न • दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध बताउन • बालमैत्री विद्यालयको अवधारणा र सूचकहरू पहिचान गर्न	• विपद् जोाखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका चक्रहरू • स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि प्रमुख प्रावधानहरू (कानुनी र संस्थागत) • नेपालमा हुने मूख्य मूख्य महामारीहरूलाई सूचीकृत गर्ने र यसका कारण, असर तथा प्रभाव र रोकथामका उपायहरू • विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने स्थानीय सरोकारवारहरूको पहिचान तथा सम्पर्क नं सहित नेपाल रेडक्रस, अस्पताल, दमकल आदि सूचीकृत गर्न • सडक सुरक्षाका उपायहरू अवलम्बन गर्न • स्थानीय विपद्हरूः चटयाङ, बाढीपहिरो, रोगव्याधी, भुकम्प जस्ता विपद्का कारणहरू, असरहरू र बच्ने उपायहरू अवलम्बन गर्न • विपद्को समयमा सवैभन्दा जोखिममा परेका वर्गहरू जस्तैः बालबालिका, महिला, दलित तथा विपन्न वर्गहरूको पहिचान गर्न • विपद् न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका लागि स्वास्थ्य र सुरक्षाका उपायहरूको अवलम्बन गर्न • कोरोना, अन्य महामारी तथा विभिन्न खालका विपद् व्यवस्थापनमा ध्यान दिनुपर्ने पक्षहरू पहिचान गर्न • हरित विद्यालय निर्माणमा विद्यार्थी इको क्लवको भूमिका निर्वाह गर्न • हरित घर तथा विद्यालय निर्माणका लागि आवश्यक आधारभूत पक्षहरू सहित हरित विद्यालय योजना निर्माण गर्न • दिगो विकास र हरित विद्यालयको प्रवर्धन गर्न • बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा बताउन	१२

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि			पाठ्य घण्टी
	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८	
९. व्यावहारिक लेखन	• जन्मदर्ता, स्थानान्तरण प्रमाणपत्र, ग्रेडसिट, विदा, छात्रवृत्ति, शैक्षिक भ्रमण आदिका लागि लेखिने निवेदनको ढाँचा तयार गर्न र ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू बताउन • भरपाईका ढाँचा तयार गर्न र यसमा उल्लेख गर्नुपर्ने कुराहरू बताउन • विभिन्न सङ्घसंस्थामा बुझाउने निवेदनको ढाँचा तयार गर्न	• धारा, टेलिफोन, इन्टरनेट, विद्युत जडान आदिका लागि लेखिने निवेदनको ढाँचा तयार गर्न र ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू बताउन • श्रद्धाञ्जली तथा समवेदनाका ढाँचा र ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू बताउन • विभिन्न सङ्घसंस्थामा बुझाउने निवेदनको ढाँचा तयार गर्न • बिल वा नगदी रसिदको ढाँचा तयार गर्न र यसको प्रयोग गर्न	• निमन्त्रणा पत्रहरू विवाह, पूजा, व्रतबन्ध, शुद्धशान्ति आदिको ढाँचा तयार गर्न र ध्यान दिनुपर्ने कुरा बताउन • कार्यक्रम सञ्चालन (उद्घोषण) गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुरा र नमुना ढाँचा निर्माण र कार्यक्रम सञ्चालन गर्न • विभिन्न सङ्घसंस्थामा बुझाउने निवेदनको ढाँचा तयार गर्न • बैंक खाता, बैंक चेक, ए.टि.एम. तथा भौचरको प्रयोग गर्न • व्यक्तिगत विवरण/बायोडाटा निर्माण गर्न	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि			पाठ्य घण्टी
	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८	
१०. स्थानीय सङ्घ संस्था	• विद्यालयमा क्रियाशील सङ्घ संस्था (सदन, बाल क्लब, स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र अन्य सहयोगी गैरसरकारी संस्थाहरू) को परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, उद्धेश्य, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था बताउन • विद्यालयमा क्रियाशील सङ्घ संस्था (सदन, बाल क्लब, स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र अन्य सहयोगी गैरसरकारी संस्थाहरू) का योगदान, सेवा क्षेत्र, सङ्घ संस्थाले गरेको सामाजिक परिवर्तनहरू बताउन • विद्यालयमा क्रियाशील सङ्घ संस्था (सदन, बाल क्लब, स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र अन्य सहयोगी गैरसरकारी संस्थाहरू) ले विद्यालयमा पुऱ्याएको योगदान पहिचान गरी सहभागीता जनाउन	• आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक, र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाहरू युवा क्लब, आमा समूह, महिला समूहको परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था बताउन • आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक, र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाका, योगदान, सेवा क्षेत्र, सङ्घ संस्थाले गरेको सामाजिक परिवर्तनहरू बताउन • आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक, र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाले सेवा प्रवाहमा खेलेको भूमिका बताउन	• गोदावरी नगरपालिकामा क्रियाशील सामाजिक, र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाको परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था बताउन • गोदावरी नगरपालिकामा क्रियाशील सामाजिक, र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाका, योगदान, सेवा क्षेत्र, सङ्घ संस्थाले गरेको सामाजिक परिवर्तनहरू बताउन • गोदावरी नगरपालिकामा क्रियाशील सामाजिक, र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाले सेवा प्रवाहमा खेलेको भूमिका बताउन	१०
११. मानवीय मूल्य र शिक्षा	• सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता प्रदर्शन गर्न • समय परिस्थिति अनुसारको अभिवादन गर्न • आत्मानुशासन, सामूहिकता तथा मेलमिलापको भाावना प्रदर्शन गर्न • स्थानीय रूपमा प्रचलित असल संस्कार, मूल्यमान्यता र सभ्यता अवलम्बन गर्न • ठुलाको सम्मान र सानालाई माया गर्न • गौतम बुद्धका अष्टाङ्ग आर्य मार्गको पहिचान गरी अवलम्बन गर्न	• सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता प्रदर्शन गर्न • सामाजिक व्यक्तित्वको पहिचान र अभिवादन गर्न • आत्मानुशासनमा पर्ने गुणहरू प्रदर्शन गर्न • असल परिवार र समाज निर्माण • समावेशी व्यवहार • सामाजिक व्यत्तित्व र योगदान पहिचान गर्न • सामाजिक विकृति, प्रभाव र न्यूनीकरण • गौतम बुद्धको अष्टाङ्ग आर्यमार्गको अभ्यास गर्न तथा जानकारी दिन	• सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता प्रदर्शन गर्न • विभिन्न धर्म र संस्कारमा गरिने अभिवादनको अभ्यास गर्न • स्थानीय व्यक्तित्वका असल व्यवहारको अभ्यास र अनुशरण गर्न • सामाजिक विकृति विरूद्धको आवाज उठाउन • भाइचारा र अपनत्वको भावना प्रदर्शन गर्न • बुद्धका चार आर्य सत्य पहिचान गरी बोध गर्न	९

कक्षा ६ को विषयवस्तुको विस्तृतीकरण

आधारभूत तह कक्षा ६ को एकाइगत विषयवस्तुको विस्तृतीकरण यस प्रकार रहेको छ :

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
१.गोदावरी नगरपालिकाको परिचय	• गोदावरी नगरपालिकाको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि (घोषणा मितिसहित विविध घटनाक्रम) बताउन • नगरपालिकाको नामकरण पृष्ठभूमि बताउन • नेपालको नक्सामा ललितपुर जिल्ला र गोदावरी नगरपालिकाको सङ्केतन गर्न • ललितपुर जिल्लाका ६ स्थानीय तहको नाम बताउन र ती स्थानीय तहहरूको गोदावर ीसँगको विशेषतागत तुलना गर्न • गोदावरी नगरपालिकाको भौगोलिक स्वरूप (जिल्ला सदरमुकाम तथा प्रदेश राजधानीदेखिको दुरी आदि) बताउन • आफू बसोबास गरेको टोल र वडाको सफा नक्सा निर्माण र महत्त्वपूर्ण स्थलहरूको सङ्केतन गर्न • नगरपालिकाको क्षेत्रफल बताउन • नगरपालिकाको कूल जनसङ्ख्या बताउन • नगरपालिकाको लिङ्ग र जातिगत जनसङ्ख्या तुलना गर्न • नगरपालिकाको वडागत जनसङ्ख्या प्रतिशतमा निकाल्न • नगरपालिकाको लैङ्गिक जनसङ्ख्या प्रतिशतमा निकाल्न • गोदावरी नगरपालिकाको प्रशासनिक संरचना र प्रवाह गर्ने सेवाहरूको उपयोग गर्न	• गोदावरी नगरपालिकाको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि (घोषणा मितिसहित विविध घटनाक्रम) • नगरपालिकाको नामकरण पृष्ठभूमि • नेपालको नक्सामा ललितपुर जिल्ला र गोदावरी नगरपालिकाको पहिचान • ललितपुर जिल्लाका ६ वटा स्थानीय तहको नाम र गोदावरीसँगको विशेषतागत तुलना • भौगोलिक स्वरूप (जिल्ला सदरमुकाम तथा प्रदेश राजधानीदेखिको दुरी आदि) • आफू बसोबास गरेको टोल र वडाको सफा नक्सा निर्माण र महत्त्वपूर्ण स्थलहरूको सङ्केतन • नगरपालिकाको क्षेत्रफल • नगरपालिकाको कूल जनसङ्ख्या • लिङ्ग र जातिगत जनसङ्ख्या • वडागत जनसङ्ख्या प्रतिशतमा • लैङ्गिक जनसङ्ख्या प्रतिशतमा • गोदावरी नगरपालिकाको प्रशासनिक संरचना र प्रवाह गर्ने सेवाहरू	• शिक्षकले गोदावरी नगरपालिकाको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि घोषणा मितिसहित विविध घटनाक्रमहरूको सूची तयार गर्ने र उल्लेखीत घटनाक्रमहरू समावेश गरी विद्यार्थीहरूलाई समयरेखा तयार गर्न सहजीकरण गर्ने । • गोदावरी नगरपालिकाको नामकरण पृष्ठभूमि सम्बन्धी छलफल गराउने । • शिक्षकले ललितपुर जिल्लाका ६ वटा स्थानीय तहको नाम र गोदावरीसँगको विशेषतागत तुलना गरीएको चार्ट तयार गरेर प्रदर्शन गर्ने र विद्यार्थीहरूलाई पनि सोही अनुसारको तुलनात्मक चार्ट तयार गर्न लगाई छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिकाको भौगोलिक स्वरूप, जिल्ला सदरमुकाम तथा प्रदेश राजधानीदेखिको दुरी बारे छलफल गराउने । • आफू बसोबास गरेको टोल र वडाको सफा नक्सा ट्रेस गर्न र महत्त्वपूर्ण स्थलहरूको सङ्केतन गर्न सहजीकरण गर्ने । • गोदावरी नगरपालिकाले ओगटेको कूल क्षेत्रफलबारे छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिकाको कूल जनसङ्ख्या, लिङ्ग र जातिगत जनसङ्ख्या, वडागत जनसङ्ख्या, लैङ्गिक जनसङ्ख्या आदिको तुलनात्मक चार्ट प्रस्तुत गरी तथ्याङ्कीय चित्रहरू निर्माण गर्न लगाउने । • गोदावरी नगरपालिकाको प्रशासनिक संरचना चित्र प्रदर्शन गरी विद्यार्थीहरू बिच छलफल गराउने र नगरपालिकाबाट प्रवाह गर्ने सेवाहरू बारे सहजीकरण गर्ने ।	• समयरेखाको अवलोकन र पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • आफू बसोबास गरेको टोल र वडाको सफा नक्सा ट्रेस गर्न लगाई महत्त्वपूर्ण स्थलहरूको सङ्केतन गर्न लगाउने र आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • गोदावरी नगरपालिकाको प्रशासनिक संरचना चित्र निर्माण गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • छलफल र प्रश्नोत्तरका क्रममा विद्यार्थीको सहभागीता र प्रतिक्रियाको आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने ।	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
२.गोदावरीको प्राकृतिक सम्पदा	• वडा भित्रका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको चिनारी र महत्त्व बोध गर्न • स्थानीय क्षेत्रमा रहेका फुलचोकीको फलामखानी, गोदावरीको मार्बलखानीबाट उत्पादित खनिजको परिचय र उपयोगीता बताउन • नदीजन्य पदार्थहरू ढुङ्गा, बालुवाको परिचय र उपयोगीता बताउन • नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराको परिचय र महत्त्व बोध गर्न • रैथाने वनस्पतिको पहिचान गर्न • जडीबुटी खेतीको परिचय र महत्त्व बताउन • स्थानीय स्तरमा प्राप्त हुने जडीबुटीको विषेशताहरू पहिचान र उपयोग गर्न • विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीहरूको पहिचान र नमुना सङ्कलन गर्न • रैथाने जडीबुटीजन्य वनस्पतिको संरक्षण गर्न • वडा भित्रका पानीका स्रोतहरूको पहिचान, प्रयोग, संरक्षण र उपयोगीता बताउन	• वडा भित्रका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको चिनारी र महत्त्व • स्थानीय क्षेत्रमा रहेका खनिजको परिचय र उपयोगीता : फुलचोकीको फलामखानी, गोदावरीको मार्बलखानी • नदीजन्य पदार्थको परिचय र उपयोगीता : ढुङ्गा, बालुवा • नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराको परिचय र महत्त्व • रैथाने वनस्पतिको पहिचान • जडीबुटी खेतीको परिचय र महत्त्व • स्थानीय स्तरमा प्राप्त हुने जडीबुटीको विषेशता र उपयोग • विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीहरूको पहिचान र नमुना सङ्कलन • रैथाने जडीबुटीजन्य वनस्पतिको संरक्षण • वडा भित्रका पानीका स्रोतहरूको पहिचान, प्रयोग, संरक्षण र उपयोगीता	• गोदावरी नगरपालिकाका विभिन्न वडा भित्रका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको चिनारी र ती वनको महत्त्व सम्बन्धमा छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका खनिज पदार्थको स्रोतहरू फुलचोकीको फलामखानी, गोदावरीको मार्बलखानीको पहिचान, तिनीहरूको परिचय र उपयोगीता बारेमा छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका ढुङ्गा, बालुवा जस्ता नदीजन्य पदार्थको स्रोतहरूको पहिचान, परिचय र उपयोगीताबारे परियोजना कार्य गराउने, त्यसको प्रस्तुति गराउने र पृष्ठपोषण सहित निष्कर्षमा पुऱ्याउने । • गोदावरी नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराको पहिचान, परिचय र महत्त्वबारे परियोजना कार्य गराउने, त्यसको प्रस्तुति गराउने र पृष्ठपोषण सहित निष्कर्षमा पुऱ्याउने । • आफ्नो समुदायमा पाइने रैथाने प्रजातिका वनस्पतिको पहिचान गराउन क्षेत्र भ्रमण गराउने र विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो स्थानीय स्तरमा पाइने रैथाने वनस्पतिहरूको चिनाउने । • जडीबुटी खेतीको परिचय र महत्त्व सम्बन्धमा वक्तुता तयार गराउने र कक्षामा वक्तृत्वकला प्रतियोगीता आयोजना गर्ने । • स्थानीय स्तरमा प्राप्त हुने जडीबुटीको पहिचान गराएर तिनका नमुनाहरू सङ्कलन गराउने र ती जडीबुटीका विषेशता तथा उपयोगका सम्बन्धमा छलफल गराउने । • रैथाने जडीबुटीजन्य वनस्पतिको संरक्षणका लागि गर्न सकिने उपायहरूबारे छलफल गराउने । • विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो वडा भित्रका प्रमुख पानीका स्रोतहरूको पहिचान, प्रयोग, संरक्षण र तिनीहरूको उपयोगीताका सम्बन्धमा छलफल गराउने ।	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका ढुङ्गा, बालुवा जस्ता नदीजन्य पदार्थको स्रोतहरूको पहिचान, परिचय र उपयोगीताबारे परियोजना कार्य गराउने र त्यसको प्रस्तुतीकरण गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • गोदावरी नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराको पहिचान, परिचय र महत्त्वबारे परियोजना कार्य गराउने र त्यसको प्रस्तुतीकरण गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • छलफल र प्रश्नोत्तरका क्रममा विद्यार्थीको सहभागीता र प्रतिक्रियाको आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने ।	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
३. गोदावरीको धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदा	● गोदावरी नगरपालिमा धार्मिक पर्यटनका लागि स्थापित नवनिर्मित धार्मिक स्थलहरूको परिचय, ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र संरक्षणका प्रयासहरू बताउन ● धार्मिक स्थलहरूलाई पर्यटनसँग जोडी स्थानीय स्तरमा पर्यटन वृद्धि गर्ने उयायहरूको खोजी गर्न ● गोदावरीको ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक सम्पदा संरक्षणमा विद्यार्थीको भूमिका निर्वाह गर्न	● गोदावरी नगरपालिमा धार्मिक पर्यटनका लागि स्थापित नवनिर्मित धार्मिक स्थलहरूको परिचय, ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र संरक्षणका प्रयासहरू ● धार्मिक स्थलहरूलाई पर्यटनसँग जोडी स्थानीय स्तरमा पर्यटन वृद्धि गर्ने उयायहरूको खोजी ● गोदावरीको ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक सम्पदा संरक्षणमा विद्यार्थीको भूमिका	● क्षेत्र भ्रमण गराएर गोदावरी नगरपालिकाका विभिन्न स्थानहरूमा रहेका धार्मिक पर्यटनका लागि स्थापित नवनिर्मित धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदाको अवलोकन गराउने र नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहेका त्यस्ता अन्य सम्पदाहरूको पनि सूची तयार गर्न लगाउने ● गोदावरी नगरपालिकामा रहेका धार्मिक पर्यटनका लागि स्थापित नवनिर्मित धार्मिक तथा ऐतिहासिक सम्पदाहरूको परिचय, ऐतिहासिक पृष्ठभूमि, तिनको महत्त्व र संरक्षणका लागि गरिएका प्रयासहरूका बारेमा विद्यार्थीहरू विच छलफल गराउने । ● गोदावरी नगरपालिकामा रहेका धार्मिक पर्यटनका लागि स्थापित नवनिर्मित धार्मिक तथा ऐतिहासिक सम्पदाहरूले स्थानीय स्तरमा पर्यटन प्रवर्धन गर्न गरेको सहयोग र उक्त क्षेत्रमा पर्यटन प्रवर्धन गर्नका लागि अवलम्बन गर्न सकिने उपायहरू बारे स्थानीय समुदायका मानिसहरूसँग भेटघाट, छलफल र अर्न्तक्रिया गरी प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने । ● भूमिका अभिनय गराएर गोदावरी नगरपालिकामा रहेका धार्मिक पर्यटनका लागि स्थापित नवनिर्मित धार्मिक तथा ऐतिहासिक सम्पदाको संरक्षण र सम्बर्धन गर्न प्रेरित गर्ने । ● विद्यार्थीलाई आफ्नो समुदाय र गोदावरी नगरपालिकाका विभिन्न स्थानमा रहेका धार्मिक पर्यटनका लागि स्थापित नवनिर्मित धार्मिक तथा ऐतिहासिक सम्पदाको संरक्षण र संवर्द्धन गर्न उनीहरूले पुऱ्याउन सक्ने योगदानहरू बारे छलफल गराउने ।	● गोदावरी नगरपालिका क्षेत्र भित्र नवनिर्मित धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदाको अवलोकन गराइ त्यस्ता सम्पदाहरूको सूची तयार गर्न लगाउने । ● गोदावरी नगरपालिकामा रहेका नवनिर्मित धार्मिक तथा ऐतिहासिक सम्पदाहरूले स्थानीय स्तरमा पर्यटन प्रवर्धन गर्न गरेको सहयोग र उक्त क्षेत्रमा पर्यटन प्रवर्धन गर्नका लागि अवलम्बन गर्न सकिने उपायहरू बारे स्थानीय समुदायका मानिसहरूसँग भेटघाट, छलफल र अर्न्तक्रिया गरी प्रतिवेदन तयार गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण दिने । ● अवलोकन, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर । ● भूमिका अभिनयको अवलोकन गरेर मूल्याङ्कन गर्ने ।	१५

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
४. गोदावरीको साँस्कृतिक सम्पदा	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको परिचित हुन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको महत्त्व बताउन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको प्रवर्धनका उपायहरू अपनाउन	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको परिचय, महत्त्व र प्रवर्धनका उपायहरू	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिमा गरिने क्रियाकलापहरू, तिनको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र महत्त्वका सम्बन्धमा छलफल तथा प्रश्नोत्तर गराउने । • अभिनय विधिको माध्यमबाट गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको अभिनय गर्न लगाउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृति आदिमा विद्यार्थीलाई सामेल गराएर तिनीहरूको जिवन्त अनुभुति गर्ने अवसर सृजना गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृति सम्बन्धी सोधखोज गर्ने परियोजना कार्य गराउने ।	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृति सम्बन्धी परियोजना कार्यको प्रतिवेदन तयार गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण दिने । • अवलोकन, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर । • भूमिका अभिनयको अवलोकन गरेर मूल्याङ्कन गर्ने ।	१५
	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायको परम्परागत लोक बाजा बजाउन, नाच्न र गीत गाउन	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायको परम्परागत लोक बाजा, नृत्य, गीत	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित परम्परागत वास्तविक लोकबाजा वा चित्र प्रदर्शन गर्ने र ती बाजाको बनाबट, बाजा निर्माण गर्न आवश्यक सामग्रीहरू बारे छलफल गराउने । • परम्परागत बाजाका चित्र सहित ती बाजा निर्माण गर्न आवश्यक सामग्रीहरूको सूची तयार गर्ने परियोजना कार्य गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित परम्परागत वास्तविक लोकबाजा बनाउन जान्ने मानिसहरूलाई विद्यालयमा आमन्त्रण गरेर बाजा बजाउन र विद्यार्थीलाई सिकाउन लगाउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित परम्परागत लोक गीत गाउन सिकाउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित परम्परागत लोक नृत्यहरूको भिडियो समाग्री प्रदर्शन गर्ने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित परम्परागत लोक नृत्यहरू सिकाउन सक्ने मानिसहरूलाई विद्यालयमा आमन्त्रण गरेर सिकाउन लगाउने ।	• परम्परागत बाजाका चित्र सहित ती बाजा निर्माण गर्न आवश्यक सामग्रीहरूको सूची तयार गर्ने परियोजना कार्य गराउने र आवश्यक पृष्ठपोषण दिने । • अवलोकन, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर । • गीत गाएको र नृत्य गरेको अवलोकन गरेर मूल्याङ्कन गर्ने ।	

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
४. गोदावरीको सांस्कृतिक सम्पदा	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा पहिचान गर्न • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराको स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व बताउन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा तयार गर्न	• गोदावरी नगरपालिका भित्ररहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा, स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले तिनको महत्त्व र तयार गर्ने तरिका	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराहरूका चित्र वा वास्तविक खानेकुराहरू प्रदर्शन गर्दै ती खानेकुरा तयार गर्नका लागि आवश्यक पर्ने सामग्रीहरू बारे प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराको स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व बारे छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराहरू, तिनमा पाइने पोषक तत्व र स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व सम्बन्धी परियोजना कार्य गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराहरू तयार गर्न सिकाउने ।	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराहरू, तिनमा पाइने पोषक तत्व र स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व सम्बन्धी परियोजना कार्य गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण दिने । • परम्परागत खानेकुराहरू तयार गर्दा अवलम्बन गरेका प्रक्रियाहरूको अवलोकन गरी मूल्याङ्कन गर्ने ।	
	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरन पहिचान गर्न • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरनको महत्त्व बताउन	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरन र तिनको महत्त्व	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने वास्तविक पहिरनहरू वा चित्रहरू प्रदर्शन गर्ने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने पहिरन र तिनको महत्त्वका बारेमा प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने पहिरनहरूका चित्रहरू सङ्कलन गरी चार्ट पेपरमा टाँसेर प्रदर्शन गर्न लगाउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने पहिरनहरूको प्रदर्शनी वा फेसन सो आयोजना गर्ने ।	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने पहिरनहरूका चित्रहरू सङ्कलन गरी चार्ट पेपरमा टाँसेर प्रदर्शन गर्न लगाउने र आवश्यक पृष्ठपोषण दिने । • अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने।	१५
	• गोदावरीको स्थानीय सास्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा विद्यार्थीको भूमिका निर्वाह गर्न	• गोदावरीको स्थानीय सास्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा विद्यार्थीको भूमिका	• गोदावरीको स्थानीय सास्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा विद्यार्थीको भूमिका विषयक वक्तृत्वकला प्रतियोगीता सन्चालन गर्ने ।	• वक्तृत्वकला प्रतियोगीतामा विद्यार्थीको प्रस्तुतिलाई अवलोकन गरेर मूल्याङ्कन गर्ने ।	

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
५. गोदावरीको भाषा, साहित्य र कला	• गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय भाषा, साहित्य र कलाको महत्त्व बोध गर्न • स्थानीय स्तरमा परम्परागत रुपमा चलिआएका कलाको आदर, सम्मान र संरक्षण गर्न • रैथाने कला र संस्कृतिप्रति श्रद्धाभाव राखी व्यावहारिक जीवनमा सोको अनुसरण गर्न • स्थानीय कला र संस्कृतिलाई जीवन र जगतसँग जोडी त्यसको जगेर्ना र प्रवर्धन गर्न	• गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय भाषा, साहित्य र कलाको महत्त्व • स्थानीय स्तरमा परम्परागत रुपमा चलिआएका कलाको आदर, सम्मान र संरक्षण • रैथाने कला र संस्कृतिप्रति श्रद्धाभाव राखी व्यावहारिक जीवनमा सोको अनुसरण • स्थानीय कला र संस्कृतिलाई जीवन र जगतसँग जोडी त्यसको जगेर्ना र प्रवर्धन	• गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय भाषा, साहित्य र कलाको महत्त्वका बारेमा प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • स्थानीय स्तरमा परम्परागत रुपमा चलिआएका कलाको आदर, सम्मान र संरक्षणका उपायहरूको सूची तयार गर्न लगाउने । • रैथाने कला र संस्कृतिप्रति श्रद्धाभाव राखी व्यावहारिक जीवनमा सोको अनुसरण गर्न विद्यार्थीहरूलाई उत्प्रेरित गर्ने । • स्थानीय कला र संस्कृतिलाई जीवन र जगतसँग जोडी त्यसको जगेर्ना र प्रवर्धनका लागि योगदान गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई विद्यालयमा स्रोत व्यक्तिको रुपमा आमन्त्रण गरेर अन्तरक्रिया गराउने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने ।	१२

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
६. हाम्रा व्यवसायहरू	• गोदावरी नगरपालिकामा पर्यटन व्यवसायको सम्भावना र प्रवर्धनका उपायहरू खोजी गर्न • कृषि र पशुपालनको परिचय दिन • स्थानीय परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको स्थानीय उत्पादन गर्न • नगरपालिका क्षेत्र भित्र सञ्चालित उद्योग, वाणिज्य र व्यवसायहरू पहिचान गर्न • खानी खनिजको प्रयोगको अवस्था विश्लेषण गर्न • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको परिचय र महत्त्व बताउन • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको पहिचान र संरक्षण गर्न • माटोबाट परम्परागत सामानहरूको निर्माण गर्न • वृत्ति विकास (Career Counselling) को परिचय दिन	• गोदावरी नगरपालिकामा पर्यटन व्यवसायको सम्भावना र प्रवर्धनका उपाय • कृषि र पशुपालनको परिचय • स्थानीय परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको स्थानीय उत्पादन • नगरपालिका क्षेत्र भित्रका उद्योग, वाणिज्य र व्यवसायहरू • खानी खनिजको प्रयोग • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको परिचय र महत्त्व • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको पहिचान र संरक्षण • माटोबाट परम्परागत सामानहरूको निर्माण • वृत्ति विकास (Career Counselling) को परिचय	• गोदावरी नगरपालिकामा पर्यटन व्यवसायको सम्भावना र प्रवर्धनका उपायहरू बारे सार्वजनिक बहस कार्यक्रम आयोजना गर्ने र विद्यार्थीहरूलाई स्रोत व्यक्तिका विचारहरू टिपोट गरी प्रतिवेदनको ढाँचामा लेख्न लगाउने । • कृषि र पशुपालनको परिचय, सम्भावना र चुनौतीहरू विषयमा प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • स्थानीय स्तरमा उपलब्ध हुने सामग्रीहरूको प्रयोग गरी परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको स्थानीय उत्पादन गर्न सिकाउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्र भित्र संचालित उद्योग, वाणिज्य र व्यवसायहरू पहिचान गर्ने र तिनको सम्भावना र चुनौतीहरू विषयमा स्थलगत अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्ने परियोजना कार्य गराई कक्षामा प्रस्तुति गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा भएका खानी खनिजको प्रयोगको अवस्था र सम्भावना विषयमा प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको परिचय र महत्त्वका बारेमा छलफल गराउने । • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको परिचय र महत्त्व दर्शाउने श्रव्यदृश्य सामग्रीको प्रदर्शन गर्ने । • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको पहिचान र संरक्षणका उपायहरू बारे प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • माटोबाट परम्परागत सामानहरूको निर्माण गर्न सहजीकरण गर्ने । • वृत्ति विकास (Career Counselling) को परिचय र अवधारणा सम्बन्धमा प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • स्थलगत अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्ने परियोजना कार्य गराई कक्षामा प्रस्तुति गराउने र आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • विद्यार्थीले निर्माण गरेका परम्परागत हस्तकलाकासामग्रीको अवलोकन गरी मूल्याङ्कन गर्ने ।	१५

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
७. स्वस्थ जीवन शैली	• नगरपालिकाले प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवा सुविधाहरू प्राप्त गर्न • योग ध्यान, व्यायाम तथा मुद्रा चिकित्साको परिचय र महत्त्वको बोध गर्न • खुट्टा, घुँडा र खुट्टाको औँलाको व्यायाम गर्न • सरस्वती वन्दना गाउन • अनुलोम विलोम प्रणायाम अभ्यास गर्न • सुप्रभात ध्यान विधि तथा अभ्यास गर्न • व्यस्त जीवनशैलीलाई सामान्य योगका माध्यमबाट सरलीकरण गर्न • व्यक्तिगत, सामुदायिक र विद्यालयको वरिपरि सरसफाइका उपायहरू अवलम्बन गर्न • स्वच्छ पिउने पानी, व्यवस्थित र सुरक्षित चर्पीको प्रयोग गर्न • स्वच्छताका असल अभ्यासहरू प्रयोग गर्न • सन्तुलित आहारको (शक्ति दिने, सुरक्षा गर्ने र वृद्धि गर्ने खाना) वर्गीकरण गर्न	• नगरपालिकाले प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवा सुविधाहरू • योग ध्यान, व्यायाम तथा मुद्रा चिकित्सा • खुट्टा, घुँडा र खुट्टाको औँलाको व्यायाम • सरस्वती वन्दना मन्त्र • अनुलोम विलोम प्रणायाम • सुप्रभात ध्यान विधि तथा अभ्यास • व्यस्त जीवनशैलीलाई सामान्य योगका माध्यमबाट सरलीकरण • व्यक्तिगत, सामुदायिक र विद्यालयको वरिपरि सरसफाइ • स्वच्छ पिउने पानी, व्यवस्थित र सुरक्षित चर्पीको प्रयोग • स्वच्छताका असल अभ्यासहरू • सन्तुलित आहारको वर्गीकरण (शक्ति दिने, सुरक्षा गर्ने र वृद्धि गर्ने खाना)	• गोदावरी नगरपालिकाले प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवा सुविधाहरूबारे नगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखा प्रमुख वा अन्य कर्मचारीलाई स्रोत व्यक्तिको रुपमा विद्यालयमा आमन्त्रण गरेर अन्तरक्रिया गराउने । • योग ध्यान, व्यायाम तथा मुद्रा चिकित्साको बारेमा प्रश्नोत्तर, छलफल र अन्तरक्रिया गराउने । • खुट्टा, घुँडा र खुट्टाको औँलाको व्यायाम गराउने । • सरस्वती वन्दना मन्त्र गाउन सिकाउने । • अनुलोम विलोम प्रणायाम अभ्यास गराउने । • सुप्रभात ध्यान विधि तथा अभ्यास गराउने । • व्यस्त जीवनशैलीलाई सामान्य योगका माध्यमबाट सरलीकरण गराउने अभ्यास गराउने । • व्यक्तिगत, सामुदायिक र विद्यालयको वरिपरि सरसफाइका उपायहरू बताएर सरसफाईका क्रियाकलापहरूमा सहभागी गराउने । • स्वच्छ पिउने पानी, व्यवस्थित र सुरक्षित चर्पीको प्रयोगको अबधारणा बारे छलफल गराउने । • स्वच्छताका असल अभ्यासहरूमा समाबेश गराउने । • खानेकुराका विभिन्न नमुनाहरू सङ्कलन गरेर तिनीहरूबाट प्राप्त हुने पोषक तत्वको आधारमा सन्तुलित आहारको वर्गीकरण (शक्ति दिने, सुरक्षा गर्ने र वृद्धि गर्ने खाना) गराउने प्रयोगात्मक कार्य गराउने र विद्यार्थीहरूलाई पनि सोही अनुसारको परियोजना कार्य गराउने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • योग, व्यायाम, प्रणायम, वन्दना आदिमा विद्यार्थीको सहभागीताको मूल्याङ्कन गर्ने । • विद्यार्थीले तयार गरेका परियोजना कार्यको प्रस्तुति गराएर आवश्यक पृष्ठपोषण दिने र मूल्याङ्कन गर्ने ।	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
८.विपद् व्यवस्थापन र सुरक्षित हरित विद्यालय	• प्रकोप तथा विपद्को पहिचान र सामान्य जानकारी दिन • प्रकोप तथा विपद्को भिन्नता तथा प्रकोपलाई विपद्मा परिवर्तन हुन नदिनका लागि प्रयासहरू अवलम्बन गर्न • विपद्पूर्वको तयारीका लागि चाहिने स्रामगीको सूची तयार गर्न • विद्यार्थीहरूको अगुवाइमा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्न • गोदावरी नगपालिकाभित्र हुने प्रमुख प्रकोपहरूबाट हुने जोखिम र यसबाट बच्ने उपायहरू अवलम्बन गर्न • ट्राफिक नियम पालना गर्न • स्थानीय विपद्हरू डढेलो, आधिहुरी, आगलागी, विद्युतीय झड्का बाढीपहिरो जस्ता विपद्का कारणहरू पहिचान गर्न, असरहरू बताउन र बच्ने उपायहरू अवलम्बन गर्न • विपद् व्यवस्थापनका उपायहरू विपद् हुनु अघि, विपद्का समय र विपद् पछिको अवस्थामा गर्नुपर्ने व्यवस्थापकीय पक्षहरूको बोध गर्न • विद्यालयको भवन, कक्षाकोठा, खेल मैदन, धारा, शौचालय, चमेना गृह, आफ्नो घर, शौचालय, भान्साकोठा, साथै छिमेकीको घर आदिलाई सुरक्षित बनाउने उपायहरू अवलम्बन गर्न • हरित घर तथा विद्यालयको अवधारणा बताउन • विद्यालयमा करेसावारीको निर्माण (स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरूको खेती) • बालमैत्री विद्यालयको अवधारणा बताउन	• प्रकोप तथा विपद्को पहिचान र सामान्य जानकारी • प्रकोप तथा विपद्को भिन्नता तथा प्रकोपलाई विपद्मा परिवर्तन हुन नदिनका लागि अवलम्बन गरिने प्रयासहरू • विपद्पूर्व तयारीका लागि चाहिने स्रामगीको सूची • विद्यार्थीहरूको अगुवाइमा सचेतना कार्यक्रम • गोदावरी नगपालिकाभित्र हुने प्रमुख प्रकोपहरूबाट हुने जोखिम र यसबाट बच्ने उपायहरू • ट्राफिक नियम • स्थानीय विपद्हरूः डढेलो, आधिहुरी, आगलागी, विद्युतीय झड्का बाढीपहिरो जस्ता विपद्का कारणहरू, असरहरू र बच्ने उपायहरू • विपद् व्यवस्थापनका उपायहरूः विपद् हुनु अघि, विपद्का समय र विपद् पछिको अवस्थामा गर्नुपर्ने व्यवस्थापकीय पक्षहरू • विद्यालयको भवन, कक्षाकोठा, खेल मैदन, धारा, शौचालय, चमेना गृह, आफ्नो घर, शौचालय, भान्साकोठा, साथै छिमेकीको घर आदिलाई सुरक्षित बनाउने उपायहरू • हरित घर तथा विद्यालयको अवधारणा • विद्यालयमा करेसावारीको निर्माण (स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरूको खेती) • बालमैत्री विद्यालयको अवधारणा	• श्रव्य दृश्य सामग्री वा घटनाहरूको दृष्टान्तबाट प्रकोप तथा विपद्को पहिचान र सामान्य जानकारी सम्बन्धी मष्तिष्क मन्थन र छलफल गराउने । • प्रकोप तथा विपद्को भिन्नता तथा प्रकोपलाई विपद्मा परिवर्तन हुन नदिनका लागि अवलम्बन गरिने प्रयासहरूहरूबारे प्रश्नोत्तर, छलफल र अन्तरक्रिया गराउने । • श्रव्य दृश्य सामग्री वा वास्तविक वस्तुहरूको प्रदर्शनबाट विपद्पूर्व तयारीका लागि चाहिने स्रामगीको सूची तयार गर्न लगाउने । • विद्यार्थीहरूको अगुवाइमा प्रकोप तथा विपत सचेतना कार्यक्रम सन्चालन गर्ने । • गोदावरी नगपालिकाभित्र हुने प्रमुख प्रकोपहरूबाट हुने जोखिम र यसबाट बच्ने उपायहरूबारे प्रश्नोत्तर, छलफल र अन्तरक्रिया गराउने । • ट्राफिक कार्यालयबाट स्रोत व्यक्तिको रुपमा विद्यालयमा आमन्त्रण गरेर विद्यार्थीहरूलाई ट्राफिक नियम सम्बन्धी अन्तरक्रिया गराउने । • स्थानीय विपद्हरूः डढेलो, आधिहुरी, आगलागी, विद्युतीय झड्का बाढीपहिरो जस्ता विपद्का कारणहरू, असरहरू र बच्ने उपायहरू छलफल गराउने र प्रत्येक विपद्का कारणहरू, असरहरू र बच्ने उपायहरू लेखिएको एम चार्ट निर्माण गर्न लगाई विद्यालयको बरण्डा/भऱ्याङ्मा टाँसेर ग्यालेरी हिँडाई गराई सबै विद्यार्थीहलाई पालै पालो अध्ययन गर्न लगाउने । • विपद् व्यवस्थापनका उपायहरूः विपद् हुनु अघि, विपद्का समय र विपद् पछिको अवस्थामा गर्नुपर्ने व्यवस्थापकीय पक्षहरूबारे स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरू वा विपद् व्यवस्थापनमा काम गर्ने निकायका प्रतिनिधिहरूलाई विद्यालयमा स्रोत व्यक्तिको रुपमा आमन्त्रण गरेर विद्यार्थीहरूलाई अन्तरक्रिया गराउने । • विद्यालयको भवन, कक्षाकोठा, खेल मैदन, धारा, शौचालय, चमेना गृह, आफ्नो घर, शौचालय, भान्साकोठा, साथै छिमेकीको घर आदिलाई सुरक्षित बनाउने उपायहरू अवलम्बन गर्ने । • हरित घर तथा विद्यालयको अवधारणाबारे प्रश्नोत्तर, छलफल र अन्तरक्रिया गराउने । • विद्यालयमा करेसावारीको निर्माण गरी स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरूको खेती गराउने । • बालमैत्री अवधारणा बारे प्रश्नोत्तर, छलफल र अन्तरक्रिया गराउने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर,छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • प्रयोगात्मक कार्यमा विद्यार्थीको सहभागीताको मूल्याङ्कन गर्ने । • विद्यार्थीले तयार गरेकापरियोजना कार्यको प्रस्तुति गराएरआवश्यक पृष्ठपोषण दिने र मूल्याङ्कन गर्ने ।	१२

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
९. व्यावहारिक लेखन	• जन्मदर्ता, स्थानान्तरण प्रमाणपत्र, ग्रेडसिट, विदा, छात्रवृत्ति, शैक्षिक भ्रमण आदिका लागि लेखिने निवेदनको ढाँचा तयार गर्न र ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू बताउन • भरपाईका ढाँचा तयार गर्न र यसमा उल्लेख गर्नुपर्ने कुराहरू बताउन • विभिन्न सङ्घसंस्थामा बुझाउने निवेदनको ढाँचा तयार गर्न	• जन्मदर्ता, स्थानान्तरण प्रमाणपत्र, ग्रेडसिट, विदा, छात्रवृत्ति, शैक्षिक भ्रमण आदिका लागि लेखिने निवेदनको ढाँचा एवम् ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू • भरपाईका ढाँचा र यसमा उल्लेख गर्नुपर्ने कुराहरू • विभिन्न सङ्घसंस्थामा बुझाउने निवेदनको ढाँचा	• जन्मदर्ता, स्थानान्तरण प्रमाणपत्र, ग्रेडसिट, विदा, छात्रवृत्ति, शैक्षिक भ्रमण आदिका लागि लेखिने निवेदनको ढाँचा एवम् ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू लेखिएको चार्ट प्रदर्शन गरी छलफल गराउँने । • जन्मदर्ता, स्थानान्तरण प्रमाणपत्र, ग्रेडसिट, विदा, छात्रवृत्ति, शैक्षिक भ्रमण आदिका लागि लेखिने निवेदनको ढाँचा तयार गर्ने प्रयोगात्मक कार्य गराउने । • भरपाईका ढाँचा प्रदर्शन गरी विद्यार्थीलाई पनि त्यस्तै ढाँचा तयार गर्न लगाउने र यसमा उल्लेख गर्नुपर्ने कुराहरू बारे छलफल गर्ने । • विभिन्न सङ्घसंस्थामा बुझाउने निवेदनको ढाँचा प्रदर्शन गरी विद्यार्थीलाई पनि त्यस्तै ढाँचा तयार गर्न लगाउने र यसमा उल्लेख गर्नुपर्ने कुराहरू बारे छलफल गर्ने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • प्रयोगात्मक कार्यमा विद्यार्थीको सहभागीताको मूल्याङ्कन गर्ने । • विद्यार्थीले तयार गरेका परियोजना कार्यको प्रस्तुति गराएर आवश्यक पृष्ठपोषण दिने र मूल्याङ्कन गर्ने ।	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
१०. स्थानीय सङ्घ संस्था	• विद्यालयमा क्रियाशील सङ्घ संस्था (सदन, बाल क्लब, स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र अन्य सहयोगी गैरसरकारी संस्थाहरू) को परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, उद्धेश्य, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था बताउन • विद्यालयमा क्रियाशील सङ्घ संस्था (सदन, बाल क्लब, स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र अन्य सहयोगी गैरसरकारी संस्थाहरू) का योगदान, सेवा क्षेत्र, सङ्घ संस्थाले गरेको सामाजिक परिवर्तनहरू बताउन • विद्यालयमा क्रियाशील सङ्घ संस्था (सदन, बाल क्लब, स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र अन्य सहयोगी गैरसरकारी संस्थाहरू) ले विद्यालयमा पुऱ्याएको योगदान पहिचान गरी सहभागीता जनाउन	• विद्यालयमा क्रियाशील सङ्घ संस्था (सदन, बाल क्लब, स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र अन्य सहयोगी गैरसरकारी संस्थाहरू) को परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, उद्धेश्य, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था • विद्यालयमा क्रियाशील सङ्घ संस्था (सदन, बाल क्लब, स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र अन्य सहयोगी गैरसरकारी संस्थाहरू) का योगदान, सेवा क्षेत्र, सङ्घ संस्थाले गरेको सामाजिक परिवर्तनहरू • विद्यालयमा क्रियाशील सङ्घ संस्था (सदन, बाल क्लब, स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र अन्य सहयोगी गैरसरकारी संस्थाहरू) ले विद्यालयमा पुऱ्याएको योगदान	• विद्यालयमा क्रियाशील सङ्घ संस्था (सदन, बाल क्लब, स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र अन्य सहयोगी गैरसरकारी संस्थाहरू) को परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, उद्धेश्य, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्थाका बारेमा छलफल गराउने र विद्यार्थीका समूह बनाएर प्रत्येक समूहलाई एउटा एउटा संस्थाको नाम, उद्धेश्य, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था समावेश गरी बुस्चर तयार गर्न लगाउने । • विद्यालयमा क्रियाशील सङ्घ संस्था (सदन, बाल क्लब, स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र अन्य सहयोगी गैरसरकारी संस्थाहरू) का योगदान, सेवा क्षेत्र, सङ्घ संस्थाले गरेको सामाजिक परिवर्तनहरूका कार्यहरू बारे स्रोत व्यक्तिलाई आमन्त्रण गरी विद्यार्थीहरूसँग छलफल र अन्तरक्रिया सञ्चालन गर्ने । • विद्यालयमा क्रियाशील सङ्घ संस्था (सदन, बाल क्लब, स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र अन्य सहयोगी गैरसरकारी संस्थाहरू) ले विद्यालयमा पुऱ्याएको योगदानका बारेमा स्रोत व्यक्तिलाई आमन्त्रण गरी विद्यार्थीहरूसँग छलफल र अन्तरक्रिया सञ्चालन गर्ने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • प्रयोगात्मक कार्यमा विद्यार्थीको सहभागीताको मूल्याङ्कन गर्ने । • विद्यार्थीले तयार गरेका परियोजना कार्यको प्रस्तुति गराएर आवश्यक पृष्ठपोषण दिने र मूल्याङ्कन गर्ने ।	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
११. मानवीय मूल्य र शिक्षा	• सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता प्रदर्शन गर्न • समय परिस्थिति अनुसारको अभिवादन गर्न • आत्मानुशासन, सामूहिकता तथा मेलमिलापको भावना प्रदर्शन गर्न • स्थानीय रूपमा प्रचलित असल संस्कार, मूल्यमान्यता र सभ्यता अवलम्बन गर्न • ठुलाको सम्मान र सानालाई माया गर्न • नैतिक आचरण र अभ्यास अवलम्बन गर्न	• सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता • समय परिस्थिति अनुसारको अभिवादन • आत्मानुशासन, सामूहिकता तथा मेलमिलाप • स्थानीय रूपमा प्रचलित असल संस्कार, मूल्यमान्यता र सभ्यता • ठुलाको सम्मान र सानालाई माया • नैतिक आचरण र अभ्यास	• सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुताका बारेमा विभिन्न दृष्टान्त तथा कथा कथनबाट धारणा स्पष्ट पार्ने । • समय परिस्थिति अनुसारको अभिवादन गर्न सिकाउने । • आत्मानुशासन, सामूहिकता तथा मेलमिलापको भावना सम्बन्धमा छलफल, प्रश्नोत्तर र अन्तरक्रिया सञ्चालन गर्ने । • स्थानीय रूपमा प्रचलित असल संस्कार, मूल्यमान्यता र सभ्यताका बारेमा समाजमा प्रतिष्ठित व्यक्तित्वहरूलाई विद्यालयमास्रोत व्यक्तिलाई आमन्त्रण गरी विद्यार्थीहरूसँग छलफल र अन्तरक्रिया सञ्चालन गर्ने । • ठुलाको सम्मान र सानालाई माया गर्ने बानीको विकास गराउने । • नैतिक आचरण र अभ्यास अवलम्बन गर्न प्रोत्साहित गर्ने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • विद्यार्थीका बानी व्यवहार, आचरण र अनुशासनको मूल्याङ्कन गर्ने ।	९

कक्षा ७ को विषयवस्तुको विस्तृतीकरण

आधारभूत तह कक्षा ७ को एकाइगत विषयवस्तुको विस्तृतीकरण यस प्रकार रहेको छ :

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
१.गोदावरी नगरपालिकाको परिचय	• वडाको काम कर्तव्य र अधिकार बताउन • गोदावरी नगरपालिकाद्वारा जारी गरिएको ऐन कानुनको सामान्य जानकारी दिन • गोदावरी नगरपालिकाको भौगोलिक स्वरूप (समुद्र सतह देखिको उचाइ, सामान्य हावापानी, देशको राजधानी देखिको दुरी) बताउन • गोदावरी नगरपालिकाको नक्सामा यसका सम्पूर्ण वडासमेत स्पष्ट देखिने गरी नामाङ्कित नक्सा निर्माण गर्न • नगरपालिकाको क्षेत्रफल बताउन • नगरपालिकाको वनले ओगटेको क्षेत्रफल बताउन • नगरपालिकाको खेतीयोग्य जमिनको क्षेत्रफल बताउन • नगरपालिकाको पानीका स्रोतहरू रहेको क्षेत्र बताउन • नगरपालिकाको कूल जनसङ्ख्या सहित लैङ्गिक, भाषिक, जातिगत, धार्मिक जनसङ्ख्या तुलना गर्न • स्थानीय प्रशासनिक तथा शैक्षिक संरचना र सेवा प्रवाहको सामान्य जानकारी लिई उपयोग गर्न • नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधा उपयोग गर्न	• वडाको काम कर्तव्य र अधिकार • नगरपालिकाद्वारा जारी गरिएको ऐन कानुनको सामान्य जानकारी • भौगोलिक स्वरूप (समुद्र सतह देखिको उचाइ, सामान्य हावापानी, देशको राजधानी देखिको दुरी) • नगरपालिकाको नक्सामा यसका सम्पूर्ण वडासमेत स्पष्ट देखिने गरी नामाङ्कित नक्सा निर्माण • नगरपालिकाको क्षेत्रफल • वन क्षेत्रले ओगटेको जम्मा क्षेत्र • खेतीयोग्य जमिनको जम्मा क्षेत्रफल • नगरपालिकाको पानीका स्रोतहरू रहेको क्षेत्र • नगरको कूल जनसङ्ख्या सहित लैङ्गिक, भाषिक, जातिगत, धार्मिक जनसङ्ख्या • स्थानीय प्रशासनिक तथा शैक्षिक संरचना र सेवा प्रवाहको सामान्य जानकारी • नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधा	• शिक्षकले वडा कार्यालयको काम, कर्तव्य र अधिकारको एम् चार्ट निर्माण गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्ने र वडा कार्यालयबाट प्राप्त हुने सेवा सुविधाहरूको सूची तयार गरी र उल्लेखीत विषयवस्तुहरू विद्यार्थीहरूलाई स्पष्ट पार्न सहजीकरण गर्ने । • नगरपालिकाद्वारा जारी गरिएको ऐन कानुनको सूची प्रदर्शन गरी त्यस सम्बन्धी सामान्य जानकारी र छलफल गराउने । गोदावरी नगरपालिकाको भौगोलिक स्वरूप, समुद्र सतह देखिको उचाइ, सामान्य हावापानी, देशको राजधानी देखिको दुरीको बारेमा छलफल गराउने । • नगरपालिकाको नक्सा ट्रेस गर्न र नक्सामा नगरपालिकाका सम्पूर्ण वडासमेत स्पष्ट देखिने गरी सङ्केतन गर्न लगाउने । • गोदावरी नगरपालिकाले ओगटेको कूल क्षेत्रफल, वन क्षेत्रले ओगटेको जम्मा क्षेत्रफल, खेतीयोग्य जमिनको जम्मा क्षेत्रफल, पानीका स्रोत रहेको क्षेत्रबारे चार्ट मार्फत् छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिकाको नगरको कूल जनसङ्ख्या सहित लैङ्गिक, भाषिक, जातिगत, धार्मिक जनसङ्ख्या आदिको तुलनात्मक चार्ट प्रस्तुत गरी तथ्याङ्कीय चित्रहरू निर्माण गर्न लगाउने । • गोदावरी नगरपालिकाको प्रशासनिक तथा शैक्षिक संरचना चित्र प्रदर्शन गरी विद्यार्थीहरू बिच छलफल गराउने र नगरपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवाहरू बारे सहजीकरण गर्ने । • गोदावरी नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधा बारे छलफल गराउने ।	• वडाको काम, कर्तव्य र अधिकारको एम् चार्ट निर्माण गर्न लगाउने । • अवलोकन र पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • वडा विभाजन सहितको सफा नक्सा ट्रेस गर्न लगाई नगरपालिकाका महत्त्वपूर्ण स्थलहरूको सङ्केतन गर्न लगाउने र आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • गोदावरी नगरपालिकाको नगरको कूल जनसङ्ख्या सहित लैङ्गिक, भाषिक, जातिगत, धार्मिक जनसङ्ख्या आदिको तुलनात्मक चार्ट निर्माण गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • गोदावरी नगरपालिकाको प्रशासनिक तथा शैक्षिक संरचना चित्र निर्माण गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने ।	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
२.गोदावरीको प्राकृतिक सम्पदा	• छिमेकी वडाका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको चिनारी र महत्त्व बोध गर्न • गोदावरी वनस्पति उद्यानको परिचय र महत्त्व बताउन • नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने औषधिजन्य वनस्पतिहरूको उपयोग गर्न • रैथाने वन्यजन्तुको संरक्षणमा अग्रसरता देखाउन • वन्यजन्तु र मानव जीवनको अन्तर बस्तु पहिचान गर्न • विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीको वैज्ञानिक प्रयोग गर्न • विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीहरूको नर्सरी निर्माण र बिक्री वितरण गर्न • रैथाने जडीबुटीजन्य वनस्पतिको संरक्षण गर्न • छिमेकी वडाका पानीका स्रोतहरूको पहिचान, प्रयोग, संरक्षण र उपयोगीता बताउन	• छिमेकी वडाका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको चिनारी र महत्त्व • गोदावरी वनस्पति उद्यानको परिचय र महत्त्व • नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने औषधिजन्य वनस्पतिहरूको उपयोग र महत्त्व • रैथाने वन्यजन्तुको संरक्षणमा अग्रसरता • वन्यजन्तु र मानव जीवनको अन्तर बस्तु पहिचान • विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीको वैज्ञानिक प्रयोग • विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीहरूको नर्सरी निर्माण र बिक्री वितरण • रैथाने जडीबुटीजन्य वनस्पतिको संरक्षण • छिमेकी वडाका पानीका स्रोतहरूको पहिचान, प्रयोग, संरक्षण र उपयोगीता	• विद्यार्थी रहेको आफ्नो वडा वरपर रहेका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको चिनारी र ती वनको महत्त्व सम्बन्धमा छलफल गराउने । • गोदावरी वनस्पति उद्यानको भ्रमण गराएर प्रतिवेदन तयारी र प्रस्तुतिपछि यसको परिचय र महत्त्वबारे छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रभित्र पाइने औषधिजन्य वनस्पतिहरूको पहिचान, परिचय र उपयोगीताबारे परियोजना कार्य गराउने, त्यसको प्रस्तुति गराउने र पृष्ठपोषण सहित निष्कर्षमा पुऱ्याउने । • गोदावरी नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने रैथाने वन्यजन्तुको संरक्षणमा विद्यार्थीको अग्रसरता गराउन वन्यजन्तुको महत्त्व र संरक्षणका उपायहरूबारे छलफल गराउने र पृष्ठपोषण सहित निष्कर्षमा पुऱ्याउने । • वन्यजन्तु र मानव जीवनको अन्तर बस्तुका बारेमा वक्तुता तयार गराउने र कक्षामा वक्तृत्वकला प्रतियोगीता आयोजना गर्ने । • स्थानीय स्तरमा प्राप्त हुने जडीबुटीको पहिचान गराएर तिनका नमुनाहरू सङ्कलन गराउने र ती जडीबुटीका वैज्ञानिक प्रयोगका सम्बन्धमा छलफल गराउने । • विद्यार्थीहरूलाई सम्भावना भए विद्यालयमा नभएमा आफ्नो घरमा विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीहरूको नर्सरी निर्माण र बिक्री वितरण गर्न सहजीकरण गर्ने । • रैथाने जडीबुटीजन्य वनस्पतिको संरक्षणका लागि गर्न सकिने उपायहरूबारे छलफल गराउने । • विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो छिमेकी वडा भित्रका प्रमुख पानीका स्रोतहरूको पहिचान, प्रयोग, संरक्षण र तिनीहरूको उपयोगीताका सम्बन्धमा छलफल गराउने ।	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको नाम, तिनको अवस्थिति र ओगटेको क्षेत्रफल सम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने परियोजना कार्य गराउने, त्यसको प्रस्तुतीकरण गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • गोदावरी वनस्पति उद्यानको भ्रमण गराएर अवलोकनका क्रममा प्राप्त गरेका जानकारीहरू उल्लेख गरी प्रतिवेदन तयार गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • गोदावरी नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने जडीबुटीको पहिचान, परिचय र महत्त्वबारे परियोजना कार्य गराउने, त्यसको प्रस्तुतीकरण गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • छलफल र प्रश्नोत्तरका क्रममा विद्यार्थीको सहभागीता र प्रतिक्रियाको आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने ।	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
३. गोदावरीको धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदा	• गोदावरी नगरपालिमा अवस्थित ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक स्थलहरूको परिचय, ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र संरक्षणका प्रयासहरू बताउन • ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक स्थलहरूलाई पर्यटनसँग जोडी स्थानीय स्तरमा पर्यटन वृद्धि गर्ने उयायहरूको खोजी गर्न • ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक सम्पदाको संरक्षणमा स्थानीय समुदाय र स्थानीय सरकारको पहल गर्न	• गोदावरी नगरपालिमा अवस्थित ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक स्थलहरूको परिचय, ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र संरक्षणका प्रयासहरू • ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक स्थलहरूलाई पर्यटनसँग जोडी स्थानीय स्तरमा पर्यटन वृद्धि गर्ने उयायहरूको खोजी • ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक सम्पदाको संरक्षणमा स्थानीय समुदाय र स्थानीय सरकारको पहल	• गोदावरी नगरपालिमा अवस्थित विभिन्न ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक स्थलहरूको भ्रमण गराएर ती स्थलहरूको परिचय, ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र संरक्षणका प्रयासहरू सम्बन्धी छलफल गराउने र अवलोकन भ्रमण प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने । • ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक स्थलहरूलाई पर्यटनसँग जोडी स्थानीय स्तरमा पर्यटन वृद्धि गर्न अवलम्बन गरिरहेका उपायहरू र सम्भावित उयायहरूको खोजी गर्ने परियोजना कार्य गराउने । • ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक सम्पदाको संरक्षणमा स्थानीय समुदाय र स्थानीय सरकारले गरेका प्रयासहरू सम्बन्धी अर्न्तक्रियाको लागि सम्भव भए सम्म नगरपालिकाको प्रमुख वा उपप्रमुख, सम्भावना नभएमा वडा अध्यक्षलाई विद्यालयमा आमन्त्रण गर्ने र विद्यार्थीहरूसँग अन्तरक्रिया गराउने ।	• छलफल र प्रश्नोत्तरका क्रममा विद्यार्थीको सहभागीता र प्रतिक्रियाको आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने । • परियोजना कार्यको प्रतिवेदन तयारी र प्रस्तुतिका आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने ।	१५

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
४. गोदावरीको सांस्कृतिक सम्पदा	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको परिचित हुन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको महत्त्व बताउन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको प्रवर्धनका उपायहरू अपनाउन	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको परिचय, महत्त्व र प्रवर्धनका उपायहरू	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिमा गरिने क्रियाकलापहरू, तिनको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र महत्त्वका सम्बन्धमा छलफल तथा प्रश्नोत्तर गराउने । • अभिनय विधिको माध्यमबाट गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको अभिनय गर्न लगाउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृति आदिमा विद्यार्थीलाई सामेल गराएर तिनीहरूको जिवन्त अनुभुति गर्ने अवसर सृजना गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, संस्कृतिको प्रवर्धनका उपायहरू बारे छलफल तथा प्रश्नोत्तर गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृति सम्बन्धी परियोजना कार्य गराउने ।	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृति सम्बन्धी परियोजना कार्यको प्रतिवेदन तयार गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण दिने । • अवलोकन, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर । • भूमिका अभिनयको अवलोकन गरेर मूल्याङ्कन गर्ने ।	१५

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
४. गोदावरीको सांस्कृतिक सम्पदा	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायको परम्परागत लोक बाजा बजाउन, नाच्न र गीत गाउन	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायको परम्परागत लोक बाजा, नृत्य, गीत	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित परम्परागत वास्तविक लोकबाजा वा चित्र प्रदर्शन गर्ने र ती बाजाको बनाबट, बाजा निर्माण गर्न आवश्यक सामग्रीहरू बारे छलफल गराउने । • परम्परागत बाजाका चित्र सहित ती बाजा निर्माण गर्ने परियोजना कार्य गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित परम्परागत वास्तविक लोकबाजा बनाउन जान्ने मानिसहरूलाई विद्यालयमा आमन्त्रण गरेर बाजा बजाउन र विद्यार्थीलाई सिकाउन लगाउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित परम्परागत लोक गीत गाउन सिकाउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित परम्परागत लोक नृत्यहरूको भिडियो समाग्री प्रदर्शन गर्ने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित परम्परागत लोक नृत्यहरू सिकाउन सक्ने मानिसहरूलाई विद्यालयमा आमन्त्रण गरेर सिकाउन लगाउने ।	• परम्परागत बाजाका चित्र सहित ती बाजा निर्माण गने ॅ परियोजना कार्य गराउने र आवश्यक पृष्ठपोषण दिने । • अवलोकन, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर । • गीत गाएको र नृत्य गरेको अवलोकन गरेर मूल्याङ्कन गर्ने ।	
	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा पहिचान गर्न • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराको स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व बताउन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा तयार गर्न	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा, स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले तिनको महत्त्व र तयार गर्ने तरिका	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराहरूका चित्र वा वास्तविक खानेकुराहरू प्रदर्शन गर्दै ती खानेकुरा तयार गर्नका लागि आवश्यक पर्ने सामग्रीहरू बारे प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराको स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व बारे छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराहरू, तिनमा पाइने पोषक तत्व र स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व सम्बन्धी परियोजना कार्य गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराहरू तयार गर्न सिकाउने ।	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराहरू, तिनमा पाइने पोषक तत्व र स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व सम्बन्धी परियोजना कार्य गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण दिने । • परम्परागत खानेकुराहरू तयार गर्दा अवलम्बन गरेका प्रक्रियाहरूको अवलोकन गरी मूल्याङ्कन गर्ने ।	

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
४. गोदावरीको सांस्कृतिक सम्पदा	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरन पहिचान गर्न • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरनको महत्त्व बताउन	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरन र तिनको महत्त्व	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने वास्तविक पहिरनहरू वा चित्रहरू प्रदर्शन गर्ने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने पहिरन र तिनको महत्त्वका बारेमा प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने पहिरनहरूका चित्रहरू सङ्कलन गरी चार्ट पेपरमा टाँसेर प्रदर्शन गर्न लगाउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने पहिरनहरूको प्रदर्शनी वा फेसन सो आयोजना गर्ने ।	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने पहिरनहरूका चित्रहरू सङ्कलन गरी चार्ट पेपरमा टाँसेर प्रदर्शन गर्न लगाउने र आवश्यक पृष्ठपोषण दिने । • अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने ।	
	• गोदावरीको स्थानीय सास्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा समुदाय र समुदायमा आधारित सङ्घ सङ्गठनको भूमिका बताउन	• गोदावरीको स्थानीय सास्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा समुदाय र समुदायमा आधारित सङ्घ सङ्गठनको भूमिका	• गोदावरीको स्थानीय सास्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा समुदाय र समुदायमा आधारित सङ्घ सङ्गठनको भूमिका विषयक निबन्ध लेखन प्रतियोगीता सन्चालन गर्ने ।	• निबन्ध लेखन प्रतियोगीता विद्यार्थीको प्रस्तुतिलाई अवलोकन गरेर मूल्याङ्कन गर्ने ।	

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
५. गोदावरीको भाषा, साहित्य र कला	• गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय भाषा, साहित्य, र कला सम्बन्धि पर्यटन प्रवर्धनका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्न • संस्कृतिलाई मानव मूल्य र जगतसँग जोड्ने अवधारणा बताउन • स्थानीय कला र संस्कृति जगेर्नाका लागि टोल वा गाँउ स्तरका समूह, गुठी वा क्लवको भूमिका बताउन • संस्कृति र कलाको मर्मानुसार त्यसलाई प्रविधीकरण गर्न	• गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय भाषा, साहित्य, र कला सम्बन्धि पर्यटन प्रवर्धन • संस्कृतिलाई मानव मूल्य र जगतसँग जोड्ने अवधारणा • स्थानीय कला र संस्कृति जगेर्नाका लागि टोल वा गाँउ स्तरका समूह, गुठी वा क्लवको भूमिका • संस्कृति र कलाको मर्मानुसार त्यसलाई प्रविधीकरण	• गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय भाषा, साहित्य, र कलाको माध्यमबाट पर्यटन प्रवर्धनका लागि गर्न सकिने कार्यहरूका बारेमा प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • स्थानीय संस्कृतिलाई मानव मूल्य र जगतसँग जोड्ने अवधारण(ाबारे स्पस्ट गराउने । • स्थानीय कला र संस्कृति जगेर्नाका लागि टोल वा गाँउ स्तरका समूह, गुठी वा क्लवको भूमिकाका बारेमा उक्त क्षेत्रमा योगदान गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई विद्यालयमा स्रोत व्यक्तिको रुपमा आमन्त्रण गरेर अन्तरक्रिया गराउने । • रैथाने कला र संस्कृतिको मर्मलाई यथावत राखी त्यसलाई समयानुकूल प्रबिधीकरण गर्न विद्यार्थीहरूलाई उत्प्रेरित गर्ने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने ।	१२

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
३. हाम्रा व्यवसायहरू	• गोदावरी नगरपालिका भित्रका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको परिचय दिन • स्थानीय कृषि उत्पादन गर्ने विधि प्रदर्शन गर्न • स्थानीय बीउ बिजन संरक्षण गर्ने तरिका अवलम्बन गर्न • स्थानीय बीउ बिजन भण्डारणका परम्परगत शैलीको पहिचान र अवलम्बन गर्न • परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको स्थानीय उत्पादन गर्न • नगरपालिका क्षेत्र भित्र सञ्चालित उद्योग, वाणिज्य र व्यवसायहरू पहिचान गर्न • खानी खनिजको अवस्थिति बताउन • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको प्रवर्द्धन र विकासका कार्यहरूमा संलग्न हुन • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको विकास र संरक्षणमा भएका प्रयासहरू खोजी गर्न • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूलाई उत्पादनसँग जोड्ने कार्यहरूमा संलग्न हुन • काठबाट परम्परागत सामानहरूको निर्माण गर्न • वृत्ति विकासका अवसरहरूको पहिचान गर्न	• गोदावरी नगरपालिका भित्रका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको परिचय • स्थानीय कृषि उत्पादन गर्ने विधि • स्थानीय बीउ बिजन संरक्षण गर्ने तरिका • स्थानीय बीउ बिजन भण्डारणका परम्परागत शैलीको पहिचान र अवलम्बन • परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको स्थानीय उत्पादन • नगरपालिका क्षेत्र भित्रका उद्योग, वाणिज्य र व्यवसायहरू • खानी खनिजको अवस्थिति • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको प्रवर्द्धन र विकास • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको विकास र संरक्षणमा भएका प्रयासहरू • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूलाई उत्पादनसँग जोड्ने कार्य • काठबाट परम्परागत सामानहरूका् निर्माण • वृत्ति विकासका अवसरहरूको पहिचान	• गोदावरी नगरपालिकामा पर्यटन व्यवसायको सम्भावना र प्रवर्धनका उपायहरू बारे सार्वजनिक बहस कार्यक्रम आयोजना गर्ने र विद्यार्थीहरूलाई स्रोत व्यक्तिका विचारहरू टिपोट गरी प्रतिवेदनको ढाँचामा लेख्न लगाउने । • स्थानीय स्तरमा उत्पादन हुने कृषि सामग्रीहरूको उत्पादन गर्न सिकाउने । • स्थानीय स्तरमा उत्पादन हुने बीउ बिजनको भण्डारण गर्ने परम्परागत शैलीको पहिचान गर्न र अवलम्बन गर्न सहजीकरण गर्ने । • स्थानीय स्तरमा उत्पादन हुने परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको स्थानीय उत्पादन गर्न सिकाउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्र भित्र संचालित उद्योग, वाणिज्य र व्यवसायहरू पहिचान गर्ने र तिनको सम्भावना र चुनौतीहरू विषयमा स्थलगत अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्ने परियोजना कार्य गराई कक्षामा प्रस्तुति गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा भएका खानी खनिजको अवस्थितिका विषयमा प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको परिचय, महत्त्व, प्रवर्द्धन र विकासका बारेमा छलफल गराउने । • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको विकास र संरक्षणमा भएका प्रयासहरूबारे क्षेत्रभ्रमण वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको प्रदर्शन गराउने । • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूलाई उत्पादनसँग जोड्ने कार्यहरू बारे प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • काठबाट परम्परागत सामानहरूको निर्माण गर्न सहजीकरण गर्ने । • विद्यार्थीहरूमा वृत्ति विकासका अवसरहरूको पहिचान गराउन सहजकर्तालाई विद्यालयमा आमन्त्रण गरी परामर्श कक्षा सञ्चालन गर्ने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • स्थलगत अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्ने परियोजना कार्य गराई कक्षामा प्रस्तुति गराउने र आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • विद्यार्थीले निर्माण गरेका परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको अवलोकन गरी मूल्याङ्कन गर्ने ।	१५

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
७. स्वस्थ जीवन शैली	• नगरपालिकाको स्वास्थ्य सेवा सुविधाहरू प्रदान गर्ने निकायहरू पहिचान गर्न • योग, ध्यान, व्यायाम तथा मुद्रा चिकित्साको परिचय र महत्त्वको बोध गर्न • भस्त्रीका प्रणायाम अभ्यास गर्न • बिपस्यना ध्यान विधी तथा अभ्यास गर्न • योगअभ्यासका सामान्य योगासनको परिचय दिन • स्वस्थ जीवनका लागि योगको महत्त्व बताउन • स्वस्थ रहनका लागि सरसफाईको महत्त्व बताउन • ठोस फोहोर मैला सङ्कलन तथा वर्गीकरण गर्न • सन्तुलित आहारको (शक्ति दिने, सुरक्षा गर्ने र वृद्धि गर्ने खाना) महत्त्व बताउन	• नगरपालिकाको स्वास्थ्य सेवा सुविधाहरू प्रदान गर्ने निकायहरू • योग, ध्यान, व्यायाम तथा मुद्रा चिकित्सा • भस्त्रीका प्रणायाम • बिपस्यना ध्यान विधी तथा अभ्यास • योगअभ्यासका सामान्य योगासनको परिचय • स्वस्थ जीवनका लागि योगको महत्त्व • स्वस्थ रहनका लागि सरसफाईको महत्त्व • ठोस फोहोर मैला सङ्कलन तथा वर्गीकरण • सन्तुलित आहारको महत्त्व (शक्ति दिने, सुरक्षा गर्ने र वृद्धि गर्ने खाना)	• गोदावरी नगरपालिकामा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवा सुविधाहरू प्रदान गर्ने निकायहरूबारे नगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखा प्रमुख वा अन्य कर्मचारीलाई स्रोत व्यक्तिको रुपमा विद्यालयमा आमन्त्रण गरेर अन्तरक्रिया गराउने । • योग ध्यान, व्यायाम तथा मुद्रा चिकित्साको बारेमा प्रश्नोत्तर, छलफल र अन्तरक्रिया गराउने । • योगअभ्यासका सामान्य योगासनको परिचय गराउने । • बिपस्यना ध्यान विधी तथा अभ्यास गराउने । • भस्त्रीका प्रणायाम अभ्यास गराउने । • स्वस्थ जीवनका लागि योगको महत्त्व बारेमा वक्तृत्वकला प्रतियोगीता आयोजना गर्ने । • स्वस्थ रहनका लागि सरसफाईको महत्त्व बारेमा निबन्ध लेखन प्रतियोगीता आयोजना गर्ने । • ठोस फोहोर मैला सङ्कलन तथा वर्गीकरणका उपायहरू बताएर विद्यालय तथा घरमा निस्कने ठोस फोहरमैलाको वर्गीकरण गर्ने कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने । • स्वच्छ पिउने पानी, व्यवस्थित र सुरक्षित चर्पीको प्रयोगको अबधारणा बारे छलफल गराउने । • खानेकुराका विभिन्न नमुनाहरू सङ्कलन गरेर तिनीहरूबाट प्राप्त हुने पोषक तत्वको आधारमा सन्तुलित आहारको वर्गीकरण (शक्ति दिने, सुरक्षा गर्ने र वृद्धि गर्ने खाना) गराउने प्रयोगात्मक कार्य गराउने र विद्यार्थीहरूलाई पनि सोही अनुसारको परियोजना कार्य गराउने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • योग, ध्यान, व्यायाम, प्रणायम, विपस्यना आदिमा विद्यार्थीको सहभागीताको मूल्याङ्कन गर्ने । • विद्यार्थीले तयार गरेका परियोजना कार्यको प्रस्तुति गराएर आवश्यक पृष्ठपोषण दिने र मूल्याङ्कन गर्ने ।	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
८.विपद् व्यवस्थापन र सुरक्षित हरित विद्यालय	• विपद्जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनबारे सामान्य परिचय दिन • विपद्जोाीखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका चरणहरू (विपद्पूर्व, विपद्को्समयमा र विपद्पश्चात) र यी चरणहरूमा गरिने कार्यहरू पहिचान गर्न • गोदावरी नगरपालिकाभित्रका जोखिमयुक्त वडाहरूको पहिचान र न्यूनीकरण गर्ने उपायहरू बताउन • सडक सुरक्षाको अबधारणा बताउन • स्थानीय विपद्हरू आगलागी, विद्युतीय झड्का जस्ता विपद् का कारणहरू, असरहरू र बच्ने उपायहरू अवलम्बन गर्न • विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने स्थानीय सरोकारवारहरूको पहिचान तथा सम्पर्क नं सहित नेपाल रेडक्रस, अस्पताल, दमकल आदि सूचीकृत गर्न • हरित घर तथा विद्यालयको आवश्यकता तथा महत्त्व बोध गर्न • दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध बताउन • बालमैत्री विद्यालयको अवधारणा र सूचकहरू पहिचान गर्न	• विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनबारे सामान्य परिचय • विपद् जोाीखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका चरणहरू (विपद्पूर्व, विपद्को समयमा र विपद्पश्चात) र यी चरणहरूमा गरिने कार्यहरू • गोदावरी नगरपालिकाभित्रका जोखिमयुक्त वडाहरूको पहिचान र न्यूनीकरण गर्ने उपायहरू • सडक सुरक्षा • स्थानीय विपद्हरूः आगलागी, विद्युतीय झड्का जस्ता विपद्का कारणहरू, असरहरू र बच्ने उपायहरू • विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने स्थानीय सरोकारवारहरूको पहिचान तथा सम्पर्क नं सहित सूचीकृत गर्न जस्तैः नेपाल रेडक्रस, अस्पताल, दमकल • हरित घर तथा विद्यालयको आवश्यकता तथा महत्त्व • घर र विद्यालयमा करेसाबारी र पुष्प बगैँचाको निर्माण, उत्पादन, बजारीकरण र आर्थिक फाइदा (स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरू र स्थानीय फूलहरूको खेती, नर्सरी) • दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध • बालमैत्री विद्यालयको अवधारणा र सूचकहरू	• श्रव्य दृश्य सामग्री, घटनाहरू वा दृष्टान्तबाट विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनबारे सामान्य परिचय सम्बन्धी मष्तिष्क मन्थन र छलफल गराउने । • विपद् व्यवस्थापनका उपायहरूः विपद् हुनु अघि, विपद्का समय र विपद् पछिको अवस्थामा गर्नुपर्ने व्यवस्थापकीय पक्षहरू र प्रत्येक चरणमा गरिने कार्यहरूबारे स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरू वा विपद् व्यवस्थापनमा काम गर्ने निकायका प्रतिनिधिहरूलाई विद्यालयमा स्रोत व्यक्तिको रुपमा आमन्त्रण गरेर विद्यार्थीहरूलाई अन्तरक्रिया गराउने । • गोदावरी नगरपालिकाभित्रका जोखिमयुक्त वडाहरूको पहिचान र न्यूनीकरण गर्ने उपायहरूबारे प्रश्नोत्तर, छलफल र अन्तरक्रिया गराउने । • ट्राफिक कार्यालयबाट स्रोत व्यक्तिको रुपमा विद्यालयमा आमन्त्रण गरेर विद्यार्थीहरूलाई सडक सुरक्षा सम्बन्धी अन्तरक्रिया गराउने । • स्थानीय विपद्हरूः आगलागी, विद्युतीय झड्का जस्ता विपद्का कारणहरू, असरहरू र बच्ने उपायहरू लेखिएको एम चार्ट निर्माण गर्न लगाई विद्यालयको बरण्डा/भऱ्याङ्मा टाँसेर ग्यालेरी हिँडाई गराई सबै विद्यार्थीहलाई पालै पालो अध्ययन गर्न लगाउने । • विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने स्थानीय सरोकारवार हरूको पहिचान तथा सम्पर्क नं सहित सूचीकृत गर्ने परियोजना कार्य गराउने र प्रस्तुति गराई आवश्यक पृष्ठपोषण दिने । • विद्यार्थीहरूलाई अन्तरक्रिया गराउने । • विद्यालयको भवन, कक्षाकोठा, खेल मैदान, धारा, शौचालय, चमेना गृह, आफ्नो घर, शौचालय, भान्साकोठा, साथै छिमेकीको घर आदिलाई सुरक्षित बनाउने उपायहरू अवलम्बन गर्ने । • हरित घर तथा विद्यालयको अवधारणाबारे प्रश्नोत्तर, छलफल र अन्तरक्रिया गराउने । • घर र विद्यालयमा करेसाबारी र पुष्प बगैँचाको निर्माण, उत्पादन, बजारीकरण र आर्थिक फाइदा लिन स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरू र स्थानीय फूलहरूको खेती, नर्सरी खेती गराउने । • बालमैत्री विद्यालयको अवधारणा र सूचकहरूबारे प्रश्नोत्तर, छलफल र अन्तरक्रिया गराउने । • दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्धबारे वक्तृत्वकला प्रतियोगीता सन्चालन गर्ने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • प्रयोगात्मक कार्यमा विद्यार्थीको सहभागीताको मूल्याङ्कन गर्ने । • विद्यार्थीले तयार गरेका परियोजना कार्यको प्रस्तुति गराएर आवश्यक पृष्ठपोषण दिने र मूल्याङ्कन गर्ने । • वक्तृत्वकला प्रतियोगीतामा सहभागीको प्रस्तुती सुनेर र हाउभाउ हेरेर मूल्याङ्कन गर्ने ।	१२

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
९. व्यावहारिक लेखन	• धारा, टेलिफोन, इन्टरनेट, विद्युत जडान आदिका लागि लेखिने निवेदनको ढाँचा तयार गर्न र ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू बताउन • श्रद्धाञ्जली तथा समवेदनाका ढाँचा र ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू बताउन • विभिन्न सङ्घसंस्थामा बुझाउने निवेदनको ढाँचा तयार गर्न • बिल वा नगदी रसिदको ढाँचा तयार गर्न र यसको प्रयोग गर्न	• धारा, टेलिफोन, इन्टरनेट, विद्युत जडान आदिका लागि लेखिने निवेदनको ढाँचा र ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू • श्रद्धाञ्जली तथा समवेदनाका ढाँचा र ध्यान दिनुपर्ने कुरा • विभिन्न सङ्घसंस्थामा बुझाउने निवेदनको ढाँचा • बिल वा नगदी रसिदको ढाँचा र यसको प्रयोग	• धारा, टेलिफोन, इन्टरनेट, विद्युत जडान आदिका लागि लेखिने निवेदनको ढाँचा एवम् ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू लेखिएको चार्ट प्रदर्शन गरी छलफल गराउँने । • धारा, टेलिफोन, इन्टरनेट, विद्युत जडान आदिका लागि लेखिने निवेदनको ढाँचा एवम् ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू लेखिएको चार्ट प्रदर्शन गरी छलफल गराउँने । • श्रद्धाञ्जली तथा समवेदनाका ढाँचा प्रदर्शन गरी विद्यार्थीलाई पनि त्यस्तै ढाँचा तयार गर्न लगाउने र यसमा उल्लेख गर्नुपर्ने कुराहरू बारे छलफल गर्ने । • विभिन्न सङ्घसंस्थामा बुझाउने निवेदनको ढाँचा प्रदर्शन गरी विद्यार्थीलाई पनि त्यस्तै ढाँचा तयार गर्न लगाउने र यसमा उल्लेख गर्नुपर्ने कुराहरू बारे छलफल गर्ने । • बिल वा नगदी रसिदको ढाँचा तयार गर्न र यसको प्रयोग गर्न सहजीकरण गर्ने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • प्रयोगात्मक कार्यमा विद्यार्थीको सहभागीताको मूल्याङ्कन गर्ने । • विद्यार्थीले तयार गरेका परियोजना कार्यको प्रस्तुति गराएर आवश्यक पृष्ठपोषण दिने र मूल्याङ्कन गर्ने ।	१०
१०. स्थानीय सङ्घ संस्था	• आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाहरू, युवा क्लब, आमा समूह, महिला समूहको परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था बताउन • आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाका, योगदान, सेवा क्षेत्र, सङ्घ संस्थाले गरेको सामाजिक परिवर्तनहरू बताउन • आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाले सेवा प्रवाहमा खेलेको भूमिका बताउन	• आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक, र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाहरू, युवा क्लब, आमा समूह, महिला समूहको परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था • आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाका योगदान, सेवा क्षेत्र, सङ्घ संस्थाले गरेको सामाजिक परिवर्तनहरू • आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाले सेवा प्रवाहमा खेलेको भूमिका	• आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाहरू युवा क्लब, आमा समूह, महिला समूहको परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था बारेमा छलफल गराउने र विद्यार्थीका समूह बनाएर प्रत्येक समूहलाई एउटा एउटा संस्थाको नाम, उद्धेश्य, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था समावेश गरी बुस्चर तयार गर्न लगाउने । • आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाका योगदान, सेवा क्षेत्र, सङ्घ संस्थाले गरेको सामाजिक परिवर्तनहरू कार्यहरू बारे स्रोत व्यक्तिलाई आमन्त्रण गरी विद्यार्थीहरूसँग छलफल र अन्तरक्रिया सञ्चालन गर्ने । • आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाले सेवा प्रवाहमा खेलेको भूमिका वडा अध्यक्षलाई स्रोत व्यक्तिको रुपमा आमन्त्रण गरी विद्यार्थीहरूसँग छलफल र अन्तरक्रिया सञ्चालन गर्ने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • प्रयोगात्मक कार्यमा विद्यार्थीको सहभागीताको मूल्याङ्कन गर्ने । • विद्यार्थीले तयार गरेका परियोजना कार्यको प्रस्तुति गराएर आवश्यक पृष्ठपोषण दिने र मूल्याङ्कन गर्ने ।	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
११. मानवीय मूल्य र शिक्षा	• सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता प्रदर्शन गर्न • सामाजिक व्यक्तित्वको पहिचान र अभिवादन गर्न • आत्मानुशासनमा पर्ने गुणहरू प्रदर्शन गर्न • असल परिवार र समाज निर्माण • समावेशी व्यवहार • सामाजिक व्यक्तित्व र योगदान पहिचान गर्न • सामाजिक विकृति, प्रभाव र न्यूनीकरण • नैतिक आचरण र अभ्यास गर्न तथा जानकारी दिन	• सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता • सामाजिक व्यक्तित्वको पहिचान र अभिवादन • आत्मानुशासनमा पर्ने गुणहरू • असल परिवार र समाज निर्माण • समावेशी व्यवहार • सामाजिक व्यक्तित्व र योगदान • सामाजिक विकृति, प्रभाव र न्यूनीकरण • नैतिक आचरण र अभ्यास	• सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुताका बारेमा विभिन्न दृष्टान्त तथा कथा कथनबाट धारणा स्पष्ट पार्ने । • समय परिस्थिति अनुसारको अभिवादन गर्न सिकाउने र समाजमा विभिन्न क्षेत्रमा योगदान गरेका सामाजिक व्यक्तित्वको पहिचान गर्न र तिनबाट प्रेरणा लिन सहजीकरण गर्ने । • आत्मानुशासन र आत्मानुशासनमा पर्ने गुणहरूका सम्बन्धमा छलफल, प्रश्नोत्तर र अन्तरक्रिया सञ्चालन गर्ने । • समावेशी व्यवहारको अवधारणा बारे छलफल, प्रश्नोत्तर र अन्तरक्रिया सञ्चालन गर्ने । • समाजमा विभिन्न क्षेत्रमा योगदान गरेका सामाजिक व्यक्तित्वको पहिचान गर्न र तिनबाट प्रेरणा लिन सहजीकरण गर्ने । • सामाजिक विकृति, प्रभाव र न्यूनीकरण बारेमा समाजमा प्रतिष्ठित व्यक्तित्वहरूलाई विद्यालयमा स्रोत व्यक्तिलाई आमन्त्रण गरी विद्यार्थीहरूसँग छलफल र अन्तरक्रिया सञ्चालन गर्ने । • गौतम बुद्धको अष्टाङ्ग आर्यमार्गको छलफलबाट नैतिक आचरण र अभ्यास अवलम्बन गर्न प्रोत्साहित गर्ने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • विद्यार्थीका बानी व्यवहार, आचरण र अनुशासनको मूल्याङ्कन गर्ने ।	९

कक्षा ८ को विषयवस्तुको विस्तृतीकरण

आधारभूत तह कक्षा ८ को एकाइगत विषयवस्तुको विस्तृतीकरण यस प्रकार रहेको छ :

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
१. गोदावरी नगरपालिकाको परिचय	• नगरपालिकाद्वारा जारी गरिएको शिक्षा ऐन तथा मूख्य कार्यविधिहरू र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को मूख्य विशेषताहरू बताउन • विद्यालयमा गठन भएका वा हुने विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक अभिभावक सङ्घ तथा नगरपालिकामा गठन हुने सबै विषयगत समितिहरूको जानकारी र मूख्य कार्यहरू बताउन • न्यायिक समितिको गठन प्रक्रिया, काम कर्तव्य र अधिकार बताउन • नगर कार्यपालिका, नगरसभाको गठन प्रक्रिया, काम कर्तव्य र अधिकार बताउन • गोदावरी नगरपालिकाको भौगोलिक स्वरूप अक्षांश तथा देशान्तरीय अवस्थिति, हावापानी बताउन • नगरपालिकाका सम्पूर्ण वडाहरू सहितको नक्सा निर्माण गरी नक्सामा मूख्य मूख्य स्थलहरूको (धार्मिक, सास्कृतिक पर्यटकीय तथा व्यापारिक स्थलहरू) सङ्केतन गर्न • नगरपालिकाको जनसाङ्ख्यिक अवस्था र साक्षरता (महिला, पुरूष, बालबालिका, युवा, जेष्ठ नागरिक) तुलना गर्न • पूर्वाधारको विकासमा नगरपालिकाको भूमिका र नगरपालिकाको विकासका लागि आवश्यक पुर्वाधारको पहिचान गर्न • नगरपालिकाको क्षेत्रफल बताउन	• नगरपालिकाद्वारा जारी गरिएको शिक्षा ऐन तथा मूख्य कार्यविधिहरू र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को मूख्य विशेषताहरू • विद्यालयमा गठन भएका वा हुने विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक अभिभावक सङ्घ तथा नगरपालिकामा गठन हुने सबै विषयगत समितिहरूको जानकारी र मूख्य कार्यहरू • न्यायिक समितिको गठन प्रक्रिया, काम कर्तव्य र अधिकार • नगर कार्यपालिका, नगरसभाको गठन प्रक्रिया, काम कर्तव्य र अधिकार • भौगोलिक स्वरूपः अक्षांश तथा देशान्तरीय अवस्थिति, हावापानी • नगरपालिकाका सम्पूर्ण वडाहरू सहितको नक्सा निर्माण गरी नक्सामा मूख्य मूख्य स्थलहरूको सङ्केतन (धार्मिक, सास्कृतिक पर्यटकीय तथा व्यापारिक स्थलहरू) • नगरपालिकाको क्षेत्रफल • नगरपालिकाको जनसाङ्ख्यिक अवस्था र साक्षरता (महिला, पुरूष, बालबालिका, युवा, जेष्ठ नागरिक) • पूर्वाधारको विकासमा नगरपालिकाको भूमिका र नगरपालिकाको विकासका लागि आवश्यक पुर्वाधारको पहिचान	• नगरपालिकाद्वारा जारी गरिएको शिक्षा ऐन तथा मूख्य कार्यविधिहरू र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को मूख्य विशेषताहरूको सूची प्रदर्शन गरी त्यस सम्बन्धी सामान्य जानकारी र छलफल गराउने । • विद्यालयमा गठन भएका वा हुने विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक अभिभावक सङ्घ तथा नगरपालिकामा गठन भएका विभिन्न विषयगत समितिका पदाधिकारीहरूलाई विद्यालयमा आमन्त्रण गरी ती समितिका गठन प्रक्रिया र मूख्य कार्यहरूको जानकारी गराउने र विद्यार्थीहरू विच छलफल गराउने । • नगर कार्यपालिका, व्यवस्थापिका र न्यायीक समितिको गठन प्रक्रिया, काम कर्तव्य र अधिकारबारे कार्यपालिका, व्यवस्थापिका र न्यायीक समितिका पदाधिकारीहरूलाई विद्यालयमा आमन्त्रण गरी वा विद्यार्थीहरूलाई नगरपालिकामा भ्रमण गराएर विद्यार्थीहरूसँग छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिकाको भौगोलिक स्वरूप, अक्षांश तथा देशान्तरीय अवस्थिति, हावापानीका बारेमा छलफल गराउने । • नगरपालिकाको नक्सा ट्रेस गर्न र नक्सामा नगरपालिकाका सम्पूर्ण वडासमेत स्पष्ट देखिने गरी नक्सामा मूख्य मूख्य धार्मिक, सास्कृतिक पर्यटकीय तथा व्यापारिक स्थलहरू सङ्केतन गर्न । • गोदावरी नगरपालिकाले ओगटेको कूल क्षेत्रफल, वन क्षेत्रले ओगटेको जम्मा क्षेत्रफल, खेतीयोग्य जमिनको जम्मा क्षेत्रफल, पानीका स्रोतहरू रहेको क्षेत्र बारे चार्ट मार्फत् छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिकाको नगरको कूल जनसङ्ख्या नगरपालिकाको जनसाङ्ख्यिक अवस्था र साक्षरता (महिला, पुरूष, बालबालिका, युवा, जेष्ठ नागरिक) आदिको तुलनात्मक चार्ट प्रस्तुत गरी तथ्याङ्कीय चित्रहरू निर्माण गर्न लगाउने । • गोदावरी नगरपालिकाको पूर्वाधारको विकासमा नगरपालिकाले गरेका प्रयासहरू र नगरपालिकाको विकासका लागि आवश्यक पुर्वाधारको पहिचान सम्बन्धी विद्यार्थीहरू बिच छलफल गराउने ।	• नगर कार्यपालिका, व्यवस्थापिका र न्यायीक समितिको गठन प्रक्रिया, काम कर्तव्य र अधिकारबारे एम् चार्ट निर्माण गर्न लगाउने, अवलोकन र पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • वडा विभाजन सहितको सफा नक्सा ट्रेस गर्न लगाई नक्सामा नगरपालिकाका सम्पूर्ण वडासमेत स्पष्ट देखिने गरी नक्सामा मूख्य मूख्य धार्मिक, सास्कृतिक पर्यटकीय तथा व्यापारिक स्थलहरू सङ्केतन गर्न लगाउने र आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • गोदावरी नगरपालिकाको नगरको कूल जनसङ्ख्या सहित लैङ्गिक, भाषिक, जातिगत, धार्मिक जनसङ्ख्या आदिको तुलनात्मक चार्ट निर्माण गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • गोदावरी नगरपालिकाको पूर्वाधारको विकासमा नगरपालिकाले गरेका प्रयासहरू र नगरपालिकाको विकासका लागि आवश्यक पूर्वाधारको पहिचान सम्बन्धी वक्तृत्वकला आयोजना गर्ने र विद्यार्थीका प्रस्तुतिलाई आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने ।	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
२.गोदावरीको प्राकृतिक सम्पदा	• नगरपालिका भित्रका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको चिनारी र महत्त्व बोध गर्न • स्थानीय वन्यजन्तु चराचुरूङ्गी एवम वनस्पतिको परिचय र महत्त्व बताउन • वन्यजन्तुको सरंक्षणका उपायहरू अवलम्बन गर्न • वन्यजन्तु र मानव बिचको द्धन्दलाई सकारात्मक तवरले व्यवस्थापन गर्न • विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीहरूको वैज्ञानिक प्रयोग गर्न • जडीबुटी खेती, बजारीकरण र आर्थिक लाभ लिन • रैथाने जडीबुटीजन्य वनस्पतिको संरक्षण गर्न • आर्युबेदिक स्वस्थ्य उपचारमा प्रयोगको अबधारणा स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको उपयोग गर्न • बोटानिकल गार्डेन मार्फत् रैथाने वनस्पतिको प्रचार प्रसार गरि पर्यटन प्रवर्दनमा सहयोग गर्न • नगरपालिकाभित्रका पानीका स्रोतहरूको पहिचान, सम्भावना, प्रयोग, संरक्षण र उपयोगीता बताउन	• नगरपालिका भित्रका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको चिनारी र महत्त्व • स्थानीय वन्यजन्तु, चराचुरूङ्गी एवम वनस्पतिको परिचय र महत्त्व • वन्यजन्तुको सरंक्षणका उपायहरू • वन्यजन्तु र मानव बिचको द्धन्दलाई सकारात्मक तवरले व्यवस्थापन • विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीहरूको वैज्ञानिक प्रयोग • जडीबुटी खेती, बजारीकरण र आर्थिक लाभ • रैथाने जडीबुटीजन्य वनस्पतिको संरक्षण • आर्युबेदिक स्वस्थ्य उपचारमा प्रयोगको अबधारणा स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको उपयोग • बोटानिकल गार्डेन मार्फत् रैथाने वनस्पतिको प्रचार प्रसार गरि पर्यटन प्रवर्दनमा सहयोग • नगरपालिकाभित्रका पानीका स्रोतहरूको पहिचान, सम्भावना, प्रयोग, संरक्षण र उपयोगीता	• शिक्षकले गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको चिनारी, क्षेत्रफल, अवस्थिति र ती वनको महत्त्व सम्बन्धमा तुलनातमक चार्ट निर्माण गरी प्रदर्शन गर्ने, आवश्यक छलफल गराउने र विद्यार्थीहरूलाई पनि त्यस्तै चार्ट निर्माण गर्न लगाउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने स्थानीय वन्यजन्तु, चराचुरूङ्गी एवम वनस्पतिको परिचय र महत्त्वका बारेमा छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने रैथाने वन्यजन्तुको संरक्षणमा विद्यार्थीको अग्रसरता गराउन वन्यजन्तुको महत्त्व र संरक्षणका उपायहरूबारे छलफल गराउने र पृष्ठपोषण सहित निष्कर्षमा पुऱ्याउने । • वन्यजन्तु र मानव बिचको द्धन्दलाई सकारात्मक तवरले व्यवस्थापन गर्न वन्यजन्तुबाट हुने असरहरू कम गर्ने उपायहरू बारे विद्यार्थीहरूलाई सचेत गराउने र मानवीय गतिबिधिले वन्यजन्तुमा पर्ने असरहरू कम गर्ने उपायहरू बारे विद्यार्थीहरूलाई जानकारी गराउने र त्यस्ता गतिबिधि नगर्न उत्प्रेरित गर्ने । • स्थानीय स्तरमा प्राप्त हुने जडीबुटीको पहिचान गराएर तिनका नमुनाहरू सङ्कलन गराउने र ती जडीबुटीका वैज्ञानिक प्रयोगका सम्बन्धमा छलफल गराउने । • विद्यार्थीहरूलाई सम्भावना भए विद्यालयमा नभएमा आफ्नो घरमा विभिन्न स्थानीय जातका जडीबुटीहरूको नर्सरी निर्माण र बिक्री वितरण गर्न सहजीकरण गर्ने । • रैथाने जडीबुटीजन्य वनस्पतिको संरक्षणका लागि गर्न सकिने उपायहरूबारे छलफल गराउने । • आर्युवेदिक स्वस्थ्य उपचारमा प्रयोगको अवधारणा स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको उपयोग सम्बन्धमा छलफल गराउने र पृष्ठपोषण सहित निष्कर्षमा पुऱ्याउने । • गोदावरी नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने रैथाने वन्यजन्तुको संरक्षणमा विद्यार्थीको अग्रसरता गराउन वन्यजन्तुको महत्त्व र संरक्षणका उपायहरूबारे छलफल गराउने र पृष्ठपोषण सहित निष्कर्षमा पुऱ्याउने । • गोदावरी वनस्पति उद्यानको भ्रमण गराएर बोटानिकल गार्डेन मार्फत् रैथाने वनस्पतिको प्रचार प्रसार र पर्यटन प्रवर्दनमा यसको भूमिकाबारेमा प्रतिवेदन तयारी र प्रस्तुति गराउने । • विद्यार्थीहरूलाई नगरपालिका क्षेत्र भित्रका प्रमुख पानीका स्रोतहरूको पहिचान, प्रयोग, संरक्षण र तिनीहरूको उपयोगीताका सम्बन्धमा छलफल गराउने ।	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका सामुदायिक वन, निजी वन, राष्ट्रिय वन, संरक्षित वन, धार्मिक वनको चिनारी, क्षेत्रफल, अवस्थिति र ती वनको महत्त्व सम्बन्धमा तुलनात्मक चार्ट निर्माण गर्ने परियोजना कार्य गराउने, त्यसको प्रस्तुतीकरण गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • गोदावरी वनस्पति उद्यानको भ्रमण गराएर अवलोकनका क्रममा प्राप्त गरेका जानकारीहरू उल्लेख गरी प्रतिवेदन तयार गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • जडीबुटी खेतीको परिचय र महत्त्व सम्बन्धमा छोटो निबन्ध तयार गराउने र कक्षामा प्रस्तुत गराउने र आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • गोदावरी वनस्पति उद्यानको भ्रमण गराएर बोटानिकल गार्डेन मार्फत् रैथाने वनस्पतिको प्रचार प्रसार र पर्यटन प्रवर्दनमा यसको भूमिकाबारेमा प्रतिवेदन तयारी र प्रस्तुति गराउने र आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • छलफल र प्रश्नोत्तरका क्रममा विद्यार्थीको सहभागीता र प्रतिक्रियाको आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने ।	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
३. गोदावरीको धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदा	• गोदावरी नगरपालिमा अवस्थित ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक स्थलहरूको परिचय, ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र संरक्षणका प्रयासहरू बताउन • गोदावरी नगरपालिकाको धार्मिक इतिहास र यहाँका धार्मिक व्यक्तित्वहरूको योगदान बताउन • धार्मिक सद्भाव राखी सोही अनुसारको व्यवहार प्रदर्शन गर्न • धर्म र जीवनलाई एकीकृत रुपमा बुझाइ प्रदर्शन गर्न	• गोदावरी नगरपालिमा अवस्थित ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक स्थलहरूको परिचय, ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र संरक्षणका प्रयासहरू • गोदावरी नगरपालिकाको धार्मिक इतिहास र यहाँका धार्मिक व्यक्तित्वहरूको योगदान • धार्मिक सद्भाव राखी सोही अनुसारको व्यवहार प्रदर्शन • धर्म र जीवनलाई एकीकृत रुपमा बुझाइ	• गोदावरी नगरपालिमा अवस्थित विभिन्न ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक स्थलहरूको भ्रमण गराएर ती स्थलहरूको परिचय, ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र संरक्षणका प्रयासहरू सम्बन्धी छलफल गराउने र अवलोकन भ्रमण प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने । • गोदावरी नगरपालिकाको धार्मिक इतिहास र ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक धार्मिक सम्पदाको प्रवर्धन र संरक्षणमा योगदान पुर्‍याएका स्थानीय समुदायका धार्मिक व्यक्तित्वहरूले गरेका कार्य/प्रयासहरू सम्बन्धी अन्तर्क्रियाको लागि इतिहासकार वा स्थानीय स्तरका धार्मिक व्यक्तित्वहरूलाई विद्यालयमा आमन्त्रण गर्ने र विद्यार्थीहरूसँग अन्तरक्रिया गराउने । • विद्यार्थीहरूलाई विभिन्न धर्मका सार एउटै भएको र सबै धर्म बिचमा धार्मिक सद्भाव राखी सोही अनुसारको व्यवहार प्रदर्शन उत्प्रेरित गर्ने । • धर्म र जीवनलाई एकीकृत रुपमा बुझाइको रुपमा प्रस्तुत गराउन विद्याथीहरू विच छलफल गराउने ।	• छलफल र प्रश्नोत्तरका क्रममा विद्यार्थीको सहभागीता र प्रतिक्रियाको आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने । • परियोजना कार्यको प्रतिवेदन तयारी र प्रस्तुतिका आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने ।	१५

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
४. गोदावरीको सांस्कृतिक सम्पदा	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको परिचित हुन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको महत्त्व बताउन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको प्रवर्धनका उपायहरू अपनाउन	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको परिचय, महत्त्व र प्रवर्धनका उपायहरू	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिमा गरिने क्रियाकलापहरू, तिनको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र महत्त्वका सम्बन्धमा छलफल तथा प्रश्नोत्तर गराउने । • अभिनय विधिको माध्यमबाट गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृतिको अभिनय गर्न लगाउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृति आदिमा विदार्थीलाई सामेल गराएर तिनीहरूको जिवन्त अनुभुति गर्ने अवसर सृजना गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, संस्कृतिको प्रवर्धनका उपायहरू बारे छलफल तथा प्रश्नोत्तर गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृति सम्बन्धी परियोजना कार्य गराउने ।	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित संस्कार, चाडपर्व, जात्रा, संस्कृति सम्बन्धी परियोजना कार्यको प्रतिवेदन तयार गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण दिने । • अवलोकन, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर । • भूमिका अभिनयको अवलोकन गरेर मूल्याङ्कन गर्ने ।	१५

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
४. गोदावरीको सांस्कृतिक सम्पदा	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायको परम्परागत लोक बाजा बजाउन, नाच्न र गीत गाउन	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायको परम्परागत लोक बाजा, नृत्य, गीत	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित परम्परागत वास्तविक लोकबाजा वा चित्र प्रदर्शन गर्ने र ती बाजाको बनाबट, बाजा निर्माण गर्न आवश्यक सामग्रीहरू बारे छलफल गराउने । • परम्परागत बाजाका चित्र सहित ती बाजा निर्माण गर्ने परियोजना कार्य गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित परम्परागत वास्तविक लोकबाजा बनाउन जान्ने मानिसहरूलाई विद्यालयमा आमन्त्रण गरेर बाजा बजाउन र विद्यार्थीलाई सिकाउन लगाउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित परम्परागत लोक गीत गाउन सिकाउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित परम्परागत लोक नृत्यहरूको भिडियो समाग्री प्रदर्शन गर्ने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित परम्परागत लोक नृत्यहरू सिकाउन सक्ने मानिसहरूलाई विद्यालयमा आमन्त्रण गरेर सिकाउन लगाउने ।	• परम्परागत बाजाका चित्र सहित ती बाजा निर्माण गर्ने परियोजना कार्य गराउने र आवश्यक पृष्ठपोषण दिने । • अवलोकन, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर । • गीत गाएको र नृत्य गरेको अवलोकन गरेर मूल्याङ्कन गर्ने ।	
	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा पहिचान गर्न • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराको स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व बताउन • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा तयार गर्न	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुरा, स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले तिनको महत्त्व र तयार गर्ने तरिका	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराहरूका चित्र वा वास्तविक खानेकुराहरू प्रदर्शन गर्दै ती खानेकुरा तयार गर्नका लागि आवश्यक पर्ने सामग्रीहरू बारे प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराको स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व बारे छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराहरू, तिनमा पाइने पोषक तत्व र स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व सम्बन्धी परियोजना कार्य गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराहरू तयार गर्न सिकाउने ।	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराहरू, तिनमा पाइने पोषक तत्व र स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व सम्बन्धी परियोजना कार्य गर्न लगाई आवश्यक पृष्ठपोषण दिने । • परम्परागत खानेकुराहरू तयार गर्दा अवलम्बन गरेका प्रक्रियाहरूको अवलोकन गरी मूल्याङ्कन गर्ने ।	

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
४. गोदावरीको सांस्कृतिक सम्पदा	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरन पहिचान गर्न • नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरनको महत्व बताउन	• नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायले आफ्नो प्रमुख चाडपर्वमा प्रयोग गर्ने पहिरन र तिनको महत्त्व	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने वास्तविक पहिरनहरू वा चित्रहरू प्रदर्शन गर्ने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने पहिरन र तिनको महत्त्वका बारेमा प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने पहिरनहरूका चित्रहरू सङ्कलन गरी चार्ट पेपरमा टाँसेर प्रदर्शन गर्न लगाउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने पहिरनहरूको प्रदर्शनी वा फेसन सो आयोजना गर्ने ।	• गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने पहिरनहरूका चित्रहरू सङ्कलन गरी चार्ट पेपरमा टाँसेर प्रदर्शन गर्न लगाउनेर आवश्यक पृष्ठपोषण दिने । • अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने।	
	• गोदावरीको स्थानीय सास्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा स्थानीय सरकारको भूमिका बताउन	• गोदावरीको स्थानीय सास्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा स्थानीय सरकारको भूमिका	• गोदावरीको स्थानीय सास्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा स्थानीय सरकारका भूमिका विषयक सार्वजनिक बहस कार्यक्रम आयोजना गर्ने ।	• सार्वजनिक बहस कार्यक्रममा विद्यार्थीको जिम्मेवारी अनुसारको भूमिकालाई अवलोकन गरेर मूल्याङ्कन गर्ने ।	

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
५. गोदावरीको भाषा, साहित्य र कला	• गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय भाषा, साहित्य, र कला सम्बन्धि पर्यटन प्रवर्धनका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्न • गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय (लोपोन्मुखसमेत) भाषा, साहित्य, र कलाको जगेर्ना र प्रवर्धन गर्न • संस्कृतिलाई जीवनसँग समञ्जस्यता गर्न • कला र सँस्कृतिलाई एकीकृत गरी त्यसलाई पर्यटनसँग जोड्ने आयआर्जनका आयामहरू बताउन • कला र संस्कृतिप्रति सद्भाव र सदाचार व्यक्त गर्ने असल नागरिकको योगदान बताउन	• गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय भाषा, साहित्य, र कला सम्बन्धि पर्यटन प्रवर्धनका क्रियाकलापहरू • गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय (लोपोन्मुखसमेत) भाषा, साहित्य, र कलाको जगेर्ना र प्रवर्धन • संस्कृतिलाई जीवनसँग समञ्जस्यता • कला र सँस्कृतिलाई एकीकृत गरी त्यसलाई पर्यटनसँग जोड्ने आयआर्जनका आयामहरू • कला र संस्कृतिप्रति सद्भाव र सदाचार व्यक्त गर्ने असल नागरिकको योगदान	• गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय भाषा, साहित्य, र कलाको माध्यमबाट पर्यटन प्रवर्धनका लागि गर्न सकिने कार्यहरूका बारेमा प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • गोदावरी नगरपालिकाको स्थानीय (लोपोन्मुखसमेत) भाषा, साहित्य, र कलाको जगेर्ना र प्रवर्धन गर्ने उपायहरूबारे प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • स्थानीय संस्कृतिलाई संस्कृतिलाई जीवनसँग समञ्जस्यताको अवधारणाबारे स्पस्ट गराउने । • स्थानीय कला र सँस्कृतिलाई एकीकृत गरी त्यसलाई पर्यटनसँग जोड्ने आयआर्जनका आयामहरूबारे प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • स्थानीय कला र संस्कृतिप्रति सद्भाव र सदाचार व्यक्त गर्ने असल नागरिकको रुपमा योगदान गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई विद्यालयमा स्रोत व्यक्तिको रुपमा आमन्त्रण गरेर अन्तरक्रिया गराउने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने ।	१२

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
७. हाम्रा व्यवसायहरू	• गोदावरी नगरपालिका भित्रका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको परिचय दिन • नगरपालिकामा पर्यटन व्यवसाय विकासका अवसर र चुनौती पहिचान गर्न • पर्यटन व्यवसाय प्रवर्धन र व्यवसाय विस्तार गर्ने उपायहरू बताउन • कृषिको आधुनिकीकरणका लागि नगरको योजना बताउन • परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको स्थानीय उत्पादन गर्न • नगरपालिका क्षेत्र क्षेत्र भित्र सञ्चालित उद्योग, वाणिज्य र व्यवसायहरू पहिचान गर्न • खानी खनिजको सम्भावना र प्रयोग खोजी गर्न • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको विकासका कार्यहरूमा संलग्न हुन • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको आधुनिकीकरण र वैज्ञानिक अवधारणा बताउन • बाँस, निगालोबाट परम्परागत सामानहरूको निर्माण गर्न • विभिन्न पेसा र व्यवसायका लागि आवश्यक पर्ने पेसागत ज्ञान, सिप प्राप्त गर्न अध्ययन गर्नुपर्ने विषयहरू र पेसागत अवसरको परिचय दिन	• गोदावरी नगरपालिका भित्रका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको परिचय • नगरपालिकामा पर्यटन व्यवसाय विकासका अवसर र चुनौती पहिचान • पर्यटन व्यवसाय प्रवर्धन र व्यवसाय विस्तार • कृषिको आधुनिकीकरणका लागि नगरको योजना • परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको स्थानीय उत्पादन • नगरपालिका क्षेत्र भित्रका उद्योग, वाणिज्य र व्यवसायहरू • खानी खनिजको सम्भावना र प्रयोग • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको विकास • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको आधुनिकीकरण र वैज्ञानिक अवधारणा • बाँस, निगालोबाट परम्परागत सामानहरूका् निर्माण • विभिन्न पेसा र व्यवसायका लागि आवश्यक पर्ने पेसागत ज्ञान, सिप प्रँप्त गर्न अध्ययन गर्नुपर्ने विषयहरू र पेसागत अवसरको परिचय	• शिक्षकले गोदावरी नगरपालिका भित्रका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको परिचय लेखिएको ब्रुस्चर तयार गरेर कक्षाका प्रदर्शन गर्ने र विद्यार्थीहरूलाई पनि सोही अनुसार परियोजना कार्य तयार गराउने । • गोदावरी नगरपालिकामा पर्यटन व्यवसायको सम्भावना र चुनौती बारे सार्वजनिक बहस कार्यक्रम आयोजना गर्ने र विद्यार्थीहरूलाई स्रोत व्यक्तिका विचारहरू टिपोट गरी प्रतिवेदनको ढाँचामा लेख्न लगाउने । • गोदावरी नगरपालिकामा पर्यटन व्यवसाय प्रवर्धन र व्यवसाय विस्तारका उपायहरू बारे सोधखोज गरी चार्ट तयार गर्न लगाउने । • गोदावरी नगरपालिकामा कृषिको आधुनिकीकरणका लागि नगरको योजना बारे नगर प्रमुख, उपप्रमुख वा वडा अध्यक्षहरूलाई कक्षामा स्रोत व्यक्ति रुपमा आमन्त्रण गरी नगरको योजना विद्यार्थी र तिनका आभिभावक सम्म जानकारी गराउने । • स्थानीय स्तरमा उत्पादन हुने परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको स्थानीय उत्पादन गर्न सिकाउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्र भित्र संचालित उद्योग, वाणिज्य र व्यवसायहरू पहिचान गर्ने र तिनको सम्भावना र चुनौतीहरू विषयमा स्थलगत अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्ने परियोजना कार्य गराई कक्षामा प्रस्तुति गराउने । • गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा भएका खानी खनिजको सम्भावना र प्रयोगका विषयमा प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको परिचय, महत्त्व, प्रवर्द्धन र विकासका बारेमा छलफल गराउने । • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको विकास र संरक्षणमा भएका प्रयासहरूबारे क्षेत्रभ्रमण वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको प्रदर्शन गराउने । • स्थानीय रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिहरूको आधुनिकीकरण र वैज्ञानिक अवधारणाका बारे प्रश्नोत्तर र छलफल गराउने । • बाँस, निगालोबाट परम्परागत सामानहरूका निर्माण गर्न सहजीकरण गर्ने । • विद्यार्थीहरूमा विभिन्न पेसा र व्यवसायका लागि आवश्यक पर्ने पेसागत ज्ञान, सिप प्राप्त गर्न अध्ययन गर्नुपर्ने विषयहरू र पेसागत अवसरको पहिचान गराउन सहजकर्ताहरूलाई विद्यालयमा आमन्त्रण गरेर परामर्श कक्षा सन्चालन गर्ने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • स्थलगत अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्ने परियोजना कार्य गराई कक्षामा प्रस्तुति गराउने र आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । • विद्यार्थीले निर्माण गरेका परम्परागत हस्तकलाका सामग्रीको अवलोकन गरी मूल्याङ्कन गर्ने ।	१५

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
७. स्वस्थ जीवन शैली	• नगरपालिकाले नागरिकहरूलाई प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवा सुविधाहरू पहिचान गर्न • स्वास्थ्य रहनका लागि शारीरिक, मानसिक र सामाजिक पक्षहरूको महत्त्व बोध गर्न • भ्रामरी प्राणायाम अभ्यास गर्न • राजयोगको विधि तथा अभ्यास गर्न • घरबाट निष्कने फोहलाई कुहिने र नकुहिने भाँडामा छुट्याई कुहिने वस्तुबाट प्राङ्गारिक मल निर्माण गर्न • करेसाबारीमा प्राङ्गारिक मल राखी स्वस्थ अर्गानिक खाद्यपदार्थ उत्पादन गर्न • खाद्यसुरक्षा र पोषक तत्वको संरक्षण गर्न • सुरक्षित मातृत्वको परिचय दिन	• नगरपालिकाले नागरिकहरूलाई प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवा सुविधाहरू • स्वस्थ्य रहनका लागि शारीरिक, मानसिक र सामाजिक पक्षहरूको महत्त्व • भ्रामरी प्राणायाम • राजयोगको विधि तथा अभ्यास • घरबाट निष्कने फोहलाई कुहिने र नकुहिने भाँडामा छुट्याई कुहिने वस्तुबाट प्राङ्गारिक मल निर्माण • करेसाबारीमा प्राङ्गारिक मल राखी स्वस्थ अर्गानिक खाद्यपदार्थ उत्पादन • खाद्यसुरक्षा र पोषक तत्वको संरक्षण • सुरक्षित मातृत्व	• गोदावरी नगरपालिकाले नागरिकहरूलाई प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवा सुविधाहरूबारे नगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखा प्रमुख वा अन्य कर्मचारीलाई स्रोत व्यक्तिको रुपमा विद्यालयमा आमन्त्रण गरेर अन्तरक्रिया गराउने । • स्वस्थ्य रहनका लागि शारीरिक, मानसिक र सामाजिक पक्षहरूको महत्त्व बारेमा वक्तृत्वकला प्रतियोगीता आयोजना गर्ने । • राजयोगको विधि तथा अभ्यास गराउने । • भ्रामरी प्रणायाम अभ्यास गराउने । • घरबाट निष्कने फोहलाई कुहिने र नकुहिने भाँडामा छुट्याई कुहिने वस्तुबाट प्राङ्गारिक मल निर्माण गर्ने क्रियाकलापमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने । • करेसाबारीमा प्राङ्गारिक मल प्रयोग गरी स्वस्थ अर्गानिक खाद्यपदार्थ उत्पादनको अबधारणा बारे छलफल गराउने र विद्यार्थीहरूलाई पनि आफ्नो घरको करेसाबारीमा अर्गानिक खाद्यपदार्थ उत्पादन गर्न लगाउने । • खाद्यसुरक्षा र पोषक तत्वको संरक्षणका बारेमा प्रश्नोत्तर, छलफल र अन्तरक्रिया गराउने । • सुरक्षित मातृत्वका बारेमा प्रश्नोत्तर, छलफल र अन्तरक्रिया गराउने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • योग, ध्यान, व्यायाम, प्रणायम, विपस्यना आदिमा विद्यार्थीको सहभागीताको मूल्याङ्कन गर्ने । • विद्यार्थीले तयार गरेका परियोजना कार्यको प्रस्तुति गराएर आवश्यक पृष्ठपोषण दिने र मूल्याङ्कन गर्ने ।	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
८.विपद् व्यवस्थापन र सुरक्षित हरित विद्यालय	● विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका चक्रहरू ● स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि प्रमुख प्रावधानहरू (कानुनी र संस्थागत) ● नेपालमा हुने मूख्य मूख्य महामारीहरूलाई सूचीकृत गर्ने र यसका कारण, असर तथा प्रभाव र रोकथामका उपायहरू ● विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने स्थानीय सरोकारवारहरूको पहिचान तथा सम्पर्क नं सहित नेपाल रेडक्रस, अस्पताल, दमकल आदि सूचीकृत गर्न ● सडक सुरक्षाका उपायहरू अवलम्बन गर्न ● स्थानीय विपद्हरू चटयाङ, बाढीपहिरो, रोगव्याधी, भुकम्प जस्ता विपद्का कारणहरू, असरहरू र बच्ने उपायहरू अवलम्बन गर्न ● विपद्को समयमा सवैभन्दा जोखिममा परेका वर्गहरू जस्तैः बालबालिका, महिला, दलित तथा विपन्न वर्गहरूको पहिचान गर्न ● विपद् न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका लागि स्वास्थ्य र सुरक्षाका उपायहरूको अवलम्बन गर्न ● कोरोना, अन्य महामारी तथा विभिन्न खालका विपद् व्यवस्थापनमा ध्यान दिनुपर्ने पक्षहरू पहिचान गर्न ● हरित विद्यालय निर्माणमा विद्यार्थी इको क्लवको भूमिका निर्वाह गर्न ● हरित घर तथा विद्यालय निर्माणका लागि आवश्यक आधारभूत पक्षहरू सहित हरित विद्यालय योजना निर्माण गर्न ● दिगो विकास र हरित विद्यालयको प्रवर्धन गर्न ● बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा बताउन	● विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका चक्रहरू ● स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि प्रमुख प्रावधानहरू (कानुनी र संस्थागत) ● नेपालमा हुने मूख्य मूख्य महामारीहरूलाई सूचीकृत गर्ने र यसका कारण, असर तथा प्रभाव र रोकथामका उपायहरू ● विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने स्थानीय सरोकारवारहरूको पहिचान तथा सूचीकृत गर्ने, जस्तै नेपाल रेडक्रस, अस्पताल दमकल ● सडक सुरक्षाका उपायहरू ● स्थानीय विपद्हरूः चटयाङ, बाढीपहिरो, रोगव्याधी, भुकम्प जस्ता विपद्का कारणहरू, असरहरू र बच्ने उपायहरू ● विपद्को समयमा सवैभन्दा जोखिममा परेका वर्गहरू जस्तैः बालबालिका, महिला, दलित तथा विपन्न वर्गहरूको पहिचान ● विपद् न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका लागि स्वास्थ्य र सुरक्षाका उपायहरूको अवलम्बन ● कोरोना, अन्य महामारी तथा विभिन्न खालका विपद् व्यवस्थापनमा ध्यान दिनुपर्ने पक्षहरू ● हरित विद्यालय निर्माणमा विद्यार्थी इको क्लवको भूमिका ● हरित घर तथा विद्यालय निर्माणका लागि आवश्यक आधारभूत पक्षहरू र हरित विद्यालय निर्माण योजना ● दिगो विकास र हरित विद्यालयको अवधारणा प्रवर्धन ● बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा	● श्रव्य दृश्य सामग्री वा घटनाहरूको दृष्टान्तबाट विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका चक्रहरू सम्बन्धी मष्तिष्क मन्थन र छलफल गराउने। ● स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि प्रमुख प्रावधानहरू (कानुनी र संस्थागत) बारे स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरू वा विपद् व्यवस्थापनमा काम गर्ने निकायका प्रतिनिधिहरूलाई विद्यालयमा स्रोत व्यक्तिको रुपमा आमन्त्रण गरेर विद्यार्थीहरूलाई अन्तरक्रिया गराउने। ● नेपालमा हुने मूख्य मूख्य महामारीहरूलाई सूचीकृत गर्ने र यसका कारण, असर तथा प्रभाव र रोकथामका उपायहरू लेखिएको एम चार्ट निर्माण गर्न लगाई विद्यालयको बरण्डा/भऱ्याङ्मा टाँसेर ग्यालेरी हिँडाई गराई सबै विद्यार्थीहलाई पालै पालो अध्ययन गर्न लगाउने। ● ट्राफिक कार्यालयबाट स्रोत व्यक्तिको रुपमा विद्यालयमा आमन्त्रण गरेर विद्यार्थीहरूलाई सडक सुरक्षा सम्बन्धी अन्तरक्रिया गराउने। ● स्थानीय विपद्हरूः चटयाङ, बाढीपहिरो, रोगव्याधी, भुकम्प जस्ता विपद्का कारणहरू, असरहरू र बच्ने उपायहरू लेखिएको एम चार्ट निर्माण गर्न लगाई विद्यालयको बरण्डा/भऱ्याङ्मा टाँसेर ग्यालेरी हिँडाई गराई सबै विद्यार्थीहलाई पालै पालो अध्ययन गर्न लगाउने। ● विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने स्थानीय सरोकारवार हरूको पहिचान तथा सम्पर्क नं सहित सूचीकृत गर्ने परियोजना कार्य गराउने र प्रस्तुति गराई आवश्यक पृष्ठपोषण दिने। ● विपद्को समयमा सवैभन्दा जोखिममा परेका वर्गहरू जस्तैः बालबालिका, महिला, दलित तथा विपन्न वर्गहरूको पहिचान गराउन विद्यार्थीहरूलाई अन्तरक्रिया गराउने। ● कोरोना, अन्य महामारी तथा विभिन्न खालका विपद् व्यवस्थापनमा ध्यान दिनुपर्ने पक्षहरू अवलम्बन गराउने। ● हरित विद्यालय निर्माणमा विद्यार्थी इको क्लवको भूमिका विषयक छलफल र अन्तरक्रिया गराउने। ● हरित घर तथा विद्यालय निर्माणका लागि आवश्यक आधारभूत पक्षहरू सहितको हरित विद्यालय निर्माण योजना तयार गर्ने र विद्यार्थीलाई हरित घर निर्माण योजना निर्माण गर्ने परियोजना कार्य गराउने। ● दिगो विकास र हरित विद्यालयको अवधारणा प्रवर्धन गर्ने सचेतनात्मक कार्यक्रम सन्चालन गर्ने। ● बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा र सूचकहरूबारे प्रश्नोत्तर, छलफल र अन्तरक्रिया गराउने।	● अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने। ● प्रयोगात्मक कार्यमा विद्यार्थीको सहभागीताको मूल्याङ्कन गर्ने। ● विद्यार्थीले तयार गरेका परियोजना कार्यको प्रस्तुति गराएर आवश्यक पृष्ठपोषण दिने र मूल्याङ्कन गर्ने।	१२

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
९. व्यावहारिक लेखन	• निमन्त्रणा पत्रहरू विवाह, पूजा, व्रतबन्ध, शुद्धशान्ति आदिको ढाँचा तयार गर्न र ध्यान दिनुपर्ने कुरा बताउन • कार्यक्रम सञ्चालन (उद्घोषण) गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुरा, नमुना ढाँचा निर्माण र कार्यक्रम सञ्चालन गर्न • विभिन्न सङ्घसंस्थामा बुझाउने निवेदनको ढाँचा तयार गर्न • बैंक खाता, बैंक चेक, ए.टि.एम. तथा भौचरको प्रयोग गर्न • व्यक्तिगत विवरण/बायोडाटा निर्माण गर्न	• निमन्त्रणा पत्रहरूः विवाह, पूजा, व्रतबन्ध, शुद्धशान्ति आदिको ढाँचा र ध्यान दिनुपर्ने कुरा • कार्यक्रम सञ्चालन (उद्घोषण) गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुरा, नमुना ढाँचा निर्माण र कार्यक्रम सञ्चालन • विभिन्न सङ्घसंस्थामा बुझाउने निवेदनको ढाँचा • बैंक खाता, बैंक चेक, ए.टि.एम. तथा भौचरको प्रयोग • व्यक्तिगत विवरण/बायोडाटा निर्माण	• निमन्त्रणा पत्रहरूः विवाह, पूजा, व्रतबन्ध, शुद्धशान्ति आदिका लागि लेखिने निवेदनको ढाँचा एवम् ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू लेखिएको चार्ट प्रदर्शन गरी छलफल गराउँने । • निमन्त्रणा पत्रहरूः विवाह, पूजा, व्रतबन्ध, शुद्धशान्ति आदिका लागि लेखिने निवेदनको ढाँचा एवम् ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू लेखिएको चार्ट प्रदर्शन गरी छलफल गराउँने । • कार्यक्रम सञ्चालन (उद्घोषण) गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुरा र नमुना ढाँचा निर्माण र कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू बारे छलफल गर्ने र कार्यक्रम सन्चालनको नमुना अभ्यास गराउने । • विभिन्न सङ्घसंस्थामा बुझाउने निवेदनको ढाँचा प्रदर्शन गरी विद्यार्थीलाई पनि त्यस्तै ढाँचा तयार गर्न लगाउने र यसमा उल्लेख गर्नुपर्ने कुराहरू बारे छलफल गर्ने । • बैंक खाता, बैंक चेक, ए.टि.एम. तथा भौचरको प्रयोग गर्ने प्रयोगात्मक अभ्यास गराउने । • व्यक्तिगत विवरण/बायोडाटाको नमूना प्रदर्शन गराई विद्यार्थीहरूलाई पनि त्यस्तै निर्माण गर्न लगाउने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • प्रयोगात्मक कार्यमा विद्यार्थीको सहभागीताको मूल्याङ्कन गर्ने । • विद्यार्थीले तयार गरेका परियोजना कार्यको प्रस्तुति गराएर आवश्यक पृष्ठपोषण दिने र मूल्याङ्कन गर्ने ।	१०
१०. स्थानीय सङ्घ संस्था	• गोदावरी नगरपालिकामा क्रियाशील सामाजिक, र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाको परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था बताउन • गोदावरी नगरपालिकामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाका, योगदान, सेवा क्षेत्र, सङ्घ संस्थाले गरेको सामाजिक परिवर्तनहरू बताउन • गोदावरी नगरपालिकामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाले सेवा प्रवाहमा खेलेको भूमिका बताउन	• गोदावरी नगरपालिकामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाको परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था • गोदावरी नगरपालिकामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाका, योगदान, सेवा क्षेत्र, सङ्घ संस्थाले गरेको सामाजिक परिवर्तनहरू • गोदावरी नगरपालिकामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाले सेवा प्रवाहमा खेलेको भूमिका	• आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाहरू युवा क्लब, आमा समूह, महिला समूहको परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था बारेमा छलफल गराउने र विद्यार्थीका समूह बनाएर प्रत्येक समूहलाई एउटा एउटा संस्थाको नाम, उद्धेश्य, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था समावेश गरी बुस्चर तयार गर्न लगाउने । • गोदावरी नगरपालिकामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाका, योगदान, सेवा क्षेत्र, सङ्घ संस्थाले गरेको सामाजिक परिवर्तनहरू कार्यहरू बारे स्रोत व्यक्तिलाई आमन्त्रण गरी विद्यार्थीहरूसँग छलफल र अन्तरक्रिया सञ्चालन गर्ने । • गोदावरी नगरपालिकामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाले सेवा प्रवाहमा खेलेको भूमिका सम्बन्धमा सो क्षेत्रमा काम गरेका संस्थाका प्रतिनिधिहरूलाई स्रोत व्यक्तिको रुपमा आमन्त्रण गरी विद्यार्थीहरूसँग छलफल र अन्तरक्रिया सञ्चालन गर्ने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • प्रयोगात्मक कार्यमा विद्यार्थीको सहभागीताको मूल्याङ्कन गर्ने । • विद्यार्थीले तयार गरेका परियोजना कार्यको प्रस्तुति गराएर आवश्यक पृष्ठपोषण दिने र मूल्याङ्कन गर्ने ।	१०

विषय क्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्य घण्टी
११. मानवीय मूल्य र शिक्षा	• सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता प्रदर्शन गर्न • विभिन्न धर्म र संस्कारमा गरिने अभिवादनको अभ्यास गर्न • स्थानीय व्यक्तित्वका असल व्यवहारको अभ्यास र अनुशरण गर्न • सामाजिक विकृति विरूद्धको आवाज उठाउन • भाइचारा र अपनत्वको भावना प्रदर्शन गर्न • नैतिक आचरणको बोध र अभ्यास गर्न	• सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता • विभिन्न धर्म र संस्कारमा अपनाईने अभिवादनका प्रकार • स्थानीय व्यक्तित्वका असल व्यवहारको अभ्यास र अनुशरण • सामाजिक विकृति विरूद्धको आवाज • भाइचारा र अपनत्वको भावना • नैतिक आचरण र अभ्यास	• सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुताका बारेमा विभिन्न दृष्टान्त तथा कथा कथनबाट धारणा स्पष्ट पार्ने । • विभिन्न धर्म र संस्कारमा अपनाईने अभिवादनका प्रकार र समय, आदर अनुसारको अभिवादन गर्न सिकाउने । • समाजमा विभिन्न क्षेत्रमा योगदान गरेका स्थानीय व्यक्तित्वका असल व्यवहारको अभ्यास र अनुशरण गर्न र तिनबाट प्रेरणा लिन सहजीकरण गर्ने । • भाइचारा र अपनत्वको भावनासम्बन्धमा छलफल, प्रश्नोत्तर र अन्तरक्रिया सञ्चालन गर्ने । • समाजमा विभिन्न क्षेत्रमा योगदान गरेका सामाजिक व्यक्तित्वको पहिचान गर्न र तिनबाट प्रेरणा लिन सहजीकरण गर्ने । • सामाजिक विकृति विरूद्धको आवाज उठाउन विद्यार्थीहरू विचमै सामूहिक छलफल र अन्तरक्रिया सञ्चालन गर्ने । • बुद्धका चार आर्य सत्यको छलफलबाट नैतिक आचरण र अभ्यास अवलम्बन गर्न प्रोत्साहित गर्ने ।	• अवलोकन, प्रश्नोत्तर, छलफल, छोटा प्रश्नहरू सोधेर मूल्याङ्कन गर्ने । • विद्यार्थीका बानी व्यवहार, आचरण र अनुशासनको मूल्याङ्कन गर्ने ।	९

सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया

स्थानीय पाठ्यक्रम तहगत पाठ्यक्रमकै एक अंश भएको हुनाले यसको शिक्षण सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया पनि सामान्यतया अन्य विषयकै जस्तै हो तर स्थानीय पाठ्यक्रमको शिक्षण सिकाइ प्रक्रियामा बालकेन्द्रित, सामग्रीकेन्द्रित र प्रयोगात्मक, परियोजनामा आधारित पद्धति अपनाउनुपर्छ । यो पाठ्यक्रम शिक्षण सिकाइका लागि अपनाउन सकिने सिकाइ सहजीकरणका विधि तथा क्रियाकलापहरू यस प्रकार रहेका छन् ः

छलफल

विभिन्न विषयमा छलफल गर्नका लागि के के बुँदामा छलफल गर्ने हो त्यसको पूर्व तयारी गरेर छलफल सञ्चालन गर्नुपर्छ । निरन्तर, सक्रिय र उच्च सहभागीताबाट नै छलफललाई प्रभावकारी बनाउन सकिन्छ । स्थानीय पेसाकर्मी तथा व्यक्तित्वहरूलाई पनि कक्षाकोठामा स्रोतव्यक्तिका रूपमा आमन्त्रण गरी छलफल र अन्तरक्रिया गर्न सकिन्छ । जोडी छलफल, समूह छलफल, सामग्री छलफल, खुला छलफल जस्ता विधिहरू आवश्यकताअनुसार अवलम्बन गर्न सकिन्छ।

प्रदर्शन

शिक्षक, विद्यार्थी र सरोकारवालाबाट विभिन्न सामग्री सङ्कलन गरेर विभिन्न कृषि मेला, उद्योग मेला, सांस्कृतिक पर्व आदिमा सहभागी भई गरिएको प्रदर्शनीहरू अवलोकन गराउने र त्यसबारेमा छलफल गर्ने जस्ता क्रियाकलाप सञ्चालन गर्न सकिन्छ । कक्षाकोठामा विषयवस्तुसँग सम्बन्धित सामग्री वा क्रियाकलापको प्रदर्शन गर्दै शिक्षण गर्न सकिन्छ । विषयवस्तुसँग सम्बद्ध चित्र, तस्विर, भिडियो क्लिप्स, वास्तविक वस्तु, चार्ट आदि प्रदर्शन गर्दै छलफल गराउन सकिन्छ।

अवलोकन भ्रमण

विद्यार्थीहरूलाई विभिन्न स्थानहरू जस्तै व्यावसायिक कार्यहरू, व्यापारिक क्षेत्र, कृषि व्यवसाय, धार्मिक, सांस्कृतिक, पर्यटकीय स्थलहरूको भ्रमण गराउन सकिन्छ। यस क्रियाकलापले बालबालिकामा स्थानीय विषयवस्तुको प्रत्यक्षीकरणमा मद्दत पुग्दछ ।

परियोजना कार्य

शिक्षण सिकाइको महत्त्वपूर्ण अङ्गका रूपमा परियोजना कार्य गराउने गरिन्छ । यस्तो कार्य एउटा निश्चित खाका तयार पारेर सम्पन्न गर्नुपर्दछ । त्यस्तो खाका बनाउँदा के गर्ने, किन गर्ने, कसरी गर्ने, कसले गर्ने, खर्च कति लाग्ने जस्ता कुरा पहिले नै सोच्नुपर्छ। गरेर सिक्ने कार्यलाई यो विधिले जोड दिएको हुन्छ। छोटा परियोजना कार्यहरू पनि गराउन सकिन्छ।

प्रयोगात्मक कार्य

पाठ्यक्रमले बढी भन्दा बढी व्यावहरिक ज्ञान र व्यावसायिक सिपको विकास गराउन खोजेको हुँदा विद्यार्थीलाई प्रयोगात्मक कार्यमा संलग्न गराउनुपर्दछ। कृषिका लागि विद्यालयमा नै करेसाबारी तयार गर्ने, परम्परागत खाना तयार गर्ने, स्थानीय प्रविधिको प्रयोग गर्ने जस्ता विषयवस्तुहरू प्रयोगात्मक कार्य गर्न सकिन्छ । विपद् व्यवस्थापनका कार्यको पनि प्रयोगात्मक र भूमिका अभिनय विधिका माध्यमबाट शिक्षण गर्नुपर्दछ।

प्रस्तुत सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलापका साथसाथै सिकाइ सहजीकरणमा निम्न लिखित कुराहरूमा जोड दिनुपर्दछ

१. सिकाइ सहजीकरण विधि न्यूनतम् सैद्धान्तिक र अधिकतम् व्यवहारिक तथा प्रयोगात्मक हुने छ । शिक्षण सिकाइमा प्रभावकारिताका लागि गीत, कविता, कथा जस्ता विधाहरू प्रयोग गर्नुपर्ने छ ।

२. शिक्षकले सहजकर्ता, उत्प्रेरक, प्रवर्तक र खोजकर्ताका रूपमा बालबालिका समक्ष प्रस्तुत हुनुपर्ने छ।

३. यस विषयको शिक्षण सिकाइ प्रक्रियामा विद्यालय र समुदायबिच सहकार्य गर्नुपर्ने छ। स्थानीय समुदायमा भइरहेका आर्थिक तथा सामाजिक अभ्यासहरूलाई सिकाइको प्रमुख स्रोत बनाउनुपर्ने छ। जस्तैः बालबालिकालाई तरकारी खेतीका बारेमा शिक्षकले मात्र नभई स्थानीय कृषकले सिकाउने वातावरण तयार गर्नुपर्ने छ।

४. व्यक्तिगतभन्दा सामूहिक सिकाइ र सामूहिक मूल्याङ्कनलाई कार्यान्वयन गर्नुपर्ने छ।

५. बालबालिकाहरूको शिक्षण सिकाइ अनुभवकेन्द्रित र दैनिक जीवनसँग विषयवस्तुको तालमेल गराउनुपर्छ।

सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियामा शिक्षकको भूमिका

सिकाइ कक्षाकोठामा मात्र सीमित हुँदैन। बालबालिकाले परिवार, समुदाय, साथी, वातावरण तथा विभिन्न मिडियाबाट आकस्मिक, अनौपचारिक तथा औपचारिक तवरबाट सिकिरहेका हुन्छन्। यस पाठ्यक्रमले विद्यार्थीहरूको अनौपचारिक अनुभवहरूलाई औपचारिक सिकाइ कार्यक्रममा जोड्ने प्रयास गर्दछ। यस पाठ्यक्रमले विद्यार्थीहरूलाई जीवनोपयोगी सिप विकासका साथसाथै अर्थपूर्ण, प्रभावकारी र दिगो सिकाइमा मद्दत गर्दछ। यस पाठ्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न शिक्षकको मात्र पूर्ण अभिभारा नभई बालबालिकाहरूले सिक्ने स्थलहरू जस्तैः परिवार, साथी, सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरू, स्वावलम्बी समूहहरू तथा व्यक्तिहरू आदिको भूमिका महत्त्वपूर्ण रहन्छ। यसका लागि शिक्षकले आफूलाई विषयवस्तुको ज्ञाता भन्दा सिकाइको सहजकर्ता, सामग्रीको स्रोत, कक्षाकोठाको व्यवस्थापक जस्ता भूमिकामा उभ्याउनुपर्दछ। विद्यालयले समूदायको विज्ञतालाई विद्यार्थीको सिकाइका निम्ति उचित रूपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। यस स्थानीय पाठ्यक्रमको कार्यान्वयन पक्षलाई प्रभावकारी र बलियो बनाउन शिक्षकको भूमिका निम्नानुसार हुनु आवश्यक हुन्छ :

१. सिकाइ व्यवस्थापकको रूपमा शिक्षक

शिक्षकले विद्यार्थीको सिकाइमा कक्षाकोठालाई मात्र प्रयोग नगरेर तथ्य विषयवस्तु विद्यार्थीमा प्रसारण गर्न परिवार र समुदायमा जोडेर सिकाइलाई व्यवस्थित बनाउन सकिन्छ। यसका लागि उचित सामग्रीको व्यवस्था, अभिभावक र समुदायका जानकार व्यक्तिलाई आमन्त्रण, सामुदायिक स्रोतको पहिचान जस्ता कार्य गर्नुपर्दछ।

२. सामग्रीको स्रोतका रूपमा शिक्षक

सामग्रीले सिकाइलाई दिगो र प्रभावकारी बनाउने कुरा सर्वविदितै छ। त्यसैले कक्षाकोठामा सिकाइ सामग्रीलाई जानकारी, तथ्य, प्रक्रिया र प्रत्यक्ष प्रयोगका साथ सिकाउनुपर्दछ। यस पाठ्यक्रममा राखिएका जानकारीमूलक तथ्यहरूको चित्र/फोटो व्यवस्थापन गर्ने, विषयवस्तुका भिडियो क्लिपहरू तयार गर्ने आदि कुरामा शिक्षकले तयारी गर्नुपर्छ।

३. कक्षाकोठा व्यवस्थापकको रूपमा शिक्षक

सिकाइका क्रममा शिक्षकले मात्र सामग्री तथा विधिको छनोट गर्नुपर्छ भन्ने छैन। विद्यार्थीहरूसँग पहिले नै उक्त सिकाइसँग काम लाग्ने अनुभव हुन सक्छन्। ती अनुभवहरूलाई कक्षाकोठामा आदानप्रदान गर्ने अवसर दिनुपर्दछ। विद्यार्थीहरूका विविध अनुभवहरूलाई प्राथमिकता दिनुपर्दछ जसले सिकाइ व्यवस्थापन सहज र सरल बन्छ। विद्यार्थी र अभिभावकलाई पनि सामग्री निर्माणमा सहभागी गराउनुपर्दछ।

४. विज्ञता व्यवस्थापकका रूपमा शिक्षक

विद्यालयले विषयवस्तुसँग सम्बन्धित विज्ञहरूको व्यवस्थापन गर्न सक्नुपर्दछ । विद्यालयसँग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने निकायहरू जस्तैः विद्यालय व्यवस्थापन, प्रशासन, सरकारी निकायहरू, सामाजिक संस्थाहरू, समुदायका व्यक्तिहरू, अभिभावकहरू जो पाठ्यक्रमको विषयवस्तुसँग परिचित र विज्ञता हासिल गरेका हुन सक्छन् । उनीहरूको सिकाइमा सक्रिय सहयोगले यस पाठ्यक्रममा परिकल्पना गरेबमोजिम विद्यार्थीहरूको सिकाइ प्रभावकारी हुन सक्दछ। त्यसैले समय समयमा समुदायका व्यक्तिहरूलाई स्रोत व्यक्तिका रूपमा आमन्त्रण गरी सहकार्यको वातावरण तयार गर्नुपर्छ ।

विद्यार्थी मूल्याङ्कन

वर्तमान पाठ्यक्रमले आधारभूत तहसम्म विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा निर्माणात्मक र सिकाइको लागि मूल्याङ्कनलाई विशेष जोड दिएको छ । हाम्रो गोदावरी विषयमा विद्यार्थी मूल्याङ्कनका विधिहरू देहायअनुसार हुने छन् ः

१. कक्षा ६, ७ र ८ मा ५० प्रतिशत आवधिक र ५० प्रतिशत निरन्तर तथा निर्माणात्मक मूल्याङ्कनमा आधारित आन्तरिक मूल्याङ्कन पद्दतिबाट बालबालिकाहरूको सिकाइ उपलब्धि मापन गरिने छ ।

२. निरन्तर आन्तरिक मूल्याङ्कन पद्दतिमा विद्यार्थीको नियमित उपस्थिति, कक्षा कार्यमा सहभागीता, अध्ययन भ्रमण, परीयोजना र प्रयोगात्मक कार्यहरू, अनुभव प्रस्तुति, मौखिक र लिखित कार्यहरू, अभिभावकको प्रतिक्रिया तथा सिकाइ व्यवहारमा सुधार भएको अवस्थाको आधारमा मूल्याङ्कन गरिने छ ।

३. मूल्याङ्कनलाई सिकाइ क्रियाकलापको अभिन्न अङ्गका रूपमा कक्षा क्रियाकलापसँगै एकीकृत गरी सिकाइ सुधारमा निरन्तर प्रयोग गर्नुपर्छ ।

४. दैनिक कक्षा क्रियाकलापसँगै विद्यार्थीको सिकाइको लेखाजोखा गरी सिकाइमा पछि परेका विद्यार्थीलाई सुधारात्मक सिकाइ प्रक्रियाद्वारा निर्धारित सक्षमता हासिल गराउनुपर्छ ।

५. मूल्याङ्कनका क्रममा आवश्यक व्यवहारकुशल सिप प्राप्तिमा विद्यार्थीले हासिल गरेका सक्षमताको पनि लेखाजोखा गरी आवश्यकतानुसार सिकाइ क्रियाकलापमा सुधार गर्नुपर्छ ।

६. मूल्याङ्कन पश्चात् कुनै विद्यार्थीले अपेक्षित नतिजा हासिल गर्न नसकेमा सुधारात्मक शिक्षण सिकाइको प्रक्रियाअनुरूप विद्यार्थीको सिकाइ सुधार गरी अपेक्षित सिकाइ सुनिश्चित गर्नुपर्छ । पटक पटकको सुधारात्मक शिक्षण सिकाइ प्रक्रियाबाट पनि न्यूनतम् सिकाइ उपलब्धि हासिल गर्न नसक्ने विद्यार्थीका उपचारात्मक शिक्षणको प्रबन्ध गर्नुपर्छ ।

७. बालबालिकाका विविध क्षमताअनुसार उपयुक्त मूल्याङ्कनका साधनहरू प्रयोग गर्न सकिने छ ।

८. विद्यार्थीहरूको मूल्याङ्कनको व्यक्तिगत प्रगति विवरणको कार्यसञ्चयिका (Portfolio) अद्यावधिक गरी राख्नु पर्ने छ ।

(अ) **आन्तरिक मूल्याङ्‌कन :**

निर्माणात्मक मूल्याङ्कनको अङ्कको निश्चित भार आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा समावेश गरिने छ। यसका लागि निर्माणात्मक मूल्याङ्कनलाई अभिलेखीकरण गरी प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका (Portfolio) व्यवस्थित गरी राख्नुपर्छ। यस्तो अभिलेखका आधारमा निम्नलिखित पक्षमा तोकिएअनुसारको भारको अङ्क आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा समावेश गरिने छ :

क्र.सं.	मूल्याङ्‌कनका पक्षहरू	अङ्‌कभार	कैफियत
१	सहभागीता	४	सहभागीताअन्तर्गत हाजिरी, कक्षाकार्य, परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक कार्य, समूह कार्यमा जनाएको सहभागीता र देखाएको सक्रियतालगायतका अन्य पक्ष रहने छन्।
२	प्रयोगात्मक/ परियोजना कार्य	३६	कक्षागत रुपमा परियोजना कार्य र प्रयोगात्मक कार्य सन्चालनका लागि योजना निर्माण, सञ्चालन, अभिलेखीकरण, प्रस्तुतीकरण र अन्तर्वार्तालगायतका पक्षहरू समावेश गरी मूल्याङ्कन गर्नुपर्नेछ।
३	त्रैमासिक परीक्षा	१०	पहिलो त्रैमासिक परीक्षाको लागि ५ अङ्क र दोस्रो त्रैमासिक परीक्षाको लागि ५ अङ्क हुनेछ। यसका लागि प्रत्येक परीक्षामा ५० अङ्कको विशिष्टिकरण तालिकाअनुसारको परीक्षा लिई प्राप्ताङ्कलाई ५ मा परिणत गर्न सकिनेछ।
जम्मा		५०	

कक्षा ६

सम्भावित परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य :

१. गोदावरी नगरपालिकाको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि, घोषणा मिति सहित विविध घटनाक्रमहरू समाबेश गरेर समयरेखा तयार गरी कक्षामा टाँस गर्नुहोस् ।

२. ललितपुर जिल्लाका ६ वटा स्थानीय तह र गोदावरीसँगको विशेषतागत तुलना गरीएको चार्ट तयार गरेर कक्षामा टाँस गर्नुहोस् ।

३. गोदावरी नगरपालिकाको कूल जनसङ्ख्या, लिङ्ग र जातिगत जनसङ्ख्या, वडागत जनसङ्ख्या, लैङ्गिक जनसङ्ख्या आदिको तुलनात्मक चार्ट प्रस्तुत गरी तथ्याङ्कीय चित्रहरू निर्माण गनुहोस् ।

४. गोदावरी नगरपालिकाको प्रशासनिक संरचना चित्र निर्माण गरेर कक्षामा टाँस गर्नुहोस् ।

५. गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका ढुङ्गा, बालुवा जस्ता नदीजन्य पदार्थको स्रोतहरूको पहिचान, परिचय र उपयोगीताबारे छाटो प्रतिवेदन तयार गर्न लगाई कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

६. गोदावरी नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराको पहिचान, परिचय र महत्त्वबारे छाटो प्रतिवेदन तयार गर्न लगाई कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

७. स्थानीय स्तरमा प्राप्त हुने जडीबुटीको आफ्नो अभिभावकसँग सोधेर तिनका नमुनाहरू सङ्कलन गर्नुहोस् र तिनको नाम, प्रयोग हुने भाग र उपयोगीता लेखेर चार्ट तयार गर्नुहोस् ।

८. गोदावरी नगरपालिकामा रहेका धार्मिक पर्यटनका लागि स्थापित नवनिर्मित धार्मिक तथा ऐतिहासिक सम्पदाहरूले स्थानीय स्तरमा पर्यटन प्रवर्धन गर्न गरेको सहयोग र उक्त क्षेत्रमा पर्यटन प्रवर्धन गर्नका लागि अवलम्बन गर्न सकिने उपायहरू बारे स्थानीय समुदायका मानिसहरूसँग भेटघाट छलफल र अर्न्तक्रिया गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

९. आफूले मनाउने मूख्य चाडपर्वको बारेमा आफ्नो अभिभावकसँग सोधेर तलका बुँदाको आधारमा प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् । (चाडपर्वको नाम, चाडपर्व परेको महिना र गते, उक्त चाडपर्वमा गरिने क्रियाकलाप, चाडपर्वमा खाइने प्रमुख खानेकुरा र त्यसको महत्त्व, चाडपर्वमा लगाइने प्रमुख पहिरन, उक्त चाडपर्वमा प्रयोग गरिने सामग्रीहरू, बजाइने बाजा आदि)

१०. आफ्नो समुदायमा प्रचलित परम्परागत बाजाका चित्र सहित ती बाजा निर्माण गर्न आवश्यक सामग्रीहरूको सूची तयार गर्नुहोस् ।

११. गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराहरू, तिनमा पाइने पोषक तत्व र स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व सम्बन्धी स्थानीय समुदायका मानिसहरूसँग भेटघाट छलफल र अर्न्तक्रिया गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

१२. गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने पहिरनहरूका चित्रहरू सङ्कलन गरी चार्ट पेपरमा टाँसेर कक्षामा प्रदर्शन गर्नुहोस् ।

१३. स्थानीय स्तरमा उपलब्ध हुने सामग्रीहरूको प्रयोग गरी परम्परागत हस्तकलाको कुनै एक सामग्रीको स्थानीय उत्पादन गर्नुहोस् र विद्यालयमा हुने शैक्षिक सामग्री प्रदर्शनी कार्यक्रममा प्रदर्शनीका लागि राख्नुहोस् ।

१४. खानेकुराका विभिन्न नमुनाहरू सङ्कलन गरेर तिनीहरूबाट प्राप्त हुने पोषक तत्वको आधारमा सन्तुलित आहारको वर्गीकरण (शक्ति दिने, सुरक्षा गर्ने र वृद्धि गर्ने खाना) गरी नमूना सामग्री तयार पार्नुहोस् ।

१५. घर वा विद्यालयमा करेसावारीको निर्माण गरी स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरूको खेती गर्नुहोस् र त्यसको भिडियो तयार पार्नुहोस् ।

१६. जन्मदर्ता, स्थानान्तरण प्रमाणपत्र, ग्रेडसिट, विदा, छात्रवृत्ति, शैक्षिक भ्रमण आदिका लागि लेखिने निवेदनको ढाँचा तयार पार्नुहोस् ।

१७. विद्यालयमा क्रियाशील सङ्घ संस्था (सदन, बाल क्लब, स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र अन्य सहयोगी गैरसरकारी संस्थाहरू) को परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, उद्धेश्य, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्थाका बारेमा छलफल गराउने र विद्यार्थीका समूह बनाएर प्रत्येक समूहलाई एउटा एउटा संस्थाको नाम, उद्धेश्य, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था समावेश गरी बुस्चर तयार पार्नुहोस् ।

कक्षा ७

सम्भावित परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य :

१. नगरपालिकाको नक्सा ट्रेस गर्न र नक्सामा नगरपालिकाका सम्पूर्ण वडासमेत स्पष्ट देखिने गरी सङ्केतन गर्नुहोस् ।

२. गोदावरी नगरपालिकाको नगरको कूल जनसङ्ख्या सहित लैङ्गिक, भाषिक, जातिगत, धार्मिक जनसङ्ख्या आदिको तुलनात्मक चार्ट प्रस्तुत गरी तथ्याङ्कीय चित्रहरू निर्माण गर्नुहोस् ।

३. गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रभित्र पाइने औषधिजन्य वनस्पतिहरूको पहिचान, परिचय र उपयोगीताबारे चार्ट तयार गर्नुहोस् ।

४. जडीबुटी खेतीको परिचय र महत्त्व सम्बन्धमा छोटो निबन्ध तयार गर्नुहोस् ।

५. गोदावरी नगरपालिकामा रहेका ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक तथा ऐतिहासिक सम्पदाहरूले स्थानीय स्तरमा पर्यटन प्रवर्धन गर्न गरेको सहयोग र उक्त क्षेत्रमा पर्यटन प्रवर्धन गर्नका लागि अवलम्बन गर्न सकिने उपायहरू बारे स्थानीय समुदायका मानिसहरूसँग भेटघाट छलफल र अन्र्तक्रिया गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

६. आफूले मनाउने मूख्य चाडपर्वको बारेमा आफ्नो अभिभावकसँग सोधेर तलका बुँदाको आधारमा प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् । (चाडपर्वको नाम, चाडपर्व परेको महिना र गते, उक्त चाडपर्वमा गरिने क्रियाकलाप, चाडपर्वमा खाइने प्रमुख खानेकुरा र त्यसको महत्त्व, चाडपर्वमा लगाइने प्रमुख पहिरन, उक्त चाडपर्वमा प्रयोग गरिने सामग्रीहरू, बजाइने बाजा आदि)

७. आफ्नो समुदायमा प्रचलित परम्परागत बाजाका निर्माण गर्न आवश्यक सामग्रीहरू सङ्कलन गरी स्थानीय विज्ञको सहयोगमा उक्त बाजा निर्माण गर्नुहोस् र विद्यालयमा हुने शैक्षिक सामग्री प्रदर्शनी कार्यक्रममा प्रदर्शनीका लागि राख्नुहोस् ।

८. गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराहरू, तिनमा पाइने पोषक तत्व र स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व सम्बन्धी स्थानीय समुदायका मानिसहरूसँग भेटघाट छलफल र अन्र्तक्रिया गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

९. गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने पहिरनहरूका चित्रहरू सङ्कलन गरी चार्ट पेपरमा टाँसेर कक्षामा प्रदर्शन गर्नुहोस् ।

१०. स्थानीय स्तरमा उपलब्ध हुने सामग्रीहरूको प्रयोग गरी परम्परागत हस्तकलाको कुनै एक सामग्रीको स्थानीय उत्पादन गर्नुहोस् र विद्यालयमा हुने शैक्षिक सामग्री प्रदर्शनी कार्यक्रममा प्रदर्शनीका लागि राख्नुहोस् ।

११. गोदावरीको स्थानीय सास्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा समुदाय र समुदायमा आधारित सङ्घ सङ्गठनको भूमिका विषयक निबन्ध लेखन गर्नुहोस् ।

१२. गोदावरी नगरपालिकामा पर्यटन व्यवसायको सम्भावना र प्रवर्धनका उपायहरू बारे सार्वजनिक बहस कार्यक्रम आयोजना गरी स्रोत व्यक्तिका विचारहरू टिपोट गरी प्रतिवेदनको ढाँचा तयार गर्नुहोस् ।

१३. खानेकुराका विभिन्न नमुनाहरू सङ्कलन गरेर तिनीहरूबाट प्राप्त हुने पोषक तत्वको आधारमा सन्तुलित आहारको वर्गीकरण (शक्ति दिने, सुरक्षा गर्ने र वृद्धि गर्ने खाना) गरी नमूना सामग्री तयार पार्नुहोस् ।

१४. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने स्थानीय सरोकारवारहरूको पहिचान तथा सम्पर्क नं सहित सूची तयार गर्नुहोस् ।

१५. घर र विद्यालयमा करेसाबारी र पुष्प बगैँचाको निर्माण, उत्पादन, बजारीकरण र आर्थिक फाइदा लिन स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरू र स्थानीय फूलहरूको खेती, नर्सरी खेती गर्नुहोस् ।

१६. धारा, टेलिफोन, इन्टरनेट, विद्युत जडान आदिका लागि लेखिने निवेदनको ढाँचा तयार पार्नुहोस् ।

१७. आफ्नो वडामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाहरू युवा क्लब, आमा समूह, महिला समूहको परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था बारेमा छलफल गराउने र विद्यार्थीका समूह बनाएर प्रत्येक समूहलाई एउटा एउटा संस्थाको नाम, उद्धेश्य, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था समावेश गरी बुस्चर तयार पार्नुहोस् ।

कक्षा ८

सम्भावित परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य :

१. नगरपालिकाको नक्सा ट्रेस गर्न र नक्सामा नगरपालिकाका सम्पूर्ण वडासमेत स्पष्ट देखिने गरी नक्सामा मूख्य मूख्य धार्मिक, साँस्कृतिक पर्यटकीय तथा व्यापारिक स्थलहरू सङ्केतन गर्नुहोस् ।

२. गोदावरी नगरपालिकाको कूल जनसङ्ख्या नगरपालिकाको जनसाङ्ख्यिक अवस्था र साक्षरता (महिला, पुरूष, बालबालिका, युवा, जेष्ठ नागरिक) आदिको तुलनात्मक चार्ट प्रस्तुत गरी तथ्याङ्कीय चित्रहरू निर्माण गर्नुहोस् ।

३. गोदावरी वनस्पति उद्यानको भ्रमण गराएर बोटानिकल गार्डेन मार्फत् रैथाने वनस्पतिको प्रचार प्रसार र पर्यटन प्रवर्द्धनमा यसको भूमिकाबारेमा प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

४. जडीबुटी खेतीको परिचय र महत्त्व सम्बन्धमा छोटो निबन्ध तयार गर्नुहोस् ।

५. गोदावरी नगरपालिकामा रहेका ऐतिहासिक र पुरातात्विक धार्मिक तथा ऐतिहासिक सम्पदाहरूले स्थानीय स्तरमा पर्यटन प्रवर्धन गर्न गरेको सहयोग र उक्त क्षेत्रमा पर्यटन प्रवर्धन गर्नका लागि अवलम्बन गर्न सकिने उपायहरू बारे स्थानीय समुदायका मानिसहरूसँग भेटघाट छलफल र अर्न्तक्रिया गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

६. आफूले मनाउने मूख्य चाडपर्वको बारेमा आफ्नो अभिभावकसँग सोधेर तलका बुँदाको आधारमा प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् । (चाडपर्वको नाम, चाडपर्व परेको महिना र गते, उक्त चाडपर्वमा गरिने क्रियाकलाप, चाडपर्वमा खाइने प्रमुख खानेकुरा र त्यसको महत्त्व, चाडपर्वमा लगाइने प्रमुख पहिरन, उक्त चाडपर्वमा प्रयोग गरिने सामग्रीहरू, बजाइने बाजा आदि)

७. आफ्नो समुदायमा प्रचलित परम्परागत बाजाका निर्माण गर्न आवश्यक सामग्रीहरू सङ्कलन गरी स्थानीय विज्ञको सहयोगमा उक्त बाजा निर्माण गर्नुहोस् र विद्यालयमा हुने शैक्षिक सामग्री प्रदर्शनी कार्यक्रममा प्रदर्शनीका लागि राख्नुहोस् ।

८. गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा खाने परम्परागत खानेकुराहरू, तिनमा पाइने पोषक तत्व र स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले महत्त्व सम्बन्धी थानीय समुदायका मानिसहरूसँग भेटघाट छलफल र अर्न्तक्रिया गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

९. गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायमा प्रचलित चाडपर्वमा लगाइने पहिरनहरूका चित्रहरू सङ्कलन गरी चार्ट पेपरमा टाँसेर कक्षामा प्रदर्शन गर्नुहोस् ।

१०. स्थानीय स्तरमा उपलब्ध हुने सामग्रीहरूको प्रयोग गरी परम्परागत हस्तकलाको कुनै एक सामग्रीको स्थानीय उत्पादन गर्नुहोस् र विद्यालयमा हुने शैक्षिक सामग्री प्रदर्शनी कार्यक्रममा प्रदर्शनीका लागि राख्नुहोस् ।

११. गोदावरीको स्थानीय सास्कृतिक सम्पदा संरक्षणमा स्थानीय सरकारका भूमिका विषयक निबन्ध लेखन गर्नुहोस् ।

१२. गोदावरी नगरपालिका भित्रका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको परिचय लेखिएको ब्रुस्चर तयार गर्नुहोस् ।

१३. गोदावरी नगरपालिका क्षेत्र भित्र संचालित उद्योग, वाणिज्य र व्यवसायहरू पहिचान गर्ने र तिनको सम्भावना र चुनौतीहरू विषयमा स्थलगत अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

१४. स्वस्थ्य रहनका लागि शारीरिक, मानसिक र सामाजिक पक्षहरूको महत्त्व बारेमा बक्तृता तयार पार्नुहोस् ।

१५. हरित घर तथा विद्यालय निर्माणका लागि आवश्यक आधारभूत पक्षहरू सहितको हरित विद्यालय निर्माण योजना तयार गर्ने र विद्यार्थीलाई हरित घर निर्माण योजना निर्माण गर्नुहोस् ।

१६. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने स्थानीय सरोकारवारहरूको पहिचान तथा सम्पर्क नं सहित सूची तयार गर्नुहोस् ।

१७. करेसाबारीमा प्राङ्गारिक मल प्रयोग गरी स्वस्थ अर्गानिक खाद्यपदार्थ उत्पादनको अबधारणा बारे छलफल गराउने र विद्यार्थीहरूलाई पनि आफ्नो घरको करेसाबारीमा अर्गानिक खाद्यपदार्थ उत्पादन गर्नुहोस् ।

१८. विवाह, पूजा, व्रतबन्ध, शुद्धशान्ति आदिका लागि लेखिने निमन्त्रणा पत्रको ढाँचा तयार पार्नुहोस् ।

१९. गोदावरी नगरपालिकामा क्रियाशील सामाजिक र सास्कृतिक सङ्घ संस्थाहरू युवा क्लब, आमा समूह, महिला समूहको परिचयः सङ्घ संस्थाको नाम, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था बारेमा छलफल गराउने र विद्यार्थीका समूह बनाएर प्रत्येक समूहलाई एउटा एउटा संस्थाको नाम, उद्धेश्य, कार्य क्षेत्र, क्षेत्रगत योगदान, सुधारका पक्ष, अवस्था समावेश गरी बुस्चर तयार पार्नुहोस् ।

(आ) **अन्तिम परीक्षा :**

निर्णयात्मक मूल्याङ्कनमा अन्तिम परीक्षाको भार ५० प्रतिशत हुनेछ। प्रत्येक परीक्षामा प्रश्न सोध्दा शैक्षिक सत्रको सुरुदेखि पढाइ भएका सबै पाठहरूबाट समेटिएको हुनुपर्ने छ। यस विषयको परीक्षामा विशेष गरेर ज्ञान र बोध, प्रयोग र उच्च दक्षतामा आधारित हुनेछन्। पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेका उद्देश्यअनुरूप विद्यार्थीहरूले ज्ञान, सिप, अभिवृत्ति प्राप्त गरे नगरेको मूल्याङ्कन गरी त्यसको आधारमा प्रमाणीकरण गरिन्छ। अन्तिम परीक्षाको प्रश्नपत्र निम्न लिखित विशिष्टीकरण तालिकाअनुसार निर्माण गरी उपलब्धि परीक्षा लिनुपर्ने छ। यहाँ कक्षा ८ को विशिष्टीकरण तालिका बनाइएको छ। यसलाई आधार लिई स्थानीय विषय अध्यापन गर्ने शिक्षकले कक्षा ६ र कक्षा ७ को पनि यसै प्रकारको विशिष्टीकरण तालिका बनाई प्रयोग गर्न सक्नेछन्।

विशिष्टिकरण तालिका

कक्षा : ८ — विषय : हाम्रो गोदावरी

पूर्णाङ्क : ५० — समय : २ घण्टा

एकाइ	क्षेत्र	पाठ्य घण्टा	अङ्क भार	ज्ञान/ बोध			प्रयोग			उच्च दक्षता			जम्मा प्रश्न सङ्ख्या			जम्मा अङ्कभार			जम्मा अङ्क
				अति छोटो	छोटो	लामो	अति छोटो	छोटो	लामो	अति छोटो	छोटो	लामो	अति छोटो	छोटो	लामो	अति छोटो	छोटो	लामो	
१	गोदावरी नगरपालिकाको परिचय	१०	४	१	१		१						२	१		२	२		४
२	गोदावरीको प्राकृतिक सम्पदा	१०	५	१				१			१		१	२		१	४		५
३	गोदावरीको धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदा	१५	६		१							१		१	१		२	४	६
४	गोदावरीको सांस्कृतिक सम्पदा	१५	६		१				१					१	१		२	४	६
५	गोदावरीको भाषा, साहित्य र कला	१२	५	१				१			१		१	२		१	४		५
६	हाम्रा व्यवसायहरू	१५	५				१					१	१		१	१		४	५
७	स्वस्थ जीवन शैली	१०	४		१		१			१			२	१		२	२		४
८	विपद् व्यवस्थापन र सुरक्षित हरित विद्यालय	१२	४			१									१			४	४
९	व्यावहारिक लेखन	१०	५			१	१						१		१	१		४	५
१०	स्थानीय सङ्घ संस्था	१०	३	१				१					१	१		१	२		३
११	मानवीय मूल्य र शिक्षा	९	३				१				१		१	१		१	२		३
जम्मा		१२८	५०	४	४	२	५	३	१	१	३	२	१०	१०	५	१०	२०	२०	५०

प्रश्न सङ्ख्या, अङ्कभार र समय तालिका

क्र.सं.	प्रश्नको प्रकार	प्रश्न सङ्ख्या	प्रश्नको अङ्कभार	जम्मा अङ्कभार	समय
१	अति छोटा प्रश्नहरू	१०	१	१०	२ घण्टा
२	छोटा प्रश्नहरू	१०	२	२०	
३	लामो प्रश्नहरू	५	४	२०	
जम्मा		२५		५०	

- सामान्यतया ज्ञान र बोध तहका प्रश्नहरू ४० प्रतिशत, प्रयोग तहका प्रश्नहरू ३० प्रतिशत र उच्च दक्षताको प्रश्नहरू ३० प्रतिशत हुनेछन्। तर संज्ञानात्मक क्षेत्रका तहहरू भित्र समेत +२ हुनेगरी प्रश्न निर्माण गर्न सकिनेछ।
- उच्च दक्षताको प्रश्नहरू निर्माण गर्दा विश्लेषण, मूल्याङ्कन र सिजर्ना गर्ने प्रश्नहरू निर्माण गर्नु पर्नेछ।

वार्षिक पाठ्यघण्टा

आधारभूत तह कक्षा ६, ७ र ८ को एकाइगत वार्षिक पाठ्य घण्टा यस प्रकार रहेको छ :

क्र.सं.	विषय क्षेत्र	पाठ्यघण्टा
१	गोदावरी नगरपालिकाको परिचय	१०
२	गोदावरीको प्राकृतिक सम्पदा	१०
३	गोदावरीको धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदा	१५
४	गोदावरीको सांस्कृतिक सम्पदा	१५
५	गोदावरीको भाषा, साहित्य र कला	१२
६	हाम्रा व्यवसायहरू	१५
७	स्वस्थ जीवन शैली	१०
८	विपद् व्यवस्थापन र सुरक्षित हरित विद्यालय	१२
९	व्यावहारिक लेखन	१०
१०	स्थानीय सङ्घ सस्था	१०
११	मानवीय मूल्य र शिक्षा	९
	जम्मा	१२८

पाठ्यभार र अङ्कभार

आधारभूत तह कक्षा ६, ७ र ८ को एकाइगत पाठ्यभार र अङ्कभार यस प्रकार रहेको छ :

क्र.सं.	विषय क्षेत्र	अङ्कभार			पाठ्यभार		
		सैद्धान्तिक	व्यावहारिक	जम्मा	सैद्धान्तिक	व्यावहारिक	जम्मा
१	गोदावरी नगरपालिकाको परिचय	४	४	८	७	३	१०
२	गोदावरीको प्राकृतिक सम्पदा	५	५	१०	६	४	१०
३	गोदावरीको धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदा	६	६	१२	८	७	१५
४	गोदावरीको सांस्कृतिक सम्पदा	६	६	१२	८	७	१५
५	गोदावरीको भाषा, साहित्य र कला	५	५	१०	७	५	१२
६	हाम्रा व्यवसायहरू	५	५	१०	८	७	१५
७	स्वस्थ जीवन शैली	४	४	८	५	५	१०
८	विपद् व्यवस्थापन र सुरक्षित हरित विद्यालय	४	४	८	७	५	१२
९	व्यावहारिक लेखन	५	५	१०	५	५	१०
१०	स्थानीय सङ्घ सस्था	३	३	६	६	४	१०
११	मानवीय मूल्य र शिक्षा	३	३	६	५	४	९
	जम्मा	५०	५०	१००	७२	५६	१२८

अनुसूची १
गोदावरी नगरपालिकाको परिचय

(क) गोदावरी नगरपालिकाको परिचय

क्र. सं.	विषयवस्तु	विवरण
१.	नगरपालिकाको नाम	गोदावरी नगरपालिका
२.	जिल्ला	ललितपुर
३.	प्रदेश	बागमती
४.	नगरपालिकाको स्थापना	२०७३ फागुन २७ गते
५.	नगरपालिका कार्यालय रहेको स्थान	बज्रबाराही, चापागाउँ
६.	भौगोलिक अवस्थिति	८५° १५′ ८″ पूर्वी देशान्तरदेखि ८५° २४′ ५७″ पूर्वी देशान्तरसम्म २७° ३१′ ४०″ उत्तरी अक्षांशदेखि २७° ३८′ ५७″ उत्तरी अक्षांशसम्म
७.	फैलावट र क्षेत्रफल	उत्तर -दक्षिण ८.२ कि.मी. पूर्व - पश्चिम १३.३ कि.मी. फैलिएको क्षेत्रफल ९६.११ वर्ग कि.मी. समुद्र सतहबाट करिब ४५७ मि .देखि २८३१ मि .सम्मको उचाइ
८.	हावापानी	समशीतोष्ण हावापानी
९.	नगरपालिका क्षेत्र	साबिकका १२ ओटा गाविसहरू गोदामचौर, बिशङ्खुनारायण, गोदावरी, बडिखेल, लेले, देवीचौर, डुकुछाप, छम्पी, चापागाउँ, ठेचो, झरुवारासी र ठैव समेटेर गोदावरी नगरपालिका बनाइएको
१०.	वडा सङ्ख्या	१४
११.	नगरपालिकाको सिमाना जोडिएका पालिकाहरू	पूर्वः कोञ्ज्योसोम गाउँपालिका र काभ्रे जिल्ला पश्चिमः ललितपुर महानगरपालिका, काठमाडौँ र मकवानपुर जिल्ला उत्तरः ललितपुर महानगरपालिका र महालक्ष्मी नगरपालिका दक्षिणः कोञ्ज्योसोम र बागमती गाउँपालिका
१२.	मुख्य समुदायहरू	नेवार, क्षेत्री, ब्राह्मण, पहरी वा नगरकोटी , तामाङ, दशनामी, दलित दनुवार आदि ।
१३.	धर्महरू	हिन्दु, बौद्ध, मुस्लिम, क्रिस्चियन र अन्य
१४.	जनसङ्ख्या	(नगर पार्श्वचित्र, २०७५) १,१६,०४५
१५.	घरधुरी	१८,२६२) नगर पार्श्वचित्र, २०७५
१६.	सबैभन्दा ठुलो वडा	वडा नं ३
१७.	सबैभन्दा सानो वडा	वडा नं १४

वडा नं.	वडा केन्द्रहरू
१.	गोदामचौर
२.	बिशङ्खुनारायण
३.	किटनी
४.	बडिखेल
५.	लेले
६.	टिकाभैरव
७.	देवीचौर
८.	डुकुछाप
९.	छम्पी
१०.	प्याङ्गाउँ
११.	चापागाउँ
१२.	ठेचो
१३.	झरुवारासी
१४.	ठैव

अनुसूची २
गोदावरी नगरपालिकाका प्राकृतिक, पर्यटकीय तथा ऐतिहासिक सम्पदाहरू

(क) गोदावरी नगरपालिकाको प्राकृतिक सम्पदाहरू

क्र. सं.	विषयवस्तु	विवरण
१.	मुख्य प्राकृतिक वनस्पति	चिलाउने, सल्लो, उत्तिस, बकाइनो, पैयुँ, काउलो, खरी, जुरेकाफल, हाडेकाफल, चाँप, सउर, दुधिलो, लाँकुरी, वर, पिपल, मयल, हाडेबयर, सिरिस, गुराँस, कटुस, आदि
२.	पहाड	फुल्चोकी, आनन्दवन, तीनपाने, छोटीडाँडा, गोदावरी डाँडा, सन्तानेश्वर डाँडा, चापाखर्क, लामीडाँडा, कोटडाँडा, चापाखर्क
३.	वन	सामुदायिक, कबुलियती, धार्मिक वन, निजी वन र सरकारी वन
४.	खोला	नक्खु, कर्मनासा, लेले खोला, गोदावरी खोला, बुरुन्चुली खोला, नल्लु खोला महादेव खोला र कोड्कु खोला, खहरे खोला
५.	जङ्गली जनावर	बाँदर, स्याल, फ्याउरो, जङ्गली खरायो, चितुवा, मृग, बँदेल, दुम्सी, सर्प, मलसाँप्रो, न्याउरी मुसो, वन बिरालो, चमेरो, मुसा आदि
६.	पन्छी	काँडे भ्याकुर, कालिज, लुइँचे, काग, ढुकुर, परेवा, जुरेली, कोइली, सारौँ रुपी, गौँथली, चिल, सुगा, लाटोकोसेरो, बाज, भँगेरा, चिबे, सिमकुखुरा, लामपुच्छ्रे, माटोकोटरी, तोपचरा, जुरेली, बकूला, बाज, तित्रो, पानी हाँस, गौँथली, काठफोरा फिस्टो आदि

(ख) ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल

क्र.सं.	पर्यटकीय तथा ऐतिहासिक स्थल	स्थान	वडा नं.
१	मुक्तिनाथ धाम	गोदामचौर	१
२	बिशङ्खुनारायण मन्दिर	बिशङ्खु	२
३	कोटडाँडा	बिशङ्खु	२
४	चापाखर्क	बिशङ्खु	२
५	गोदावरी वनस्पति उद्यान	गोदावरी	३
६	फुल्चोकी डाँडा	गोदावरी, फुल्चोकी	३
७	शान्ति वन	गोदावरी	३
८	फुल्चोकी मन्दिर	फुल्चोकी डाँडा, गोदावरी	३
९	गोदावरी कुण्ड	गोदावरी	३
१०	नौधारा	गोदावरी	३
११	शान्ति वन	गोदावरी	३
१२	रामचन्द्र मन्दिर	गोदावरी	३
१३	बौद्ध गुम्बा	गोदावरी	३
१४	तपेश्वर	बडिखेल	४
१५	मनकामना पिकनिक स्थल	लेले, काभ्रे	५
१६	मनकामना मन्दिर	लेले	५
१७	तिलेश्वर धाम तथा सरस्वती कुण्ड	लेले	५

१८	बालकुमारी जयलकुमारी मन्दिर	लेले	५
१९	कनकसुन्दरीमाई	लेले	५
२०	पि.आइ.ए.पार्क	लेले, फैडोल	६
२१	कोटडाँडा	लप्से	६
२२	मल्ल होटल	कालीटार	६
२३	दलचोकी डाँडा	दलचोकी	६
२४	टिकाभैरव मन्दिर	टिकाभैरव	६
२५	मनेश्वरी मन्दिर	फैडोल	६
२६	लप्से माने	लप्से	६
२७	टिकाभैरव मन्दिर	टिकाभैरव	६
२८	मनेश्वरी मन्दिर	फैडोल	६
२९	लप्से माने	लप्से	६
३०	देवीचौर भ्युटावर	देवीचौर, देउराली	७
३१	सुन्तलीडाँडा	देवीचौर	७
३२	कटुवालदह	देवीचौर	७
३३	कटुला दह बुङ्गद्यः पिठ	देवीचौर	७
३४	स्वर्गद्वारी मन्दिर	सुन्तोलीडाँडा	७
३५	पाथीभरा मन्दिर	सुन्तोलीडाँडा	७
३६	छम्पी देवी मन्दिर	छम्पी	९
३७	विन्ध्यवासिनी मन्दिर	छम्पी	९
३८	बुरुन्चुली माने	छम्पी	९
३९	गणेश मन्दिर	छम्पी	९
४०	राधासर्वेश्वर धाम	बोहोराटार	१०
४१	भागावन डाँडा	टाहाखेल	१०
४२	जीवनेश्वर मन्दिर	न्यौपानेगाउँ	१०
४३	गणेश मन्दिर	टाहाखेल	१०
४४	कृष्णमन्दिर	टाहाखेल	१०
४५	शिवमन्दिर	तल्लो चौतारा	१०
४६	बागेश्वरी मन्दिर	माथिल्लो चौतारा	१०
४७	गणेशमन्दिर	टाहाखेल चौतारा	१०
४८	चन्द्रभैरव मन्दिर	चापागाउँ	११
४९	बज्रबाराही गुम्बा	चापागाउँ	११
५०	कालेश्वर महादेव मन्दिर	प्याङ्गाउँ, चपागाउँ	११
५१	महादेव मन्दिर	बुलु	११
५२	तीनमुखे महादेव मन्दिर	चापागाउँ	११
५३	नाटेश्वर मन्दिर	चापागाउँ	११
५४	भगवती मन्दिर	चापागाउँ	११
५५	गणेश मन्दिर	चापागाउँ	११
५६	कृष्ण मन्दिर	चापागाउँ	११
५७	बज्रबाराही मन्दिर	चापागाउँ	११

५८	बज्रबाराही मन्दिर परिसर	चापागाउँ, बज्रवाराही	११
५९	ज्योति विहार	चापागाउँ	११
६०	नवदुर्गा मन्दिर	ठेचो	१२
६१	बालकुमारी मन्दिर	ठेचो	१२
६२	ब्रह्मायणी मन्दिर	ठेचो	१२
६३	दुग्धेश्वर महादेव मन्दिर	ठेचो	१२
६४	वेलुवनाराम विहार	ठेचो	१२
६५	वनोध्यान विहार	ठेचो	१२
६६	जल पुस्करणीय विहार	ठेचो	१२
६७	सिद्धिविनायक मन्दिर	ठेचो	१२
६८	नाटेश्वर मन्दिर	ठेचो	१२
६९	भैरव मन्दिर	ठेचो	१२
७०	फुट गुम्बा	ठेचो	१२
७१	ढल्केश्वर महादेव (प्यपाःख्वाः महाद्यः)	ठेचो	१२
७२	ह्याउँन्या पुखू	ठेचो	१२
७३	सन्तानेश्वर मन्दिर	झरुवारासी	१३
७४	स्वेतबाराही मन्दिर	बाँडेगाउँ	१४
७५	कालभैरव मन्दिर	बाँडेगाउँ	१४
७६	भट्टराइ निवास	बाडेगाउँ	१४

नोटः

शिक्षकले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा रहेका यस्तै धार्मिक स्थलहरू समेटेर अध्यापन गर्नुपर्ने छ।

- उपत्यकाका चार बाराहीहरू बज्रबाराही, स्वेतबाराही, निलबाराही र धुमबाराहीमध्ये बज्रबाराही र स्वेतबाराही यसै नगरपालिकामा पर्छन्।
- उपत्यकाका चार नारायणहरू बिशङ्खुनारायण, इचङ्कुनारायण, चाँगुनारायण र शेषनारायणमध्ये बिशङ्खुनारायण यसै नगरपालिकामा पर्छ।
- उपत्यकाका चार सरस्वतीमध्ये तिलेश्वर नील सरस्वती मन्दिर यसै नगरपालिकामा पर्छ।

अनुसूची ३

धर्म	हिन्दु, बौद्ध, इस्लाम, किराँत

(क) गोदावरी नगरपालिकामा प्रचलित धार्मिक तथा सांस्कृतिक पर्वहरू :

गोदावरी नगर क्षेत्रमा मनाइने सामान्य चाडपर्वहरू	जाति विशेषका पर्व				
	नेवार	तामाङ	पहरी	दनुवार	अन्य
नव वर्ष वैशाख १ गते कटुवाल दह मेला	खायु सँल्हु				
माताතीर्थ औँसी	माँया ख्वाः स्वयेगु				
	ल्हुती पुन्ही				इदउल फितर (इस्लाम पर्व)
बुद्ध जयन्ती /चण्डी पूर्णिमा	स्वाँया पुन्ही	बुद्ध जयन्ती			उभौली पर्व (किराँत समुदाय)
		वैशाख पूर्णिमादेखि जेष्ठ पूर्णिमासम्म (पुरुषको आत्माको लागि पितृ पूजा)			
	सिथिःनखः				
असार १५ (दही च्यूरा खाने दिन)					
हरिशयनी एकादशी					बकर इद (इस्लाम पर्व)
गुरुपूर्णिमा					
साउने सङ्क्रान्ति		साउने सङ्क्रान्ति	साउने सङ्क्रान्ति	साउने सङ्क्रान्ति	
	घण्टाकर्ण /गथाँमुगः (चःह्रे)		घण्टाकर्ण / गथाँमुगः (चःह्रे		
	गुंला पर्व आरम्भ				
साउन १५ गते (खिर खाने दिन)					
नाग पञ्चमी / नागदह मेला	नाग पञ्चमी / नागदह मेला		नाग पञ्चमी/ नागदह मेला		
जनैपूर्णिमा/रक्षाबन्धन	गुन्हु पुन्ही/क्वाती पुन्ही	गोठेङ्या पर्व	जनैपूर्णिमा/		
गाईजात्रा	सापारु		गाईजात्रा		
	मतयाः/ रोपाईंजात्रा		मतयाः/ रोपाईंजात्रा		
श्रीकृष्ण जन्माष्टमी	कृष्णजात्रा				
कुशे/औँसी बुबाको मुख हेर्ने दिन/गोकर्ण औँसी	बौया ख्वाः स्वयेगु		बुबाको मुख हेर्ने दिन	बुबाको मुख हेर्ने दिन	

	चथाः				
	जुगः (भिन्द्य जात्रा)				
	गुंला पर्व समाप्ति				
हरितालिका तीज र ऋषि पञ्चमी			हरितालिका तीज र ऋषि पञ्चमी		
इन्द्र जात्रा	येँयाः		इन्द्र जात्रा		
१२ वर्षे कुम्भ मेला गोदावरी स्नान (१२ वर्षमा एकपटक)					
दसैँ (नवरात्रि)	मोहनी	दसैँ	दसैँ	दसैँ	
घटस्थापना	नःला स्वनेगुं				
फूलपाती					
अष्टमी	कुछिभ्वय्				
नवमी	स्याक्व त्याक्व				
दशमी	चलं				
	१२ वर्षे नवदुर्गा जात्रा थेच्व नवदुर्गा बाह्र दं जात्रा) नवरात्रिदेखि मङ्सिरसम्म १२ वर्षमा एक पटक)				
कोजाग्रत पूर्णिमा	पुन्ही (द्यः भगवान)				
तिहार (काग तिहार, कुकुर तिहार, लक्ष्मी पूजा, गोवर्द्धन पूजा, भाइटीका)	क्वः पूजा, खिचापूजा, लक्ष्मीपूजा, न्हूदं/म्ह पूजा, किजा पूजा, स्वां क्वकायेगु		तिहार		
हरिबोधिनी एकादशी (विशङ्खु नारायण मेला)	हरिबोधिनी एकादशी	कार्त्तिक पूर्णिमा देखि मङ्सिर पूर्णिमासम्म (महिलाको आत्माको लागि पितृ पूजा)	हरिबोधिनी एकादशी	हरिबोधिनी एकादशी	
धान्यपूर्णिमा (देवली)	यःमरी पुन्ही (थेच्व स्थानीय जात्रा) भैरब, बालकुमारी, ब्रह्मायणी र नवदूर्गा जात्रा		यःमरी पुन्ही		उधौली पर्व (किराँत समुदाय)
	बज्रबाराही जात्रा (मरस्थी जात्रा)				
बाला चतुर्दशी	बाला चतुर्दशी		बाला चतुर्दशी		
					क्रिसमस डे (इसाइ धर्मावलम्बी)

					तमुल्होसार (गुरुङ जाति)
स्वस्थानी पूर्णिमा (माघ स्नान र व्रत प्रारम्भ)	माघ बनेगु (माघ स्नान र व्रत प्रारम्भ)				
माघे सङ्क्रान्ति	घ्यःचाकु सँल्हु	माघे सङ्क्रान्ति	माघे सङ्क्रान्ति	माघे सङ्क्रान्ति	
	दे पूजा (दिगी पूजा)				
		सोनाम ल्होसार (तामाङ जाति)			
श्री पञ्चमी/वसन्त पञ्चमी तिलेश्वर सरस्वती कुण्ड मेला	श्री पञ्चमी/वसन्त पञ्चमी	श्री पञ्चमी/वसन्त पञ्चमी	श्री पञ्चमी/वसन्त पञ्चमी		
श्री स्वस्थानी पूर्णिमा (माघ स्नान र व्रत समाप्ति)	श्री स्वस्थानी पूर्णिमा (माघ स्नान र व्रत समाप्ति)				
महाशिवरात्री	सिल्ला चह्रे		महाशिवरात्री		
फागु पूर्णिमा	फागु पुन्ही		फागु पुन्ही		
	बादेगां जात्रा (स्वेतबाराही र फूलचोकी जात्रा)				
	ठैव जात्रा (च्वलय् जात्रा/ फूलचोकीमाई जात्रा)				
घोडेजात्रा	पाहा चह्रे		घोडेजात्रा		
चैते दसैँ			चैते दसैँ		
रामनवमी					
चैत्र पूर्णिमाको टीकाभैरव मेला	बादेय्या स्थानीय जात्रा (प्यखः जात्रा) चापागाउँ	चैत्र पूर्णिमा	चैत्र पूर्णिमाको टीकाभैरव मेला		
	बुलुदेय्या स्थानीय जात्रा (गणेश, भैरव जात्रा)				
	सिन्दुरे जात्रा (सिन्हया जात्रा) लेले				
	पञ्ज्रा/पञ्जाराँ				

यस अनुसूचीमा गोदावरी नगरपालिकाभित्रका सबै पर्वहरू नसमेटिएको हुनसक्छ। सम्बन्धित विज्ञहरूको सुझावका आधारमा सुधार गर्दै लगिने छ। शिक्षकले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा रहेका यस्तै पर्वहरू समेटेर अध्यापन गर्नुपर्ने छ।

(ख) परम्परागत वाद्यवादन तथा नृत्य

क्र.सं.	बाजाको नाम	बाजा बजाइने समय	समुदाय/जाति
१.	काःबाजा	विभिन्न जात्रा तथा पर्वहरूमा र मलामी जाँदा बजाइने	नेवार
२.	धिमय् बाजा	विभिन्न जात्रा, पर्व तथा शुभकार्य	नेवार
३.	धाःबाजा	गुंला पर्व	नेवार
४.	झ्याली बाजा	विभिन्न जात्रा, पर्व तथा शुभकार्य	नेवार
५.	पञ्चैबाजा (सनाई, ढोलकी, झ्याली, ट्याम्को, दमाहा)	विवाह, व्रतबन्ध, देवाली, शुभकार्य	सबै
६.	डमरु / कान्ताँ दवदव	दसैँ र पूजाकार्य	सबै
७.	खिं बाजा (बाँसुरी (काठबाट बनेको), ता, छुस्या, तिंछु / पछिमा	विवाह, व्रतबन्ध, देवाली, शुभकार्य	नेवार
८.	बाँसुरी	लोक गीत तथा भजनमा गाइने	सबै
९.	शङ्ख	पूजा प्रार्थना, मलामी जाँदा बजाइने	सबै
१०	नाय् खिँ	विभिन्न जात्रा तथा पर्वहरूमा र मालामी जाँदा बजाइने	नेवार
११.	हार्मोनियम	भजन कीर्तनमा बजाइने	सबै
१२.	तबला	भजन कीर्तनमा बजाइने	सबै
१३.	मादल	नाचगानमा बजाइने	सबै
१४.	नेकुबाजा	मतयाः मा बजाइने	नेवार
१५.	डम्फु	शुभ पर्वहरू, नाचगान गर्दा	तामाङ
१६.	ढ्याङ्ग्रो	घेवा, तान्त्रिक कर्म	तामाङ
१०.	गुंलाबाजँ (लोक धुन)	मन्दिर जाँदा समूहमा बजाउने	नेवार
११.	मालश्री धुन (लोक धुन)	खास गरी दसैँताका बजाइने	नेवार

यस अनुसूचीमा गोदावरी नगरपालिकाभित्रका सबै लोकबाजाहरू नसमेटिएको हुनसक्छ। सम्बन्धित विज्ञहरूको सुझावका आधारमा सुधार गर्दै लगिने छ। शिक्षकले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा प्रचलित यस्तै बाजाहरू समेटेर अध्यापन गर्नुपर्ने छ।

(ग) परम्परागत संस्कारहरू :

क्र.सं.	संस्कार	नेवार संस्कारको नाम	समुदाय र जाति	कैफियत
१.	जन्म संस्कार	धौबाजी नकेगु/ दही चिउरा खुवाउने	सबै	गर्भवती महिलालाई खुवाउने
		सिसापालु कायूके छ्वयेगु दमरा फःवयूगु	नेवार	छोरी जन्मेको खबर माइतीमा पठाउने
		सुतक बार्ने	सबै	दाजुभाइ खलकले
		न्वारान (व्यंकेगु)	सबै	जातीय परम्पराअनुसार फरक हुने
		छैठी	ब्राह्मण, क्षेत्री	जन्मेको ६ दिनमा
		पास्नी, अन्नप्रासन मचा जंक्व	सबै	छोरी भए जन्मेको ५ महिनामा र छोरा भए ६ या ७ महिनामा
		निदँबुदिँ	नेवार	दुई वर्षको उमेरमा छोरालाई यःमरीसहित सगुन दिने संस्कार
		प्यँदबुदिँ	नेवार	चार वर्षको उमेरमा छोरालाई सगुन दिने संस्कार
		कुमारी पूजा	नेवार	छोरीका लागि गरिने संस्कार
२.	कर्म चलाउने संस्कार	व्रतबन्ध/कयूता पूजा (छोराको कर्म चलाउने)	सबै	जातीय परम्पराअनुसार फरक फरक हुने
		छेवर	सबै	तामाङ जातिमा विशेष हुने
		बेल विवाहा र ईही	नेवार	छोरीका लागि गरिने संस्कार
		गुफा राख्ने/बाह्रा	नेवार	छोरीका लागि गरिने संस्कार
३.	विवाह संस्कार	विवाह (इहिपा)	सबै	जातीय परम्पराअनुसार फरक हुने
४.	बुढ्यौली संस्कार	भीम रथारोहण	नेवार	बुबा वा आमाको उमेर ७७ वर्ष, ७ महिना ७ दिनमा
		चन्द्र रथारोहण	नेवार	बुबा वा आमाको उमेर ८४ वर्ष, ४ महिना ४ दिनमा
		देव रथारोहण	नेवार	बुबा वा आमाको उमेर ८८ वर्ष, ८ महिना ८ दिनमा
		दिव्य रथारोहण	नेवार	बुबा वा आमाको उमेर ९९ वर्ष, ९ महिना ९ दिनमा
		महा दिव्य रथारोहण	नेवार	बुबा वा आमाको उमेर १०८ वर्ष, ८ महिना ८ दिनमा
		चौरासी पूजा	ब्राह्मण/ क्षेत्री	८४ वर्षको उमेरमा गरिने पूजा

५.	मृत्यु संस्कार	दाह संस्कार/सिथँ वनेगु	सबै	मृत्युपश्चात् जातीय परम्पराअनुसार फरक हुने ।
		किरिया बार्ने	ब्राह्मण क्षेत्री र नेवार	मृतकका दाजुभाइ मृतकका दाजुभाइ खलक र नजिकका नातेदारहरू
		विचार लैजाने	ब्राह्मण क्षेत्री र नेवार (७ दिनभित्र)	
		पैँतालिस दिनको श्राद्ध	ब्राह्मण क्षेत्री र नेवार	
		बरखी	ब्राह्मण क्षेत्री र नेवार (१ वर्ष)	
		विचाः- भोलिपल्ट प्यन्हुविचाः-चार दिनमा न्हयून्हुबूः- सातदिनमा दूव्यंकेगुः- दस दिनमा घःसूः- बाह्रदिनमा लत्याः-पैँतालिस दिनमा खुलाः- छ महिनामा दकिलाः- एक वर्षमा नितिथिः- दुई वर्षमा	नेवार	
		जुठो बार्ने	सबै	जातीय परम्पराअनुसार फरक हुने
		घेवा	तामाङ	मृत्यु भएपछि गरिने संस्कार
		श्राद्ध र पिण्डदान तिथि	ब्राह्मण क्षेत्री र नेवार	जातीय परम्पराअनुसार फरक हुने

शिक्षकले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा प्रचलित यस्तै संस्कारहरू समेटेर अध्यापन गर्नुपर्ने छ।

(घ) गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रमा प्रचलित विशेष खानेकुराहरू

क्र.सं.	खानाको नाम	समुदाय / जाति
१.	ढिँडो	सबै
२.	गुन्द्रुक	सबै
३.	योमरी	नेवार
४.	समयबजी	नेवार
५.	छ्वयला	नेवार
६.	चाकु	सबै
७.	बारा (वः)	नेवार
८.	खुवा	सबै
९.	फुर्‍यौला /फुलौरा/फुरौला	ब्राह्मण / क्षेत्री
१०.	पुष्टकारी	सबै
११.	बाबर	सबै
१२.	खिर	सबै
१३.	सेलरोटी	सबै
१४.	रोटी	सबै

शिक्षकले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा प्रचलित यस्तै खानेकुराहरू समेटेर अध्यापन गर्नु पर्नेछ।

(ङ) पहिरन तथा गहना

क्र.सं.	पहिरनको नाम	समुदाय / जाति
१.	दौरा सुरुवाल	सबै
२.	गुन्यु चोली	सबै
३.	कमिज/पाइन्ट	सबै
४.	कोट	सबै
५.	हाकु पटासी	नेवार
६.	लुङ्गी	तामाङ
७.	पटुकी	सबै
८.	पाङ्देन, बख्खु	तामाङ
९.	पर्सि, मिसालं	नेवार
१०.	भान्तालं	नेवार
११.	सिन्दुर, टीका, शिरबन्दी, न्यापुसिखं, लुँस्वा, शिरफूल (शिरमा लगाउने)	सबै
१२.	मडबारी, ढुङ्ग्री, झुम्का टप, माकःर्सि (कानमा लगाउने)	सबै
१३.	पोते, तिलहरी, मङ्लसुत्र, सिन्दुर, तायः, जन्तर (गलामा लगाउने)	हिन्दु महिला
१४.	बुलाकी फूली, (नाकमा लगाउने)	सबै
१५.	औँठी, चुरा, बाला (हातमा लगाउने)	सबै
१६.	पाउजु, बिच्छी, कल्ली (पाउमा लगाउने)	सबै

शिक्षकले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा प्रचलित यस्तै पहिरनहरू समेटेर अध्यापन गर्नुपर्ने छ।

(च) नेपाल संवत्अनुसार महिनाका नामहरू

महिना क्रम	नेवार महिनाको नाम	सम्भावित अङ्ग्रेजी महिना	सम्भावित नेपाली महिना
पहिलो	कछला	October	कात्तिक
दोस्रो	थिंला	November	मङ्सिर
तेस्रो	पोहेला	December	पुस
चौथो	सिल्ला	January	माघ
पाँचौँ	चिल्ला	February	फागुन
छैठौँ	चौला	March	चैत
सातौँ	बछला	April	वैशाख
आठौँ	तछला	May	जेठ
नवौँ	दिल्ला	June	असार
दसौँ	गुंला	July	साउन
एघारौँ	ञंला	August	भदौ
बाह्रौँ	कौला	September	असोज
	अनला (अधिकमास परेको वर्ष १ महिना थप हुने)		

(छ) शुक्ल पक्ष र कृष्ण पक्षका दिनहरू

शुक्ल पक्ष (उज्ज्यालो रात) का दिनहरू	कृष्ण पक्ष (अँध्यारो रात) का दिनहरू
पहिलो दिन = प्रतिपदा दोस्रो दिन = द्वितीया तेस्रो दिन = तृतीया चौथो दिन = चतुर्थी (चौथी) पाँचौँ दिन = पञ्चमी छैठौँ दिन = षष्ठी सातौँ दिन = सप्तमी आठौँ दिन = अष्टमी नवौँ दिन = नवमी दसौँ दिन = दशमी एघारौँ दिन = एकादशी बाह्रौँ दिन = द्वादशी तेह्रौँ दिन = त्रयोदशी चौधौँ दिन = चतुर्दशी पन्ध्रौँ दिन = पूर्णिमा	पहिलो दिन = प्रतिपदा दोस्रो दिन = द्वितीया तेस्रो दिन = तृतीया चौथो दिन = चतुर्थी (चौथी) पाँचौँ दिन = पञ्चमी छैठौँ दिन = षष्ठी सातौँ दिन = सप्तमी आठौँ दिन = अष्टमी नवौँ दिन = नवमी दसौँ दिन = दशमी एघारौँ दिन = एकादशी बाह्रौँ दिन = द्वादशी तेह्रौँ दिन = त्रयोदशी चौधौँ दिन = चतुर्दशी पन्ध्रौँ दिन = अमावश्या (औँसी)

(ज) गोदावरीका चर्चित व्यक्तिहरू (विद्यालय निर्माण गर्ने)

क्र.सं.	व्यक्तिको नाम	ठेगाना	प्रसिद्धि
१	रामहरि शर्मा	गोदावरी	प्रजा परिषद् सदस्य, राणा विरोधी क्रान्तिकारी योद्धा
२			
३			
४			
५			

अनुसूची ४
गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक गतिविधि

(क) गोदावरी नगरपालिकाको कृषि उपजहरू

क्र.सं.	किसिम	बालीनाली
१.	अन्नबाली	धान, मकै, कोदो, गहुँ आदि ।
२.	दलहन	मास, बोडी, सिमी, मस्याङ, मुसुरो आदि ।
३.	तेलहन	तोरी, सर्स्यूँ , आदि ।
४.	तरकारी	आलु, प्याज, लसुन, धनियाँ, काउली, भण्टा, बन्दा, गोलभैँडा, भिन्डी, साग, मुला, गाजर, गान्टेमुला आदि ।
५.	फलफूल	सुन्तला, नासपाती, अम्बा, आल्चा, आलुबखडा, भोगटे, ज्यामिर, कागती आदि ।
६.	घरपालुवा जनावर	गाई, गोरु, भैँसी, राँगा, बाख्रा, खरायो, कुकुर, बङ्गुर, बिरालो आदि ।
७.	घरपालुवा पन्छी	कुखुरा, हाँस, परेवा, बट्टाइ आदि ।

(ख) पशु पन्छीपालन

क्र.सं.	पशुपन्छी
१.	गाई
२.	भैँसी
३.	बाख्रा
४.	माछा
५.	कुखुरा
६.	बट्टाई
७.	अस्ट्रिच
८.	कालिज
९.	मौरी
१०.	बङ्गुर
११.	भेडा

(ग) परम्परागत पेसा र व्यवसाय

क्र.सं.	पेसा
१.	जुत्ता सिलाउने
२.	कपडा सिलाउने
३.	कपाल काट्ने
४.	निगाला, बेत, बाँसको सामान बनाउने (नाङ्लो, डोको, डालो, कोक्रो, बास्केट, आदि बनाउने)
५.	दुग्ध परिकार बनाउने (दही, मही, खुवा, घिउ, मख्खन, पुष्टकारी आदि बनाउने)
६.	सिकर्मी
७.	ईँटा निर्माण

८.	डकर्मी
९.	कर्मकाण्ड/ज्योतिषको काम गर्ने
१०.	मूर्तिकला (फलाम, तामा, पित्तलको मूर्ति बनाउने)
११.	फलाम, तामाको सामान बनाउने (हँसिया, खुर्पा, खुकुरी, कोदालो, कुटो, खन्ती आदि बनाउने)
१२.	सुनको काम (गरगहना बनाउने, मर्मत गर्ने बनाउने)
१३.	प्याङ बनाउने (बाँसको माना, पाथी, बट्टा आदि बनाउने)
१४.	वैद्य (जडीबुटीको काम)
१५.	अचार बनाउने (तितौरा, लप्सी, अचार)
१६.	तेल बनाउने (भुटेको तोरीको तेल बनाउने)
१७.	पुष्टकारी बनाउने

अनुसूची ५

स्थानीय निर्वाचन मिति : २०७९/०१/३०

क्र.सं.	पदाधिकारीको नाम	पद	ठेगाना
१.	श्री गजेन्द्र महर्जन	प्रमुख	
२.	श्री मुना अधिकारी	उपप्रमुख	
३.	श्री श्रीराज थापा	वडा अध्यक्ष	गोदावरी नपा, वडा नं. १
४.	श्री मनोहर सिल्वाल	वडा अध्यक्ष	गोदावरी नपा, वडा नं. २
५.	श्री सानुराज घिमिरे	वडा अध्यक्ष	गोदावरी नपा, वडा नं. ३
६.	श्री सानुभाइ पहरी	वडा अध्यक्ष	गोदावरी नपा, वडा नं. ४
७.	श्री मिलन सिलवाल	वडा अध्यक्ष	गोदावरी नपा, वडा नं. ५
८.	श्री विष्णुमान महर्जन	वडा अध्यक्ष	गोदावरी नपा, वडा नं. ६
९.	श्री मथुराप्रसाद घिमिरे	वडा अध्यक्ष	गोदावरी नपा, वडा नं. ७
१०.	श्री सुकबहादुर लामा	वडा अध्यक्ष	गोदावरी नपा, वडा नं. ८
११.	श्री आत्माराम थापा क्षेत्री	वडा अध्यक्ष	गोदावरी नपा, वडा नं. ९
१२.	श्री शेखर न्यौपाने	वडा अध्यक्ष	गोदावरी नपा, वडा नं. १०
१३.	श्री निलबहादुर देशार	वडा अध्यक्ष	गोदावरी नपा, वडा नं. ११
१४.	श्री जगतबहादुर महर्जन	वडा अध्यक्ष	गोदावरी नपा, वडा नं. १२
१५.	श्री भाष्कर थापा	वडा अध्यक्ष	गोदावरी नपा, वडा नं. १३
१६.	श्री निरोज बज्राचार्य	वडा अध्यक्ष	गोदावरी नपा, वडा नं. १४
१७.	श्री रामकृष्ण दनुवार	सदस्य	
१८.	श्री रीता पुर्कुटी मिजार	सदस्य	
१९.	श्री राममाया नेपाली	सदस्य	
२०.	श्री बिना नगरकोटी	सदस्य	
२१.	श्री उमा खड्का	सदस्य	
२२.	श्री लक्ष्मीदेवी महर्जन	सदस्य	
२३.	श्री उमा विशुङ्खे	सदस्य	

अनुसूची ६

पाठ्यक्रम निर्माणमा सहभागी विज्ञहरू

श्री शिवराज सञ्जेल, क्याम्पस प्रमुख, जनभावना क्याम्पस, चापागाउँ
श्री जनार्दन आचार्य, निमित्त क्याम्पस प्रमुख, किटिनी कलेज, टौखेल
श्री प्रकाशकुमार गोदार, प्रधानाध्यापक, सरस्वती मा. वि., लेले
श्री प्रवीणप्रकाश श्रेष्ठ, प्रधानाध्यापक, वाणीविलास मा. वि., चापागाउँ
श्री रामेश्वर महर्जन, प्रधानाध्यापक, बज्रवाराही मा. वि., बज्रवाराही
श्री शान्तिकुमारी अधिकारी, , प्रधानाध्यापक, पथप्रदर्शक मा. वि., बडिखेल
श्री जलकृष्ण सिंह, अध्यक्ष, प्याब्सन गोदावरी
श्री गोपाल पाण्डे, प्रधानाध्यापक, फूलचोकी मा. वि., ठैव
श्री नवराज महत, प्रिन्सिपल, कञ्चन मा. वि., चापागाउँ
श्री रविन्स शर्मा, प्रिन्सिपल, भ्याली मा.वि., चापागाउँ
श्री पुरुषोत्तम श्रेष्ठ, प्रिन्सिपल, गङ्गाजमुना स्कूल, टिकाभैरव
श्री चक्र महर्जन, प्रिन्सिपल, लिटल स्टर स्कूल, ठेचो
श्री गिरीप्रसाद तिमल्सिना, सचिव, नेपाल शिक्षक महासङ्घ, गोदावरी
श्री रामचन्द्र सुवेदी राई, अध्यक्ष, नेपाल राष्ट्रिय शिक्षक सङ्गठन, गोदावरी
श्री कमल श्रेष्ठ, अध्यक्ष, नेपाल शिक्षक सङ्घ, गोदावरी
श्री सीताराम खड्का, चण्डीदेवी आ.वि., डुकुछाप
श्री हरिराम महर्जन, इन्द्रेणी इङ्लिस बोर्डिङ स्कूल, ठेचो
श्री प्रेमपति जोशी, प्रधानाध्यापक, बुद्ध मा.वि., बाँडेगाउँ
श्री रमेश प्रसाद आचार्य, प्रधानाध्यापक, छम्पीदेवी मा.वि., छम्पी
श्री ईश्वरध्वज कार्की, प्रधानाध्यापक, बिशङ्खुनारायण मा.वि., बिशङ्खुनारायण
श्री यज्ञ प्रसाद अधिकारी, प्रधानाध्यापक, जनविकास मा.वि., झरुवाराशी
श्री हरिहर लामिछाने, प्रधानाध्यापक, नवज्योति माध्यमिक विद्यालय, झरुवाराशी
श्री हरिप्रसाद काफ्ले, प्रधानाध्यापक, उदय खर्क माध्यमिक विद्यालय
श्री हरिबहादुर चौहान, प्रधानाध्यापक, देवी माध्यमिक विद्यालय, देवीचौर
श्री दीपक सिंह बार्निँया, प्रधानाध्यापक, बुद्ध माध्यमिक विद्यालय, टीकाभैरव
श्री बद्री पौडेल, प्रधानाध्यापक, गणेश माध्यमिक विद्यालय, डुकुछाप
श्री रहरबहादुर श्रेष्ठ, प्रधानाध्यापक, भीमसेन आदर्श माध्यमिक विद्यालय
श्री सानुमाया लो, प्रधानाध्यापक, सरस्वती आधारभूत विद्यालय, शिखर्पा
श्री रबिन्द्र सिल्वाल, प्रधानाध्यापक, सिद्धेश्वर आधारभूत विद्यालय,
श्री छायाँकुमारी यादव, प्रधानाध्यापक, श्रीकृष्ण आधारभूत विद्यालय,
श्री अमृतनाथ गौतम, प्रधानाध्यापक, दमाईटार आधारभूत विद्यालय,

गोदावरी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा
बज्रबाराही, ललितपुर
सम्पर्क फोनः ०१५५७५९२, ०१५७२७९५
Email: godawari.nagarpalika@gmail.com
Website: www.godawarimun.gov.np